

Je'ej ti tyo'yú'xaca' a'íjna i San Juan

I ti jin uhuatyóochej i yu'xarij

1 ¹Jájcuaaj imuáj pu séjria'ca'aj i nyúucarij, ajta a'íjna i nyúucarij a'íj pu jimi séjria'ca'aj i Dios, ajta i Dios pu a'íin pué'eenye'ej i nyúucarij. ²A'íi pu jájcuaaj imuáj séjria'ca'aj i Dios jimi ti'ij quee xu ma'huá'tacaj i cháanacaj. ³A'íj pu jitze ma'can i nyúucarij i Dios néijmi'i tyú'taahuaca' i ti tyí'sejre', capu tyi'tíj a'yan tyi'séere'ej ta'me'nyíche' tipua'aj quee i nyúucarij a'yan tyu'taxáatajche'. ⁴A'íj pu jitze séjria'ca'aj i júuricamej, ajta i júuricamej pu jin huányeeri'cica'aj hua' tzajta' i tye'ítyee. ⁵Ajta a'íjna i ti jin huányeeri'ij, a'íj pu jin huanyéeri'cij ja'raa jo'tij jo'tíca'ca'aj, ajta i tíca'rij capu je'ej joorejvej ti jo'jé'caj a'íjna i ti jin huányeeri'ij.

⁶Síij pu tyáati' huataséjre ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Juan, Dios pu a'yan yo'ta'ítyaca', ⁷ta'aj ij a'íjci jitze ma'can i tatzárij tyihuo'té'exaatye'en i tye'ítyee, ajta mej mij néijmi'i tyá'antzaahuatye'en je'ej ti a'íin tyí'xajtaca'aj. ⁸Ajta a'íjna i Juan capu a'íin pué'eenye'ej i tatzárij, sulu síij ti a'íjna jin mujo'vé'mej ti'ij a'íjna jitze ma'can i tatzárij tyihuo'té'exaatye'en. ⁹Ajta a'íjna i ti ji'r'é'can jime' tatzárij pué'een i ti huá'tatzavi'tye' néijmi'caa i tye'ítyee, a'íi pu ooj yaja'vá'ma'ca'aj íiyan i cháanacaj japua.

¹⁰A'íjna i ti nyúucarij pué'een, a'yan pu séjria'ca'aj i cháanacaj japua, ajta Dios pu i cháanacaj huatyátaahuaca' a'íjna jitze ma'can i nyúucarij, majta i maj yan huacháatima'caa i cháanacaj japua camu jaamua'aj. ¹¹A'íi pu mu jové'mej íiyan cháanacaj, majta i maj a'yan huacháatima'caa camu tyámua' tyetyéeej. ¹²Majta a'íimaj i maj tyámua' tyetyéeej majta jitzán tyá'antzaahuaj, a'íi pu a'yan tyihuo'tá' mej mij yójmua'mua' pue'éenye'ej muá'ra'nyij i Dios. ¹³A'íj mu jin yójmua'mua' pué'een i Dios, camu a'íjna jime' maj tyétyacaa jitze eeráanyej nusu maj jujíimua'aj a'yan tyá'xie'va'ca'aj, sulu a'íjna jime' ti i Dios huatyóoyojmua'tyej.

¹⁴A'íjna i ti nyúucarij pué'een a'íi pu huatyóotyevistaca', ajta tajamuán yéchajca'aj. Tyajta jaaséj i ti jin huápu'ij naa huasé'rin, i ti ja'ancuriáa' i Dios jimi, a'íjna jime' ti a'íi na'aj yójra', a'íj pu jimi

séejre' i ti jin taxie've' ajta i ti ji'r'é'can jime'. ¹⁵ Juan pu a'fjna jitze ma'can a'yan tyu'taxájtaca' tijn: “A'fi pu a'fin pu'é'een i nyaj jitzán ma'can tyajamuáa'ixaa, nyati'ij a'yan yee a'fjna ti yaja've'mej nyaj cújta', jéetze' pu va'cán jin tyi'tyéjvee nyequee nyáaj, ji'nye a'fi pu anaqueéj séjria'ca'aj nyequee nyáaj.”

¹⁶ Néijmi'i tu tyerij ityáj a'fj jimi tya'ancuriáa' i ti a'fin juxié'vi'ra' tyámua' tyitatá'caa séej jime' ajtáhua'aj séej, ¹⁷ ji'nye a'fjna i nyúucarij i maj jin tyi'ijta a'fj pu jitze ma'can i Moisés yan huatyátuihuaca', ajta i tyaj jin huátaxie've'en ajta i ti ji'r'é'can jime' a'fj pu jitze tyeje'ráma'can i Jesús ti ajta Ciríistu' pu'é'een. ¹⁸ Capu a'tj a'náj jaaséej i Dios, sulu a'fi pu'uj i ti yójra' pu'é'een, i ti ajta Dios jimi séejre', a'fi pu taatá' tyej tyij jáamua'tyij je'ej ti een i Dios.

A'fjna i Juan i ti huá'iraca'aj a'fi pu jaataxájtaca' a'fjci i Ciríistu'

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹ A'fi pu a'fin pu'é'een i Juan ti jaataxájtaca', mati'ij a'fimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can a'áa huojota'ityaca' a Jerusalén a'fijma i puaríij majta séecan i maj Leví jitze eeráma'can, mej mij a'yan tyaata'íhuo' a'fjci i Juan a'tj ti pu'é'eenye'ej. ²⁰ Ajta a'fjna i Juan a'yaa pu tyihuo'té'exaaj je'ej ti tyi'ji'r'é'can jime', a'yaa pu tijn:

—Canu nyáaj a'fin pu'é'een i Ciríistu'.

²¹ Mati'ij mij majtáhua'aj a'yan tyaata'íhuo'ri' tijn:

—¿A'tanyíj pana'aj pu'é'een? ¿Nyi a'fin papué'een i Elías?

Juan pu a'yan tyu'tanyúj tijn:

—Canu nyáaj a'fin pu'é'een.

Mati'ij mij ca'nyíin jin a'yan tyaata'íhuo'ri' tijn:

—¿Nyi a'fin paj pu'é'een i tyaj jacho've' i ti Dios jitze ma'can tyitaaté'exaatye'sij?

A'yaa pu tyu'tanyúj tijn:

—Canu a'fin pu'é'een.

²² Mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijn:

—¿A'tanyíj pana'aj pu'é'een? Tajitzé pu juxie've' tyata'aj tyij huo'té'exaatye'en a'fijma i maj tojo'ta'ityaca'. ¿Ji'nye pij tyitaaté'exaatye'sij ajime'?

²³ Aj pu'ij Juan a'yan tyihuo'té'exaaj tijn:

—Nyáaj nu a'fin pu'é'een i nyúucarij ti a'áa ja'vá'namuajre' jo'tij quee já'tyi'tij, ti a'yan tyí'xaj tijn: “Tyámua' xu huó'uurej siaj sij tyámua' naa tyeetyéeevej a'fjci i tavástara” —a'yájna ti'ij tyu'taxájtaca' a'fjna i Isaías.

²⁴ Majta a'fimaj i maj fariseos uhuojota'ityaca' mej mij jamuán tyu'taxáj a'fjci i Juan, ²⁵ a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tijn:

—Tipua'aj pequee a'fin pu'é'eenye' i Ciríistu', pajta quee a'fin pu'é'een i Elías, nusu a'fjna i tyaj jajchó've' ti Dios jitze ma'can tyitaaté'exaatye'ej, ¿ji'nye pej pij a'yan tyihuá'iraj i tye'ítyee?

²⁶ Juan pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Nyáaj nu jájtyij jin huá'íiraj, ajta síij pu ja'mua jimi séejre' i sij quee jamua'tyej, ²⁷a'íi pu ooj maja've'mej. Ajta nyéetzij capu a'yan tyinyetyéviytje' nyej nyij ja'ajta'í'pu'xi'in i ca'quéera'an.

²⁸Néijmi'i pu a'íjna a'yan tyu'ríj a'ájna a ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Betania, után jitze pujmua' i játya'naj i Jordán, jo'tij a'íjna i Juan huaja'íiraca'aj.

Jesús pu a'íin pué'een i cánya'aj i ti Dios jaatámu'vejritaj

²⁹Yaa ariá'pua'aj, Juan pu jaaséj a'íjci i Jesús ti aja'vá'ma'ca'aj a'íjci jimi, aj pu'ij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Cási' xaaséj, a'múu pu a'íin pué'een i cánya'aj i Dios ti jaatámu'vejritaj, i ti jin tyihuo'tú'uunyí'raj i maj jin ootyá'itzee néijmi'i i maj yan séejre' i cháanacaj japua. ³⁰A'íi pu a'íin pué'een i nyaj jaxajta'aj nyati'ij a'yan tyajamuaaté'exaa tijin: “Síij pu yaja'va'ma'aj ta'mej i ti jéetze' va'cán jin tyi'tyéjvee nyequee nyáaj, ji'nye a'íi pu anaquéej séjria'ca'aj nyequee nyáaj.” ³¹Canu nyajta nyáaj jamua'tyajca'aj, nyajta a'yaa nu een jin mujo've'mej nyej nyij huó'íiraj i jájtyij jime', mej mij a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can jáamua'tyij.

³²Juan pu ajta a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—A'yaa nu tyeeséj a'íjci i júuricama'ra' i Dios ti jútye' aje'cáma'ca'aj a'yan huasé'rihua'aj ti'ij jáamui', ajta je'en áan mu'úutze' jo'ojoyíxij. ³³Canu nyajta nyáaj jamua'reeriaca'aj a'tíj ti pué'eenye'ej, ajta a'íjna i ti nyojo'ta'ítyaca' nyej nyij jájtyij jin

© 1996 David C. Cook

San Juan 1:32-34

huó'íiraj, a'yaa pu tyinaaté'exaaj tijin: “A'íjna i paj jaséjran i ti jitzán áan jo'ojyíxi'in a'íjna i júuricama'ra' i Dios, a'íi pu a'íin pué'een i ti a'íjna jin huá'íiran i júuricama'ra' i Dios.” ³⁴Nyáaj nu'ríj a'yan tyeeséj, nyáaj nu nyij tyámua' tyá'mua'reej ti a'íin pué'een i yójra' i Dios.

A'íimaj i maj anaquéej jamuán huacíj i Jesús

³⁵Yaa ariá'pua'aj, Juan pu ajtáhua'aj a'áa jo'tyávaaca'aj hua'puácaa tyivi'tíj i maj jamuán huací'ca'aj. ³⁶Ti'íj jaaséj ti aja'tama'ca'aj a'íjna i Jesús, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tijin:

—Xaaséj, a'múu pu a'íin pué'een i cánya'aj Dios ti jaatámu'vejritaj.

³⁷Matí'íj a'yan tyáanamujri' a'íimaj i maj hua'puaj, aj mu mij jamuán jó'ju' i Jesús. ³⁸Aj pu'íj i Jesús ooré'nyeeriaca', ti'quíj huo'séj maj jaavájasima'aj, a'yaa pu'íj tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Tyi'tanyí siahúoo?

Aj mu mij a'yan tyityaatanyúj tijin:

—Maeestro, ¿jo'nyij pe'chej?

³⁹Aj pu'íj Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Musio'vá'ju' siata'aj jaaséj.

Aj mu mij jamuán jó'ju', matí'íj mij jaaséj, a'áa mu jamuán jo'tyá'ítzee, 'asta na'aj quee arí yáacíj cama'caj i xicáj.

⁴⁰Síij ti jáanamujri' a'íjci i Juan ajta je'en jamuán jo'mej i Jesús, a'íi pu a'íin pué'eenye'e'j a'íjna i Andrés, ihuáaria'ra' a'íjci i Simón, ti ajta Pedro pué'een. ⁴¹Ajta a'íjna i Andrés a'íj pu anaquéej huátyoj a'íjci i ju'ihuáara' i Simón, a'yaa pu'íj tyaaté'exaa tijin:

—Tu'ríj jáatyoj a'íjci i Mesías. (A'íjna i nyúucarij Mesías, a'yaa pu huatóomua'aj tijin: Círíistu!)

⁴²Aj pu'íj i Andrés uya'ráavi'tij a'íjci i Simón i Jesús jimi, ti'íj i Jesús jaaséj, a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Muáaj paj a'íin pué'een i Simón, yójra' a'íjci i Jonás, ajta a'yaa paj ántyapuaj puá'mej tijin Cefas. (Cefas, a'yaa pu huatóomua'aj tijin Pedro, ti ajta tyetyéj pué'een.)

Jesús pu jaatajé a'íjci i Felipe ajta a'íjci i Natanael

⁴³Yaa ariá'pua'aj, Jesús pu a'yan tyaaxá'pui'íntarej ti a'áa jó'me'en a'ájna a Galilea. A'íj pu'íj antyinájchaca' a'íjci i Felipe, ti'quíj a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

⁴⁴A'íjna i Felipe a'áa pu já'ma'cantaca'aj a'ájna chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Betsaida, jo'maj majta já'ma'cantaca'aj a'íjna i Andrés ajta i Pedro. ⁴⁵Felipe pu a'íj jó'huoosij a'íjci i Natanael, ti'quíj a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Tu'ríj jáatyoj a'íjci i ti ja'xaj i yu'xarij jitze Moisés ti jo'yú'xaca', a'íi pu ajta a'íin pué'een i maj jitzán ma'can tyo'yú'xaca' a'íimaj i maj

Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj. A'íi pu a'íin pué'een a'íjna i Jesús, yójra' a'íjci i José, Nazaret ti já'ma'can.

⁴⁶Ajta a'íjna i Natanael a'yaa pu tyu'taxájtaca' tijin:

—¿Nyi a'yan tyí'ri'j ti Nazaret tyi'tíj je'ráanyej ti tyámua' een?

Felipe pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Che'rérj, pata'aj jaaséj.

⁴⁷Tí'ij Jesús jaaséj ti aja'vá'ma'ca'aj a'íjna i Natanael, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tijin:

—Yaa pu síj vé'mej ti jí'r'é'can jime' Israel jitze ajtyáma'can, capu tyi'tíj séejre' ti hue'tzij pué'een a'íjna jimi.

⁴⁸Natanael pu a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Jí'nye pej pij een jime' nyamua'tyej?

Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyáaj nu muaaséj tí'ij quee xu muaatajéeva'caj a'íjna i Felipe, pati'ij a'áan je'rácayii i xápua' jityej.

⁴⁹Aj pu'ij i Natanael a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Maeestro, muáaj paj a'íin pué'een i yójra' i Dios, muáaj paj a'íin pué'een i paj tyitaata'íjtye'sij i tyaj Israel jitze ajtyáma'can.

⁵⁰Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—¿Nyi a'íj pana'aj jin tyá'tzaahuatye' i nyaj muaaté'exaa'j nyaj muaaséj pati'ij a'áan je'rácayii i xápua' jityej? A'yaa nu tyí'mua'ixaatye' paj a'íjna tyí'sejran i ti jéetze' tyúuxie've'.

⁵¹A'yaa pu ajta tyaaté'exaa i Jesús tijin:

—A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jin tyajá'mua'ixaatye' siaj mua'aj jaséjran tí'ij antacúunyi'huaj ja'mej u tajapuá, siajta a'íjma séjran i tajapuá maj tyí'huire' i Dios jimi, a'íi mu yava'canyinyiica'aj muá'ju'un nyéetzij jimi, majta je'en tajapuá jo'ojnyinyiica'aj muá'ju'un.

Tí'ij a'tíj huatyényeiichaca' a'ájna a Caná, Galilea ti ja'ajtyáma'can

2 ¹Tí'ij huéicaj xicáj tyoomá'caj, síj pu huatyényeiichaca' a'ájna chájta' Caná, Galilea, ti ja'ajtyáma'can. Ajta a'íjna i náanajra' i Jesús, a'áa pu jo'tyávaaca'aj, ²a'íj mu majta huatá'inyej a'íjci i Jesús, majta i maj jamuán huacíj, mej mij hua' jamuán tyú'ye'esten. ³Aj pu'ij huaxíj a'íjna i nahuáj, ajta i náanajra' i Jesús a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Capu che' uhuájmuua i nahuáj.

⁴Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Iiti', ¿jí'nye pej pij nyéetzij nye'ixaatye'? Capu eexúj tyar'rá'aj nyéetzij jimi.

⁵Aj pu'ij i náanajra' a'yan tyihuo'té'exaa'j a'íjma i maj tyí'huire' tijin:

—Néijmi'i xu jin a'yan huárinyij je'ej ti a'fin tyajamuaaté'exaatye'sij.

⁶A'áa pu aráasej i xá'rij tyojo'váatima'caa ti tyetyéj jime' tyí'taavijhuaca'aj, a'fi pu tyi'pué'eenye'ej i maj jitzán tyí'tyai'raaca a'fimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can. A'yaa pu tyo'vejrica'aj a'chu huéicatyey nusu huéicatyey japuan tamuáamuata' liitruj i jájtyij.

⁷Jesús pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj a'fijma i maj tyí'huiire' tijin:

—Siata'aj ja'vá'jistya'xi'in i jájtyij jime' i xá'rij tzajta'.

Mati'ij mij tyámua' naa tya'vá'jistya'xij, ⁸ajta je'en Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Siata'aj cfi tyi'tajánie' i tu'huájmuua siajta je'en jaatá'an a'fjci i ti a'fjna jin antyúumua'reej i maj tyí'ye'esteje.

Aj mu mij a'yan huaríj. ⁹Ajta a'fjna i ti antyúumua'reej, a'fi pu ju'qué'ij a'fjci i jájtyij ti huatyóonahuastaca', ajta quee jamua'reeriaca'aj jo'tij já'ma'cantaca'aj a'fjna i nahuáj, majta a'fimaj i maj tyí'huiire', a'fi mu xaa jamua'reeriaca'aj, ji'nye a'fi mu ju'cáato'xij i jájtyij. A'fj pu'ij jin jaatajé a'fjci i ti huatyényeiichij, ¹⁰ti'quij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Néijmi'i tu a'yan tyee'yí'tin, anaquéj tu hua'tá'caa a'fjna i nahuáj ti jéetze' jí're'en, ajta tipua'aj meríj huatyáta'ruj, aj tu tyij a'fj huo'tá'sij i nahuáj tiquee jí're'en. Pajta muáaj mápaj ja' yá'itzaaca'aj i ti jéetze' jí're'en tyej tyij ijíj ju'cáaye'en.

¹¹A'fi pu a'fin pué'een i ti anaquéj a'yan tyi'tj jin huaríj a'fjna i Jesús i maj jin tyámua' tyo'taséj, a'ájna chájta' a Caná Galileea ti ja'ajtyáma'can, a'fj pu jin huo'taséjra i ti jin naa huasé'rin, majta i maj jamuán huac'fj a'fi mu jimi tyá'antzaahuaj.

¹²Aj pu'ij té'ej a'áa jo'mej a Capernaúm, jamuán i náanajra', majta ihuámua'mua', majta i maj jamuán huac'fj, a'áa mu mij a'chu pua'an xicáj já'tyeej.

Jesús pu jaajájuarej a'fjci i tyeyúuj

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

¹³Ajta arí tyí'vejri'taca'aj a'ájna maj jitzán jo'támua'reej a'fjna xicáara' ti jitzán Dios tyihuo'tú'uunyi'ri' a'fijma i maj Israel jitze ajtyáma'cantaca'aj, Jesús pu'ij a'áa jo'mej a Jerusalén. ¹⁴A'úu pu'ij i tyeyúuj tzajta' huojo'tyoj a'fijma i maj hua'tooca'aj i púuyesij, majta i cánya'xií, majta cúcuí'see, ajta séecan i maj túmii hua'puata'tyi'raaca'aj i tyeítyee. ¹⁵Ti'ij huo'séj, Jesús pu'ij cuaartaj huatyátaahuaca' cójnari jime', ti'quij a'fjci jin hui'rámuaríj néijmi'caa, hua' jamuán i púuyesij ajta i cánya'xií. Ajta tye'tahuá'xij i tyihua' meesaj i maj japuan hua'puata'tyi'raaca'aj i túmii. ¹⁶Ajta a'fijma i maj cúcuí'see tooca'aj a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—Siata'aj tyi'rán a'yun ti tyí'sejre'. Caxu a'yan ja'uurej ti'ij chí'ij i maj tzajta' túmii mue'tijcaa a'fjci i chí'ra'an i nyavástará'.

¹⁷Aj mu mij a'íimaj i maj jamuán huacáj jo'támua'reeri' ti a'yan tyé'yu'si' i yu'xarij jitze tijn: "A'yaa nu tyá'xie've' ti tyámua' tyí'eenye' jo'paj jo'tyéechi'ij."

¹⁸Majta a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tijn:

—¿Tyi'tanyí jin paataséjrataj tyej tyij jáamua'reej tyi'tíj paj jin antyía'mua'reeriaj pej pij a'yan ricij?

¹⁹Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijn:

—Xaatyú'uunaj a'íjci i tyeyúuj, nyáaj nu huéecaj xicáj tzajta' nyajtáhua'aj ja'ajtaahuaj.

²⁰Majta a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa mu tyityaatanyúj tijn:

—Huá'puatyej nyinyi'ra'aj japuan aráseej mu á'tyeej mati'ij mij ja'ajtaahuaca' a'íjci i tyeyúuj, ¿nyiquij muáaj huéecaj xicáj jitze pa'ajtaahuaj?

²¹Ajta a'íjna i tyeyúuj i Jesús ti jaxajtaca'aj, a'íj pu putyí'xajtaca'aj i jutyévira'. ²²A'íj pu jin ti'ij huatájuuriaca', aj mu mij jo'támua'reeri' i maj jamuán huacáj je'ej ti tyihuo'íxaatyaca'aj, majta je'en tyá'antzaahuaj i yu'xarij jitze, majta ja'antzaahuaj je'ej ti i Jesús tyihuo'íxaaj.

A'íimaj i maj anaquéej tyá'antzaahuaj i Jesús jimi

²³Ti'ij ooj i Jesús a'áa jo'tyávaacaj a Jerusalén, a'ájna mati'ij tyi'ye'estyáacaj a'íjci jime' ti Dios tyihuo'tú'uunyi'ri', jéehua mu tye'ityee jimi tyá'antzaahuaj, mati'ij jaaséej ti a'ín a'yan rijca a'íjci jime' ti naa tyihuá'sejratye'. ²⁴Ajta i Jesús capu hua' jitze tyi'ca'nyajca'aj, ji'nye néijmi'caa pu muajtyajca'aj. ²⁵Capu juxié'va'ca'aj ti a'tíj jaaté'exaatye'en je'ej ti tyi'tyúucha'ij síij i tyévi, ji'nye a'íi pu jamua'reeriaca'aj je'ej ti éenye'ej i mua'tzíiria'ra' i tyévi.

I Jesús ajta i Nicodemo

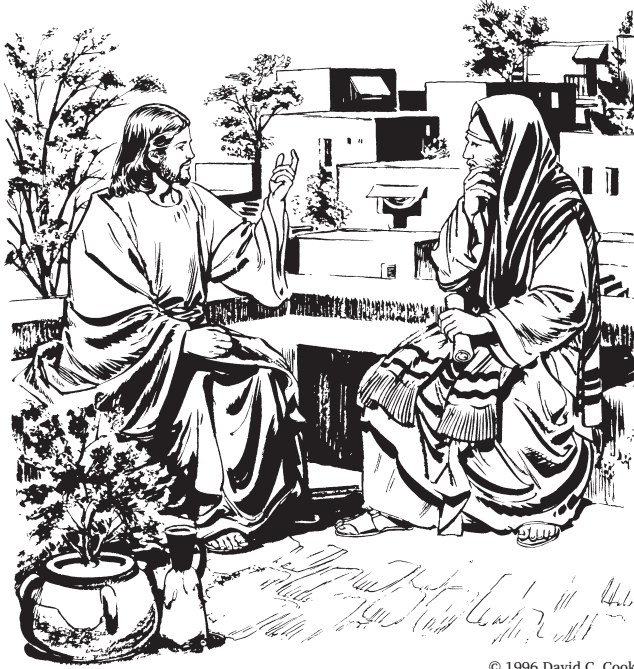
3 ¹A'áa pu síij jo'tyávaaca'aj ti a'íjma jitze ajtyáma'cantaca'aj i fariseos, a'yaa pu ántyapuaaca'aj tijn Nicodemo, tyáati' pu pué'eenye'ej ti jéehua juxié'va'ca'aj hua' jimi i maj Israel jitze ajtyáma'can. ²A'íi pu tíca' aje'ré'nyej i Jesús jimi, ti'quij a'yan tyaaté'exaa tijn:

—Maestro, tyáamua'reej ti i Dios mojo'ta'ítyaca' pej pij tyitáamua'tyej, ji'nye capu a'tíj jaayí'tin ti a'yan rijcaj pati'ij muáaj, tipua'aj quee i Dios jimi séjre'ej.

³Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijn:

—A'yaa nu tyí'mua'íxaatyee' tzáahuatyí'ra'aj jime', tipua'aj quee i a'tíj jájcuan huanie'huaj, capu i'ríj ti jaaséj jo'tíj i Dios tyejé'ijtaj.

⁴Nicodemo pu a'yan tyaata'íhuo'ri' tijn:

© 1996 David C. Cook

San Juan 3:1-8

—¿Ji'nye tyí'rij ti a'táj ajtáhua'aj huanie'huaj tipua'aj arí vásti' pué'eenye'? ¿Nyi je'ej tyí'rij ti ajtáhua'aj atyáhuixin i jucáara' jitze i junáana'aj t'ij ajtáhua'aj huanie'huaj?

⁵Ti'quij Jesús a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jin tyí'mua'ixaatye', a'fjna i tiquee huóojajcuare'en a'fjci jime' ti huái'huaj i jájtyij jime', ajta quee huanie'huaj a'fjci jitze ma'can i júuricama'ra' i Dios, capu je'ej tyí'rij ti utyájrutyey jo'tij i Dios tyejé'ijtaj. ⁶A'fjna i ti tyévij jitze huanie'huaca' yan pu ma'can i cháanacaj japua, ajta i ti a'fjna jitze huanie'huaca' i júuricama'ra' i Dios, a'fj pu jitze eeráma'can i júuricama'ra' i Dios. ⁷Capáj je'ej tyá'mua'ajcaj nyaj a'yan tyí'mua'ixaatye' yee: “Juxie've' paj jájcuan huanie'huaj.” ⁸Jo'tij na'aj pu huá'aacaj, tyij pajta janamuaj ti jujhua'naj, capáj jamua'reej jo'tij pujmua' jo've'yí'ij nusu je'ej ti pujmua' huaru'pij. A'yaa mu cha'taj mana'aj een a'fijmaj i maj i júuricama'ra' i Dios jitze huanánie'huaca'.

⁹Nicodemo pu ajtáhua'aj a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Ji'nye tyí'rij ti a'yan tyá'ra'nyij?

¹⁰Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Muáaj paj tyihuá'mua'tyey a'fijma i maj Israel jitze ajtyáma'can, ¿nyi pequee yó'itej tyi'táj nyaj mua'ixaatye'? ¹¹A'yaa nu tyí'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jime', ityáj tu a'fjna huá'ixaatye'

tyi'tíj tyej tyámua' naa tyí'mua'reej, tyajta jamua'reej tyi'tíj tyaj huaséj, siajta mua'aj caxu tyá'tzaahuatye' je'ej tyej tyajá'mua'ixaatye'.¹² Tipua'aj sequée ná'tzaahuatye'ej tipua'aj tyi'tíj nyaja'mua'ixaatye'ej yan ti ma'can i cháanacaj japua, ¿ji'nye setyina'antzaahuatye'sij tipua'aj a'íj nyajamuaaté'ixaatye'en i tajapúa ti tyajá'ma'can?

¹³Capu a'tíj ujo'o'nyéj i tajapúa, sulu a'íi pu'uj i ti yava'cáanyej i cháanacaj japua, a'íi tí'ij pu'é'een i ti ajta tyé'vij jitze huanie'huaca'.

¹⁴Ajta a'yájna tí'ij i Moisés tye'e'jpíj a'íjci i cú'cu'uj a'ájna jo'tíj quee já'tyi'tíj, a'yaa pu cha'taj na'aj tyúuxie've' ti Dios ja'ajriáj a'íjci i ti ajta tyé'vij jitze huanie'huaca', ¹⁵mata'aj mij néijmi'i i maj jitzán tyá'antzaahuatye'sij jusén jime' maj júurij muá'ra'nyij.

Dios pu hua'xie've' néijmi'caa i maj yan huacháatimee i cháanacaj japua

¹⁶Dios pu huápui'ij huo'xie'vej a'íjma i maj yan huacháatimee i cháanacaj japua, a'íj pu jin i juyó'j ujo'ta'ítyaca', mata'aj mij néijmi'i i maj jitzán tyá'antzaahuatye'sij quee huácu'i'nyij, sulu mej mij jusén jime' júurij muá'ra'nyij. ¹⁷Ji'nye capu i Dios a'íjna jin uyo'ta'ítyaca' i juyó'j tí'ij puéjtzij huo'tá'an i maj yan huacháatimee i cháanacaj japua, sulu tí'ij néijmi'caa huáhui're'en a'íjci jitze ma'can.

¹⁸A'íjna i ti tyá'tzaahuatye' a'íjci jimi i yó'jra' i Dios, capu puéjtzij jaci'tyij, ajta i ti quee jimi tyá'tzaahuatye', a'íj puéjtzij ci'tyij a'íjci jime' ti quee tyá'antzaahuaj i a'íjci jimi i yó'jra' i Dios. ¹⁹A'íimaj i maj quee tyá'tzaahuatye', pu'ríj puéjtzij huo'ci'íj, ji'nye je'ej mu pua'aj tyityetyúucha'íica'aj, ajta tí'ij yan huataséjre i tatzárij, camu jaataxié'vej, sulu jéetze' mu jaataxié'vej maj a'áa jo'tyá'ítzeere'en jo'tíj jo'tíca'. ²⁰Néijmi'i i maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'íj, camu jaxie've' i tatzárij, camu majta jitzán utyáhuixi'íj, ji'nye camu jaxie've' ti huataséjre'en i maj jin je'ej pua'aj ricij. ²¹Majta a'íimaj i maj tzáahuatyi'ra'aj jin tyámua' tyityetyúucha'íj, a'íi mu jitzán utyáhuixi'íj i tatzárij, ta'aj ij huataséjre'en maj a'yan ricij je'ej ti i Dios tya'ajxié'vi'ra'.

A'íjna i Juan i ti huá'íiraca'aj ajtáhua'aj pu Jesús jitze ma'can tyihuo'té'ixaaj

²²Tí'ij ij Jesús a'áa jo'mej a'ájna a Judea ti putyajá'ricij, majta mu a'íimaj ujó'ju' i maj jamuán huacíj, a'áa pu'ij hua' jamuán jo'tyávaaca'aj a'chu pua'an xicáj huá'íiraj i tye'ítyee. ²³Ajta a'íjna i Juan a'íi pu ajta huá'íiraca'aj a a'ájna a ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tíjin Enón, véjri' a'ájna a Salim, ji'nye jéehua pu mui'yaca'aj a'ájna, a'íj mu jin i tye'ítyee aje're'nyinyiica'aj tí'ij Juan huó'íiraj. ²⁴Néijmi'i pu a'íjna a'yan tyu'ríj, matí'ij quee xu je'tyanáava'caj a'íjci i Juan.

²⁵Majta séecan i maj Juan jamuán huací'ca'aj a'íi mu huatyóohuij maj huóotyaxi'in séej jamuán i ti Israel jitze ajtyáma'can a'íjci jime' i huá'yi'raj i ti a'yan tyúuxie've' maj huóojajcuare'en, ²⁶aj mu mij aje're'nyej i Juan jimi mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Maeestro, a'íjna i ti ajamuán a'áa jo'tyávaaca'aj után jitze pujmua' i Jordán, i paj jaaxájtaca', a'íi pu ijíij huá'íiraj i tyeétyee majta néijmi'i ajo're'nyinyii a'íjci jimi.

²⁷Juan pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Capu i'ríj ti a'tíj tyi'tíj jin je'ej rijcaj, tipua'aj quee i Dios a'yan tyaatá'an. ²⁸Mua'aj xu tyámua' naa tyáanamuaajri' nyaj a'yan tyajamuaaté'exaa nyaj quee nyáaj a'íin pué'een i Ciríistu', sulu síij ti anaquéej ujo'ta'ítyi'huaca' a'íjci jimi. ²⁹Jo'tij a'tíj jo'tyéneyeichij, a'íjna i íiti' a'íj pu jimi huatyá'itzeere'ej i ti ja'ancuré'vi'tij, ajta i amíincura' i a'tíj ti a'áa jo'tyéjvee ajta je'en janamuaaj, a'íi pu jéehua huatóotyamua've'sij ti'ij jáanamuaaj je'ej ti tyu'taxájtaj. A'yaa nu cha'taj nyana'aj nyáaj ijíij jéehua tyí'nyetyamua've'. ³⁰A'yaa pu tyúuxie've' ti a'íin jéetze' va'cán jin tye'entyájrutyey, nyajta nyáaj nyaj jéetze' ciléenye' jin tyu'tyáhuire'en.

A'íjna i ti jútye' jo've'mej

³¹A'íjna i ti jútye' jo've'mej, a'íi pu néijmi'i jin antyúumua'reej. Ajta a'íjna i ti íiyan ma'can i cháanacaj japua, a'yan pu'uj ma'can, ajta a'íjna tyí'xaj je'ej ti tyi'tíj ricij i cháanacaj japua. Ajta a'íjna ti tajapúa jo've'mej a'íi pu néijmi'i jin antyúumua'reej, ³²ajta a'íjna huá'ixaatye' je'ej ti tyi'tíj tyí'sej ajta je'ej ti tyú'namuaajri' i Dios jimi, ajta capu a'tíj ja'tzaahuatye' je'ej ti tyí'xaj. ³³Ajta tipua'aj a'tíj jimi tyá'antzaahuatye'en, a'íi pu ajta a'yan tyu'taxájtaj ti a'yan tyi'ja'yájna ti Dios tzáahuatyi'ra'aj jin tyí'xaj, ³⁴ji'nye a'íjna i ti Dios uyo'ta'ítyaca', a'yaa pu tyí'xaj je'ej ti i Dios tyu'taxájtaca', ji'nye Dios pu a'yan jéehua tyu'tá'caa i ju júuricamej. ³⁵Ajta i táatajra' a'íi pu jaxie've' i juyó, ajta a'yan tyaatá' ti'ij i yójra' néijmi'i jin antyúumua'reeraj. ³⁶A'íjna i ti tyá'tzaahuatye' i Dios yójra' jimi, a'íi pu jusén jime' júurij ja'mej, ajta i tiquee jaxie've' ti jimi tyá'antzaahuatye'en, capu jusén jime' júurij ja'mej, sulu Dios pu jéehua puéjtzij jaatá'sij.

I Jesús ajta a'íjna i íiti' Samaaria ti já'ma'can

4 ¹Majta a'íimaj i fariseos, a'yaa mu tyáamua'reeri' tijin jéetze' pu huá'mue'tij i tyeétyee a'íjna i Jesús quee a'íjna i Juan, ajta je'en huá'íiraca'aj, ²ajta capu a'íjna i Jesús huá'íiraca'aj, sulu a'íimaj mu i maj jamuán huacíj. ³Ajta ti'ij i Jesús a'yan tyáamua'reeri', aj pu'ij uja'rájraa a Judea ti'quij ajtáhua'aj a'áa jo'mej a Galilea.

⁴Ajta ti'ij a'áa jo'mej a'yaa pu tyúuxie'va'ca'aj ti a'áa jé'ta' huatyéenyej a Samaaria. ⁵A'íj pu jin a'áa ja'rá'aj chájta' ti a'yan

© 1996 David C. Cook

San Juan 4:4-14

tyaja'rájtyapuaj tijin Sicar, Samaaria ti ja'ajtyáma'can, a'ájna véjri' jo'tij já'sejre' a'ájna chuéj Jacob ti jaatapuéjve i juyóJ José. ⁶A'áa pu já'sejria'ca'aj jo'tij ye'tyáacuj a'ájna i Jacob. Ajta i Jesús, a'áa pu véjri' jo'tayíxij jo'tij ja'tyácun, ji'nye pu'ríj cua'naca'aj a'ájci jime' ti huaméj i juyéj jitze. A'tzáaj pu putyí'rijcaa tacuaríixpuaj. ⁷Ti'quij síij íiti' aje're'nyej Samaaria ti já'ma'can, ti'ij ahuóojere'en, aj pu'ij Jesús a'yan tyatajé tijin:

—Cíi jájtyij tyinaatá'.

⁸Majta a'íimaj i maj jamuán huacíj, a'áa mu jó'ju' a chájta' mej mij tyi'tíj huánanan i maj jáacua'nyij.

⁹Majta a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, camu naa ja'huóomua'rajca'aj a'íjma jamuán i maj Samaaria ja'chej, a'íj pu jin i íiti' a'yan tyaaté'exaa tijin:

—¿Ji'nye pej pij muáaj mu paj Israel jitze ajtyáma'can jájtyij nyéetzij tyí'nyahuavii i nyaj iiye'ej Samaaria ma'can?

¹⁰Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Típua'aj páamua'reerej tyi'tíj ti i Dios tyu'tá'caa, pajta jamua'réerej a'tíj ti pu'éen i jájtyij ti cíi tyí'muahuavii, a'yaa paj muáaj tyaatahuavírajche', ajta je'en a'ín jájtyij muaatá'nyijche' i paj jusén jin júurij puá'mej.

¹¹Ajta a'íjna i íiti', a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Nyavástara', capáj tyi'tíj tyícha'ij i paj jin je'tajánie' i jájtyij, ajta tyámua' pu tyo'cátyee i ti atyácun, ¿jo'nyij peya'aj jánie'sij a'ájci i jájtyij? ¹²A'íjna i tayo'puaci'ij i Jacob a'íi pu taatá' tyaj a'yan ooyé'en, a'íi pu ajta a'yan ya'caria'aj, majta i yójmua'mua', majta i

ya'muáamua'me'en. ¿Nyiquij muáaj jéetze' va'cán jin petyi'tyéjvee quee a'íjna?

¹³Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Néijmi'i i maj jaya'caa a'íjci i jájtyij, majtáhua'aj mu huataf'icuj, ¹⁴ajta a'íjna i ti jaayé'en a'íjci i jájtyij nyáaj nyaj jaatá'sij, capu che' a'náj huataf'imu'uj. Ji'nye a'íjna i jájtyij nyáaj nyaj jaatá'sij, a'yaa pu séeria'aj ja'mej jimi ti'ij jo'tij ja'ajmu'yej, a'íj pu jin jusén jime' júurij ja'mej.

¹⁵Aj pu'ij i íiti' a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyavástara', pata'aj naata'an a'íjci i jájtyij nyej nyij quee che' huataf'imu'un, ti'ij ajta quee che' a'yan tyúuxie've'ej nyaj yaráaje a'yájna.

¹⁶Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Áricuj, ujo'tájeej i ti muatyévi'tin, pajta je'en mujo've'me'en.

¹⁷A'yaa pu tyu'tanyúj i íiti' tijin:

—Capu a'tíj nyetyévi'tin.

Aj pu'ij Jesús a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Xá'pui' paj tyu'taxájtaca' tiquee a'tíj muatyévi'tin, ¹⁸ji'nye mu'ríj anxívi ará'asej i maj muatyévi'tinya'aj, ajta a'íjna i paj jamuán huácaj ijíj, capu muatyévi'tin. A'yaa pu tyi'ja'yájna je'ej paj tyu'taxájtaca'.

¹⁹Ti'ij a'yan tyáanamujri' a'íjna i íiti', a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Nyavástara', nu'ríj jamua'reej paj Dios jitze ma'can tyi'xaj.

²⁰A'íimaj i tahuásimua'ci'ij a'íi mu a'yan janajchaca'aj i Dios a'íjci jitze i jiríj, siajta mua'aj, mu siaj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa xu tyi'xaj ti a'yan tyúuxie've' tyaj a'áa yá'na'miche'en a'ájna a Jerusalén.

²¹Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Íiti', pata'aj tyá'antzaahuatye'en, pu'ríj atyojo're'nyesij a'náj siaj jaatyánajchij i juvástara' ajta quee che' a'yan tyuuxié've'ej ja'mej siaj a'yan jaatyánajche iye'ej i jiríj japua, nusu siaj a'áa jó'ju'un a Jerusalén. ²²Caxu mua'aj jamua'reej tyi'tíj siaj na'michej, tyajta ityáj, ityáj tu jamua'reej i tyaj jana'michej, ji'nye i ti tajapúa huatányuusij, a'íimaj pu jitze eerányesij i maj Israel jitze ajtyáma'can. ²³Ajta pu'ríj atyojo're'nyesij, ijíj pu'ríj a'áan putyajá'ricij, mati'ij a'íj jitze arooca'nyáaj i júuricama'ra' i Dios jaatyánajchij i tavástara', a'yájna ti'ij tyihuo'tá'sij i júuricama'ra' i Dios. Ji'nye a'yaa pu i tavástara' tyá'xie've' maj a'yan tyeetyánajchej. ²⁴Dios pu júuricamej pu'éen, majta a'íimaj i maj janajchej, a'yaa pu tyúuxie've' maj a'íjci jitze aróoca'nyej i júuricama'ra' i Dios mej mij tzáahuatyi'ra'aj jin jaatyánajche.

²⁵Ajta a'íjna i íiti' a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Nyáaj nu jamua'reej ti ya'uvé'nyesij a'íjna i Ciríistu', ajta ti'ij a'íin uvé'nyej, a'íi pu néijmi'i tyitaaté'exaatye'sij.

²⁶Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyáaj nu a'íin pu'éen, i nyaj ajamuán tyi'tyáxajta.

²⁷Aj mu mij uvé'nyej a'íimaj i maj jamuán huacáj, je'ej mu tyityo'tóomuaityaca' mati'ij jaaséj ti i Jesús íitaj jamuán tyi'tyáxajtasima'aj. Ajta capu síij ahuóoca'an ti jaata'íhuo' tyi'táj ti huooça'aj i íiti', nusu tyi'táj maj tyáxajtasime'ej. ²⁸Ajta a'íjna i íiti' a'áa pu yo'taráj a'íjci i xá'rij, ti'quij a'áa jo'mej a chájta', a'áa pu'ij a'yan tyihuojo'té'exaa i tye'ítyee tijin:

²⁹—Musio'vá'ju' siata'aj jaaséj i a'táj ti arí néijmi'li naaté'exaa je'ej nyaj tyi'tyínyecha'ij. ¿Nyiquij quee a'íin pué'een i Ciriístu'?

³⁰Aj mu mij i tye'ítyee iiráacij a chájta', mati'ij mij a'áa jo'r'é'nyej i Jesús jimi. ³¹Meentyij móoj a'íimaj i maj jamuán huacáj a'yan jéehua tyá'huaviiraca'aj tijin:

—Maeestro, pata'aj tyú'cua'nyij.

³²Ajta a'íjna a'yaa pu tyihuo'té'exaa tijin:

—Nyáaj nu a'ij tyícha'ij i nyaj jáacua'nyij i sij mua'aj quee jamua'tyej.

³³Majta i maj jamuán huacáj, a'íi mu huatyóohuij maj a'yan tyi'huóo'íhuo' séej jamuán majta séej tijin:

—¿Nyiquij tyi'táj cue'ráj yemetya'vá'tuiiri'?

³⁴Ajta i Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaa tijin:

—A'íi pu nyacue'raj i nyaj a'yan huárinij je'ej ti tyá'xie've' i ti yan nyojo'ta'ítyaca', ajta nyej nyij ja'antyíci'tyij i muárie'ria'ra'.

³⁵A'yaa xu mua'aj tyi'xaj tijin: “Óoche' pu muáacua'j máxcirie' á'ítzeere' sij tyi'huóotzaanye'en”; nyajta nyáaj a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' sij jaaséj i ti tyí'huasti', pu'ríj huaxá'pui' sij tyu'rióotzaanye'en. ³⁶A'íjna i ti tyí'muarie' a'íi pu ajta tyúunajchitye'en, ajta i ti jaariá'siire'sij a'íj pu jusén jime' júurij ja'mej, aj mu mij néijmi'li huatóotyamua've'sij a'íjna i ti tyu'huástej ajta i ti tyu'riá'tzaj. ³⁷A'íj pu jin a'yan tyi'ja'yájna je'ej ti tyé'yu'si' i ti a'yan tijin: “Séecan mu tyí'huaste', majta séecan tyu'riá'tzaanaj.” ³⁸Nyajta nyáaj nu jamuaata'ítyaca' sij tyu'riá'tzaanaj jo'siaj quee tyojo'huástej, séecan mu tyu'muáriej, sijta mua'aj xu ja'ancuriáa' i maj jaamué'tij a'íjci jime' i maj tyu'muáriej.

³⁹Majta mue'táj i maj Samaaria já'ma'can tyá'antzaahuaj i Jesús jimi, a'íjci jime' je'ej ti i íiti' tyihuo'té'exaa ti a'yan tijin: “Néijmi'li pu naaté'exaa je'ej nyaj tyi'táj huáruuj.” ⁴⁰A'íj mu jin, mati'ij aje'r'é'nyej a'yaa mu tyaatáhuaviiri' a'íjci i Jesús ti a'áa hua' jamuán jo'tyá'ítzeere'en. A'áa pu'ij hua' jamuán jo'tyá'ítzee hua'puaj xicáj, ⁴¹majta jéetze' mue'táj tyá'antzaahuaj mati'ij jáanamua'jri' je'ej ti i Jesús tyihuo'íxaaj. ⁴²A'yaa mu tyaaté'exaa a'íjci i íitaj tijin:

—Íjij tu tyeríj tyámua' tyá'tzaahuatye', catu a'íj tyana'aj jime' je'ej paj tyitaaté'exaa, sulu ityáj tu tyeríj tajíimua'aj jáanamua'jri', tyajta a'yan tyáamua'reej ti ji'r'é'can jime' a'íin pué'een i ti tajapua' huatányuusij i tyaj yan séejre' i cháanacaj japua.

Jesús pu tyáahuaj i yójra' a'íjci i ti tyí'huiriira'ca'aj i rey jimi

⁴³Ti'ij mutyojo'ma'aj hua'puaj xicáj, Jesús pu iirájraa a'ájna a Samaaria, ajta je'en jó'raa a'ájna a Galileea. ⁴⁴Jesús pu a'yan tyu'taxájtaca' maj quee tyámua' yó'mua'rajca'aj a'íjci i ti Dios jitze ma'can tyí'xaj a'íimaj i maj jamuán aja'chej. ⁴⁵Ti'ij a'áa ja'r'ájaj a Galileea, néijmi'i mu tyámua' naa tyetyéeej, ji'nye a'íi mu majta a'áa ja'tanyájca'aj a Jerusalén mati'ij tyu'yé'estej, a'íi mu mij jaaséjraca'aj je'ej ti tyi'tíj huáruuj i Jesús.

⁴⁶Aj pu'ij i Jesús ajtáhua'aj a'áa ja'r'ájaj a'ájna a Caná, jo'tij i jájtyij jo'tyánahuastaca'. A'áa pu s'íj jo'tyávaaca'aj i ti tyi'tíj jin tyi'tyávaaca'aj i rey jimi, a'íi pu séej tyiyó'jca'aj ti tyí'cui'ca'aj a'áa pu jóoca'tyíi a'ájna a Capernaúm. ⁴⁷Ti'ij a'íin jáamua'reeri' ti i Jesús uja'r'ájraa a'ájna a Judea, ajta arí a'áa ja'r'ájca'aj a Galileea, a'áa pu'ij jo'mej a'íjci jimi, ti'quij jéehua jaatáhuaviiri' ti a'áa jó'me'en jo'tij ja'chej ti'ij tyáahuatye'en i yójra', ji'nye pu'r'ij huápu'i'ij a'me'ria'ca'aj. ⁴⁸Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Caxu mua'aj a'náj tyá'antzaahuatye'sij, tipua'aj sequée tyi'tíj huaséj i sij jin je'ej tyo'taséj.

⁴⁹Ajta a'ájna i ti tyi'tíj jin tyi'tyávaaca'aj i rey jimi, a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Nyavástará', mupové'me'en jiye'tzín, na'r'íij quee a'íi pu mu'i'nyij i nyiyóoj.

⁵⁰Aj pu'ij i Jesús a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Áricuj jó'ra' jo'paj ja'chej, pu'r'ij huarúj a'yóoj.

Ajta a'ájna i a'tíj, a'íi pu tyá'antzaahuaj je'ej ti i Jesús tyaaté'exaa, aj pu'ij jó'raa. ⁵¹Ti'ij arí avéjri' joomá'caj i juchéj, a'íi mu ja'antynájchaca' i maj jahuiire', mati'ij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Pu'r'ij huarúj a'ájna a'yóoj.

⁵²Aj pu'ij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' a'tzáaj ti huatyápua'riaca' i ti jin tyí'cui'ca'aj, a'yaa mu mij tyaaté'exaa tijin:

—Tajquij pu huatyápua'riaca' a'tzáaj yacamá'caj i xicáj.

⁵³Aj pu'ij jáamua'reeri' a'ájna i táatajra' ti a'yan pua'aj putyí'rijca'aj i Jesús a'yan tyaaté'exaa tijin: “Pu'r'ij huarúj a'ájna a'yóoj”; aj pu'ij a'ájna majta néijmi'i i maj jamuán aja'chej néijmi'i mu tyá'antzaahuaj i Jesús jimi.

⁵⁴A'íi pu a'íin pué'een i ti hua'puaj ti huápu'i'ij juxie've' i ti jin i Jesús a'yan huarúj a'ájna a Galileea ti'ij a'áa ja'r'ájraa a Judea.

Jesús pu séej tyú'huaaj i ti quee tyéchavaaj

5 ¹Ti'ij a'tzúj a'tyéevi'caj, a'íimaj mu tyi'ye'estyáacaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, ti'ij i Jesús a'áa jo'mej a Jerusalén. ²Véjri' a'ájna a Jerusalén jo'tij ja'pueertaj a ti a'yan tyaja'r'ájtyapuaj tijin jo'maj jo'tyáru'pij i cánya'xii, a'áa pu ja'r'áamuaca'aj ti a'yan tyaja'r'ájtyapuaj

tijin Betesda. ³ Anxíviq' pu arata'cuájma'caa jo'maj ja'tyúusi'rihua'aj jéehua tyeít'ye i maj tyí'cucui'ca'aj, i maj aracúcu'nyijma'caa, i maj quee tyámua' tyityaaci'ij, majta séecan quee pújoorej maj ráciinyej. ⁴ A'íi mu a'yan tye'ejchó'va'ca'aj ti'ij ootáhuaaxi'in i jájtyij, ji'nye síj ti tajapúa tyí'huire' pu aje'cányinyiica'aj a'ájna jo'tij ja'rámuaa ti'ij jo'tóoriaxi'in, ajta i ti anaquéej atyá'ra'nyij a jáata' a'íi pu tyámua' rinyij i ti jin tyí'cui'. ⁵ Síj pu tyáati' a'áa jo'riá'ca'tyii ti arí seityej japuan tamuáamuata' japuan aráhueeicaj nyinyi'ra'aj á'tyeej ti tyí'cui'. ⁶ Ti'ij i Jesús jaaséj ti a'áa jo'riá'ca'tyii, a'yaa pu tyáamuareeri' ti arí á'tyeej ti a'yan een, aj pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi páaxie've' paj huarúj?

⁷ Ajta a'ájna i ti tyí'cui' a'yaa pu tyu'tanyúj tijin:

—Nyavástara', capu ma' a'táj ti naatáhuire' nyej nyij atyá'ra'nyij a jáata' ti'ijta ootáhuaaxi'in. Ji'nye nyati'ij nyooj ajooméj, síj pu jiyet'zín atyéemej nye quee nyáaj.

⁸ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Ájchesij, anchóoj mua' utáatzij, pajta jó'ra'nyij.

⁹ Aj pu'ij i tyáati' huarúj, ti'quij yo'íj i ju'utáatzij, ajta je'en jó'raa. Ajta a'ájna putyí'rijcaa mati'ij jitzán juso'pihua'aj, ¹⁰ a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa mu tyaaté'exaa a'íjci i a'táj ti arí huarúj tijin:

—Íjij pu a'ájna putyí'ricij i xicáara' tyaj jitzán taso'pii, capu je'ej tyí'rij paj jaa'íisima'an mua' utáatzij.

¹¹ Ajta a'ájna i ti tyí'cui'ca'aj a'yaa pu tyihuo'té'exaa tijin:

—A'ájna i ti tyináahuaj, a'yaa pu tyinaaté'exaa tijin: “Aní'ij mua' utáatzij pajta jó'ra'nyij.”

¹² Aj mu mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿A'tanyíj pu'é'een i ti a'yan tyimuaaté'exaa yee: “Pata'aj ja'antyi'í'ij mua' utáatzij pajta jó'ra'nyij?”

¹³ Ajta a'ájna i a'táj ti huarúj, capu jamua'reerica'aj a'táj ti pu'é'eenye'ej, ji'nye a'ájna i Jesús pu'ríj áan jo'tyárutyajca'aj hua' tzajta' i maj jéehuaca'aj i tyeít'ye. ¹⁴ Aj pu'ij i Jesús a'lúun yo'tyoj a'íjci i tyáataj u tyeyúuj tzajta', ti'quij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Cási', íjij paj per'ij huarúj, capáj che' tyi'táj jin je'ej pua'aj rijcay, ti'ij quee tyi'táj jéetze' je'ej pua'aj huárinij ajimi.

¹⁵ Aj pu'ij jó'raa a'ájna i tyáati' ajta je'en huojoté'exaa a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can ti i Jesús a'íin pu'é'eenye'ej i ti tyáahuaj. ¹⁶ A'íj mu jin a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can a'yan tyá'huooca'aj mej mij je'ej pua'aj ja'uurej a'íjci i Jesús, a'íjci jime' je'ej ti tyi'táj uuriajca'aj a'ájna xicáara' maj jitzán juso'pihua'aj. ¹⁷ Ajta i Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaa tijin:

—Í nyavástara' pu a'náj tina'aj tyí'muarie', a'íj nu jin nyajta nyáaj tyí'muarie'.

¹⁸ A'íj mu jin a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can jéetze' jaxie'va'ca'aj maj jaajé'caj, ji'nye capu a'ájna quee huatyátzaahuaj i

xicáara' maj jitzán juso'pii, sulu a'yaa pu ajta tyúusejrataca'aj ti'ij i Dios, ajta a'yan jatamuá'muatya'aj ti i Dios táatajra' pué'eenye'ej.

I ti jin tyi'tyéjvee i yójra' i Dios

¹⁹Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyira'aj jime', ti i yójra' i Dios quee tyi'tjé' je'ej uuren jusíj, sulu a'yaa pu rinyij je'ej ti tyí'sej i juvástara' jimi. Je'ej ti tyi'tjé' uurej i vástaria'ra', a'yaa pu cha'taj rinyij i yójra'. ²⁰Ji'nye a'íi pu i vástaria'ra' jaxie've' i juyó' a'j pu jin néijmi'i tyé'sejratye' je'ej ti tyi'tjé' uurej, ajta óoche' tyaataséjratye'sij tyi'tjé' ti jéetze' juxie've', i siaj jin mua'aj je'ej tyo'taséjraj. ²¹Ajta a'yájna ti'ij i vástaria'ra' tyihuo'tá'juurityej i maj meríj huácuij, a'yaa pu cha'taj na'aj i yójra' tyihuo'tá'juuritye'sij a'tyán ti jimi a'yan tya'ajxié'vi'ra'. ²²Ajta a'jina i vástaria'ra', capu a'tjé' á'axijtye', sulu pu'ríj néijmi'i i juyó' tyu'tá' ti'ij a'íin néijmi'ca' ooxíjtye'en, ²³mata'aj mij néijmi'i jaatyátzaahuatye'en a'jci i yójra' a'yájna mati'ij tyá'tzaahuatye' i vástaria'ra'. A'jina i tiquee tzáahuatyira'aj tyí'cha'ij a'jci jimi i yójra', capu ajta ja'tzaahuatye' i vástaria'ra', ji'nye a'íi pu a'íin pué'een i ti uyo'ta'ítyaca'.

²⁴A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyira'aj jime', a'tjé' ti janamuaj je'ej nyaj tyí'xaj, ajta tyá'tzaahuatye' a'jci jimi i ti unyojo'ta'ítyaca', a'íi pu jusén jin júurij ja'mej, ajta quee a'náj jajpuéetzij ja'mej, ji'nye a'íi pu'ríj iirájraa jo'tij ja'mui'nyíche', ajta je'en arí utyájrurij jo'tij ja' júurij ja'mej jusén jime'. ²⁵A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', ti arí atyojo're'nyesij, ajta ijíj arí a'aan putyajá'ricij, mati'ij a'íimaj i maj meríj huácuij janamuajran je'ej ti tyí'xaj i yójra' i Dios, majta ja'antzaahuatye'sij, a'íi mu jusén jime' júurij muá'ju'un. ²⁶Ji'nye a'yájna ti'ij i vástaria'ra' jusén jin tyí'juurij, a'yaa pu cha'taj tyaatá' i juyó' ti'ij ajta jusén jime' júurij já'ra'nyij, ²⁷ajta a'yan tyaatá' ti'ij a'íin huo'xíjtye'en i tye'ítyee, ji'nye a'íi pu a'íin pué'een i yójra' i Dios. ²⁸Caxu je'ej tyityóomua'jtyaj a'jci jime', ji'nye a'yaa pu atyojo're'nyesij mati'ij a'íimaj i maj meríj huácuij janamuajran i nyúucaria'ra', ²⁹aj mu mij eetaju' jo'maj ja'va'námi'huajmee. A'íimaj i maj tyámua' tyityetyúucha'íica'aj, a'íi mu huatájuuritaj mej mij jusén jin júurij muá'ra'nyij, ajta i maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'íica'aj, a'íi mu majta huatájuuritaj mej mij huo'xíjtye'en majta je'en puéjtzij huo'tá'an.

I ti jin séejre' tyi'tjé' ti jin tyi'tyéjvee i Jesús

³⁰Capu i'ríj nyej nyáaj tyi'tjé' nyasíj je'ej huá'uurej. A'yaa nu ricij je'ej ti i nyavástara' tyí'nye'ijtye', nyajta tyámua' naa tyihuá'xijtye'en, ji'nye canu a'yan ricij je'ej nyej nyasíj tyá'xie've', sulu je'ej ti tya'ajxié'vi'ra' i nyavástara' i ti unyojo'ta'ítyaca'. ³¹Tipua'aj nyasíj

nyejitzé ma'can nyetyu'taxáj, capu tyi'táj huatyáhuire'ej je'ej nyaj tyu'taxájtaj. ³² Ajta síj pu nye jitze ma'can tyu'taxájtaj, a'yaa nu nyij tyámua' tyá'mua'reej ti a'íin tyu'tyáhuire'sij je'ej ti a'íin tyinaataxájta. ³³ Mua'aj xu séecan huata'ítyaca' i Juan jimi, ajta a'íi pu tzáahuatyira'aj jin tyajamuaaté'exaa nye jitze ma'can. ³⁴ Ajta quee nye jitze juxie've' ti a'táj nye jitze ma'can tyí'xajtaj. A'yaa nu'uj tyajámua'ixaaty'e' ti'ij mua'ajmaj jamuáahuire'en. ³⁵ A'yaa pu tyu'tyáhuire' a'íjna i Juan ti'ij tatzárij ti á'taa, siajta mua'aj a'yaa xu cfi siana'aj tyaataxie'vej siaj sij a'íjna jin huóotyamua've'en. ³⁶ Ajta tyi'táj pu jéetze' juxie've' quee je'ej ti tyu'taxájtaca' a'íjna i Juan. A'íjci jime' je'ej nyaj ricij, a'íi pu a'íin pu'éen i nyavástara' ti jin nyojo'ta'ítyaca' nyej nyij a'yan huárinij, a'íj pu jin ámiteere' ti i nyavástara' unyojo'ta'ítyaca'. ³⁷ Ajta a'íjna i nyavástara' i ti unyojo'ta'ítyaca', a'íi pu ajta nye jitze ma'can tyu'taxájtaj, tyij siajta mua'aj quee a'náj jáanamujri' i nyúucaria'ra', caxu siajta a'náj me'ye'sej, ³⁸ caxu siajta tyi'tá'caa ti i nyúucaria'ra' ja'mua jimi huatyá'ítzeere'en, ji'nye caxu tyá'tzaahuaty'e' a'íjci jimi i Dios ti yo'ta'ítyaca'. ³⁹ Tyámua' xu mua'aj naa tyóomua'tyej a'íjci jitze i yu'xarij, ji'nye a'yaa xu tye'ejchó've' siaj a'íjci jitze jáatyonyij i siaj jin júurij xá'ra'nyij jusén jime', ajta a'íjna i yu'xarij a'íi pu nyéetzij nyetyáxajta, ⁴⁰ siajta mua'aj caxu jaxie've' siaj nye jimi yeve'rénnej siaj jusén jin júurij xá'ra'nyij.

⁴¹ Capu nye jitze juxie've' tipua'aj tyévi' tipua'aj tyévi' tipua'aj tyévi' tyámua' tyinaaté'exaaty'e'. ⁴² Nyajta tyámua' naa mua'ajmaj tyaja'muamujtye, a'íj nu jin jamua'reej tiquee ja'mua jimi séejre' i Dios ti jin já'muaxie've'. ⁴³ Nyáaj nu nyavástara' jitze ma'can yava'cáanyej, siajta mua'aj caxu ná'tzaahuaty'e', ajta tipua'aj síj junyúucaritze' mujó've'me'en, a'íj xu xaa huatyátzaahuaty'e'sij. ⁴⁴ ¿Ji'nye tyí'rij siaj sij tyá'antzaahuaty'e'en tipua'aj jujímua'aj siana'aj huatyóotzaahuaty'e'en, siajta quee jahuocaj i ti naa huasérin i Dios jimi? ⁴⁵ Caxu a'yan tyí'mua'tzej yee nyaj nu tyaja'muaxajtzi'ran i nyavástara' jimi, sulu a'íi pu Moisés tyaja'muaxajtzi'ran, i siaj mua'aj jéehua jitzán tyí'ca'nyej. ⁴⁶ Ji'nye tipua'aj mua'aj tyámua' setyá'tzaahuaty'e'ej a'íjci i Moisés, mua'aj xu sij siajta nyéetzij na'antzáahuaty'e'nyijche', ji'nye a'íi pu i Moisés nye jitze ma'can tyo'yú'xaca'. ⁴⁷ Ajta tipua'aj sequée já'tzaahuaty'a'aj je'ej ti a'íin tyo'yú'xaca', ¿ji'nye setyá'antzaahuaty'e'sij i nyáaj nyaj já'mua'ixaaty'e'?

Jesús pu tyihuo'cue'ej a'íjma i maj anxí ví'ra'aj ará'asej

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

6 ¹ Ti'ij a'yan tyu'rij, Jesús pu antáraj után jitze pujmua' i jájtyij japua a ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Galileea, a'yaa pu ajta tyarájtyapuaj tijin Tiberias. ² Jéehua mu i tye'ítyee jamuán huajú'ca'aj,

ji'nye mu'ríj jaséjraca'aj ti tyámua' tyí'uuriajca'aj ajta tyihuó'huaa a'íjma i maj tyí'cucui'. ³Aj pu'ij i Jesús jiríj japua antyíraj, a'áan pu jo'ojoyíxij hua' jamuán i maj jamuán huac'íj. ⁴Ajta arí tyí'vejri'taca'aj a'ájna xicáara' maj jitzán tyí'ye'estyahua'aj a'íjci jime' ti i Dios hui'rájtoj i ti arí á'tyeej a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'cantaca'aj. ⁵Ti'ij i Jesús huanyéeriajraa, ajta je'en huo'séj maj jéehua i tyeítýee jamuán huajú'ca'aj, a'yaa pu'ij tyaaté'exaa a'íjci i Felipe tijin:

—¿Jo'nyij tyeyá'nanan i páan mej mij néijmi'i tyú'cua'nyij i tyeítýee?

⁶Ajta a'yaa pu tyaata'íhuo'ri' ti'ij jaaséj je'ej ti rinyij i Felipe, ji'nye Jesús pu'ríj jamua'reeriaca'aj je'ej ti huárinyij. ⁷Felipe pu'ij a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Ti pua'aj a'yan tyetyí'toove'ej a'chu hua'puaj anxityej i túmii, capu na'aj ci'pej tyej tyij páan huánanan tyajta je'en néijmi'caa tyú'cua'tyej.

⁸Aj pu'ij a'ájna i Andrés, ti ajta jamuán jo'chá'canya'aj, ti ajta ihuáaria'ra' pué'een i Simón, a'íi pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

⁹—Yaa pu pá'rri'ij huatyéjve, anxívicaa pu i páan tyí'cha'ij, ajta hua'puácaa i hue'tyéé, ajta capu ci'pej mej mij néijmi'i tyú'cua'nyij i tyeítýee.

¹⁰Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Siahuo'té'exaatye' i tyeítýee maj oorá'sej.

Jéehua pu huátu'piica'aj a'ájna, aj mu mij oorá'saca'. A'chu mu anxí ví'ra'aj ará'axcaa i tyétyacaa. ¹¹Aj pu'ij Jesús ja'ancurái'puj i páan, ajta je'en ti'ij tyaatatyóotzi'ria'aj i Dios, aj pu'ij huo'ráai'pu'uj i maj ajo'quéetima'caa. A'yaa pu cha'tána'aj huó'ruuj i hue'tyéé, a'íjma

© 1996 David C. Cook

San Juan 6:8-9

pu ajta huo'rí'ij. ¹²Mati'ij tyámua' naa juxáahuaj tyu'cuá'aj, Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj a'íjma i maj jamuán huac'ij tijin:

—Siata'aj jaará'ipu' i ti avá'itzee, ti'ij quee tyi't'ij jo'huí'tzi'in.

¹³A'íi mu mij jaará'sii, majta je'en tyavá'jistyaxij tamuáamuata' japuan hua'puaj sici'í a'íjci jime' i ti avá'itzee i páan ti anxívica'aj.

¹⁴Majta a'íimaj i tye'ítyee, mati'ij jaaséj a'íjci i Jesús ti a'yan huar'ij, a'yaa mu tyu'taxájtaca' tijin:

—Ji'r'é'can jime' pu a'íin pué'een i ti Dios jitze ma'can tyí'xaj, i ti yan uvé'nyesij i cháanacaj japua.

¹⁵Ajta ti'ij i Jesús jáamua'reeri' maj a'yan tyá'xie'va'ca'aj maj ca'nyéjrij jin jaata'íjtye'en ti'ij tye'entyájrutyey i rey jime', a'íi pu'ij avá'raj, ti'quij i jir'ij japua áan jo'ojnyéj jus'íj.

Jesús pu antáraj i jájtyij japua

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶Ti'ij huare'chuáxarisima'caj, a'íi mu i maj jamuán huac'ij ajo'cáanye' jo'tij ja'va'ástimee i jájtyij, ¹⁷mati'ij mij báarcuj jitze atyáac'ij, mej mij antáci'nyey után jitze pujmua' a Capernaúm. Pu'r'ij huariá'tica'risima'aj, ajta i Jesús capu aja'hua'taca'aj. ¹⁸Aj pu'ij ca'nyíin jin huatá'aacariaca', a'íj pu jin á'xiria'ca'aj i jájtyij. ¹⁹Mati'ij mer'ij anxívij nusu aráseej quiloometro'j a'chu imuáj ajooju'caj, aj mu mij jaaséj ti aja'vá'ma'ca'aj a'íjna i Jesús, jájtyij japua pu huama'ca'aj, tyámua' mu mij tyu'tátziin. ²⁰Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Nyáaj nu a'íin pué'een, caxu tyí'tzi'nye'ej.

²¹Mati'ij mij tyámua' tyetyé'ej a'ájna i báarcuj jitze, camu a'chu a'tyéev'ij mati'ij a'áa ja'r'á'aj jo'maj jo'c'í'ca'aj.

²²Yaa ariá'pua'aj, a'íimaj i tye'ítyee i maj a'áa ja'tyúusiiria'ca'aj i Jesús jimi, a'íi mu jáamua'reeri' maj a'íimaj i maj Jesús jamuán huac'ij jo'c'íj i báarcuj, ajta quee i Jesús hua' jamuán jo'ra'ajcaa. ²³Aj mu mij séecan i báarcuj Tiberias maj ja'r'áac'ij a'áa jóohuiixij jo'maj tyojó'cuaa i tye'ítyee ti'ij Jesús tyaatatyóotzi'ria'aj i Dios. ²⁴Ajta mati'ij jaaséj ti'iquee aja'hua'taca'aj a'íjna i Jesús majta quee aja'hua'taca'aj a'íimaj i maj jamuán huac'ij, aj mu mij i tye'ítyee atyáac'ij i báarcuj jitze, mati'ij mij a'áa jó'ju' a Capernaúm, mej mij a'áa yó'huoonyij a'íjci i Jesús.

Jesús pu a'íin pué'een i páan i maj jin júurij muá'ra'nyij

²⁵Mati'ij a'áa ja'r'á'aj után jitze pujmua' jo'tij ja'alaguun, a'áa mu yo'tyoj a'íjci i Jesús mati'ij mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—Maestro, ¿a'najnyí yapaj rá'aj a'yájna?

²⁶Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jime', siaj mua'aj a'íjci jin nyahuo ji'nye setyu'cuaj 'asta siana'aj quee tyámua' tyityaataj'xaj, caxu a'íjna jime' siaj jaaséj je'ej nyaj huar'ij i siaj

jín je'ej tyámua' tyo'taséj. ²⁷Caxu a'íjna jín tyí'muarie'ej siaj sij jaamué'tín i cue'ráj ti jo'hui'tzij, sulu a'íjci jíme' i cue'ráj ti jusén jín tyí'huire' i siaj jín júurij xá'ju'un jusén jíme'. A'íi pu a'íin pué'een i cue'ráj i ti jamuaatá'sij a'íjna i Dios yójra', ji'nye a'íjna i Dios, i ti tavástara' pué'een, a'íi pu néijmi'i jitzán tyu'tyájtóo i juyój.

²⁸A'yaa mu mij tyaata'íhuo'ri' tijn:

—¿Tyi'tanyí juxie've' tyej tyij a'yan huárinyij je'ej ti i Dios tyá'xie've'?

²⁹Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tijn:

—A'yaa pu i Dios tyá'xie've' siaj jitzán tyá'antzaahuatye'en a'íjci jimi a'íin ti uyo'ta'ítyaca'.

³⁰Mati'ij mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijn:

—¿Tyi'tanyí pataataséjratye'sij, tyej tyij jaaséeran tyamua'antzaahuatye'en? ¿Tyi'tanyí jín je'ej parinyij? ³¹A'íimaj i tahuásimua'ci'ij mu jáacuaj a'íjci i maná a'ájna jo'tij quee já'tyi'tiitaca'aj, a'yájna ti'ij tyé'yu'si' i yu'xarij jitze tijn: “A'íj pu huo'cue'ej i páan tajapuá ti já'ma'can.”

³²Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijn:

—A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jín tyajá'mua'ixaatye' tiquee i Moisés pu tyihuo'tá' i páan tajapuá ti já'ma'can, sulu i nyavástara' pu tyu'tá'caa a'íjna i páan ti ji'récán jíme' tajapuá já'ma'can. ³³Ji'nye a'íjna i páan i Dios ti tyu'tá'caa, a'íi pu a'íin pué'een tajapuá ti já'ma'can ajta je'en júuricamej hua'tá'caa a'íijma i maj yan huacháatimee i cháanacaj japua.

³⁴Mati'ij mij a'yan tyaatáhuaviiri' tijn:

—Tavástara', taatá' a'náj tina'aj a'íjci i páan.

³⁵Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijn:

—Nyáaj nu a'íin pué'een i páan ti júuricamej tyu'tá'caa. A'íjna i ti nye jimi yeve'rén'yej, capu a'náj huataí'cuataj, ajta i ti nyéetzij jimi tyá'tzaahuatye', capu ajta a'náj huataí'imu'uj. ³⁶Nyajta nyáaj nu nyeríj a'yan tyajamuaaté'exaa, caxu mua'aj tyá'tzaahuatye' tyij siajta seríj naaséj. ³⁷Néijmi'i a'íimaj i ti Dios naatátuiire'sij, a'íi mu nye jimi yeve'rén'yesij, majta a'íimaj i maj nye jimi yeve'rén'yesij, canu huo'rér'ityij. ³⁸Ji'nye canu a'íjci jín yava'cáanyej nyej nyij a'yan huárinyij je'ej nyej nyasíj tyá'xie've', sulu nyata'aj nyij a'yan huárinyij je'ej ti tyá'xie've' i nyavástara', i ti unyojo'ta'ítyaca'.

³⁹Ajta a'yaa pu tyá'xie've' a'íjna i ti unyojo'ta'ítyaca' nyaj quee séej jo'rieenyij a'íijma i ti naatátuiire'sij, sulu nyej nyij huo'tájuuritye'en a'ájna xicáara' jitze ti'ij néijmi'i tye'entyipué'rij. ⁴⁰Ji'nye a'yaa pu tyajaxié'vi'ra' i nyavástara' maj néijmi'i i maj jaséjran i yójra' i Dios majta jitzán tyá'antzaahuatye'en, mej mij a'íimaj jusén jín júurij muá'ra'nyij, nyajta je'en nyáaj huo'tájuuritye'en a'ájna xicáara' ti'ij jitzán néijmi'i tye'entyipué'rij.

⁴¹Aj mu mij a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can huatyóohuij maj tyi'huóo'ixaatye'en jujíimua'aj a'íjci jime' ti Jesús a'yan tyu'taxájtaca' tijin: "Nyáaj nu a'íin pué'een i páan jútye' ti je'cáanyej." ⁴²Mati'íj mij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—¿Nyiquee a'íin pué'een i Jesús i ti yójra' pué'een a'íjci i José? Ityáj tu jamua'tyej i táatajra' tyajta i náanajra'. ¿Ji'nye ti'ij a'yan tyí'xaj yee jútye' nu je'cáanyej?

⁴³Aj pu'íj Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Caxu che' je'ej tyúu'ixaatye'ej. ⁴⁴Capu i'ríj ti a'tíj yeve're'nyej nye jimi, tipua'aj quee i Dios ti unyojo'ta'ítyaca' ca'nyíjra'aj jaatá'an ti'ij a'yan huárinyij, nyáaj nu jaatájuuritye'sij a'ájna xicáara' ti jitzán néijmi'i tye'entyipua'íj. ⁴⁵A'yaa mu tyo'yú'xaca' a'íimaj i maj Dios jitze ma'can tyí'xajta'aj tijin: "Dios pu néijmi'caa tyí'mua'tyej." A'íj pu jin a'íimaj i maj janamuaj i nyavástara', majta a'íj jitze tyúu'iteeritye', a'íi mu nye jimi yeve're'nyesij.

⁴⁶'Capu a'yan huatóomua'aj ti a'tíj arí jaaséj i nyavástara', sulu a'íi pu jaaséj i ti a'íjna jitzán eeráma'can i Dios. ⁴⁷A'yaa nu tzáahuatyí'ra'aj jin tyajá'mua'ixaatye' tijin a'tíj ti tyá'tzaahuatye', a'íi pu jusén jime' júurij ja'mej. ⁴⁸Nyáaj nu a'íin pué'een i páan ti júuricamej tyu'tá'caa. ⁴⁹A'íimaj i já'muahuasimua'ci'íj a'íi mu jáacua' a'íjci i maná a'ájna jo'tíj quee já'tyi'tíj, majta je'en a'yan cha'taj mana'aj tyityáacuij, ⁵⁰nyajta nyáaj a'íj nu já'mua'ixaatye' i páan jútye' ti je'cáanyej, ajta a'tíj ti a'íj huácua'nyij i páan, capu mui'nyij. ⁵¹Nyáaj nu a'íin pué'een i páan ti júurij jútye' ti je'cáanyej, a'tíj ti jacua'nyij a'íjci i páan, a'íi pu jusén jin júurij ja'mej. Ajta a'íjna i páan i nyaj jaatámu'vejritaj, a'íi pu a'íin pué'een i nyaj jatyáhue'ra'. A'yaa nu tyaatámu'vejritaj mej mij júurij muá'ra'nyij a'íimaj i maj yan huacháatimee i cháanacaj japua.

⁵²Majta a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íi mu huatyóohuij maj tyi'huóo'ixaatye'en séj jamuán majta séj, a'yaa mu tijin:

—¿Ji'nye tyí'íj ti a'múu juhué'ra' táacue'tyej?

⁵³Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tijin tipua'aj sequée jáacua'nyij i hue'ria'ra' a'íjci i yójra' i Dios, siajta quee jaayé'en i xúuria'ra', caxu jusén jin júurij xá'ju'un. ⁵⁴A'íjna i ti jáacua'nyij i nyahue'ra' ajta jaayé'en i nyaxúure', a'íi pu jusén jin júurij ja'mej, nyáaj nu nyij jaatájuuritye'sij a'ájna xicáara' ti'ij jitzán néijmi'i tye'entyipua'íj. ⁵⁵Ji'nye a'íjna i nyahue'ra' a'íi pu pué'een i cue'ráj ti jitzán eeráma'can i júuricamej, ajta i nyaxúure' a'íi pu a'íin pué'een i maj jaayé'en tzáahuatyí'ra'aj jime'. ⁵⁶A'íjna i ti jacua'nyij i nyahue'ra', ajta jaayé'en i nyaxúure', a'íi pu nye jimi huatyá'itzeere'ej, nyajta je'en nyáaj jimi huatyá'itzeere'ej. ⁵⁷A'íjna i nyavástara', i ti

unyojo'ta'ityaca', a'íi pu júurij, nyajta nyáaj a'íj nu jitze ma'can júurij, a'yaa pu cha'tána'aj ij, a'íjna i ti nye jimi tyí'cua'caa, a'íi pu nye jitze ma'can júurij ja'mej. ⁵⁸ A'íj nu já'mua'ixaaty'e' i páan jútye' ti je'cáanyej. A'íjna i páan capu a'yan een ti'íj a'íjna i maná i já'muahuasimua'ci'íj maj jáacuaj, ajta mati'íj jaacua'aj a'yaa mu cha'mana'aj tyityáacuij, ajta a'tíj ti jacua'nyij a'íjci i páan, a'íi pu júurij ja'mej jusén jime'.

⁵⁹ A'yaa pu tyihuo'ta'íhuo'ri' a'ájna jo'maj jóosi'rihua'aj a Capernaúm.

Mue'tíj mu i maj jamuán huac'íj jaatáxaahuataca' i Jesús

⁶⁰ Mati'íj a'yan tyáanamujri', mue'tíj mu i maj jamuán huac'íca'aj i Jesús a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—A'íjna i ti jatyáxajta jéehua pu tyési' tyej tyij a'yan huárinyij, ¿a'tanyíj pújoorej ti'íj a'yan huárinyij?

⁶¹ Ajta a'íjna i Jesús, ti'íj jáamua'reeri' maj a'yan tyúu'ixaatya'ca'aj, a'yaa pu tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi je'ej pua'aj jamuaatá'aj i nyaj jaataxájtaca'? ⁶² ¿Ji'nye tyara'nyíiche', tipua'aj nyéetzij sianaaséj nyaj jó'ra'nyij u tajapúa jó'nyaj anaquéj jó'catyíi? ⁶³ A'íjna i júuricama'ra' i Dios, a'íi pu júuricamej tyu'tá'caa, ajta a'íjna i sij jatyáhue'ra' capu tyi'tíj huiire'. Ajta a'íjna i nyúucarij i nyaj jamuáa'ixaa a'íi pu a'íin pué'een i júuricama'ra' i Dios, ajta jamuaatá'caa sij sij jusén jime' júurij xá'ra'nyij. ⁶⁴ Ajta séecan mu ja'mua jimi séejre' i maj quee tyá'tzaahuatye'.

A'yaa pu tyihuo'té'exaaaj i Jesús, ji'nye a'íi pu arí jamua'reeriaca'aj a'tyán maj pué'eenye'ej i maj quee tyá'tzaahuatye', ajta a'tíj ti a'íin pué'eenye'ej i ti a'íj tyu'tátuiire'sij. ⁶⁵ A'íj pu jin a'yan ajta tyihuo'té'exaaaj tijin:

—A'íj nu jin a'yan tyajamuaaté'exaa tiquee i'ríj ti a'tíj nye jimi yeve'r'ényej, tipua'aj quee i Dios ca'nyíjra'aj jaatá'an ti'íj a'yan huárinyij.

⁶⁶ Ti'íj na'aj a'ájna imuáj, mue'tíj mu i maj Jesús jamuán huac'íca'aj jaatáxaahuataca', camu mij che' jamuán huac'íca'aj. ⁶⁷ Jesús pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' a'íjma i maj jamuán huac'íj i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej tijin:

—¿Nyi sijta mua'aj seríj naatáxahuataj?

⁶⁸ Ajta a'íjna i Simón ti ajta Pedro ántyapuaaj, a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Tavástara', ¿a'tanyíj jimi utyo'ju'uj tá'ju'un? A'nyúuca pu jitze séejre' i tyaj jin júurij tá'ra'nyij jusén jime'. ⁶⁹ Ityáj tu tyeríj ajimi tyá'tzaahuatye', tyajta a'yan tyá'mua'reej paj muáj a'íin pué'een i Dios ti jimi jo'vé'mej.

⁷⁰ Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—¿Nyi nyequee nyáaj jamua'antyíhuo mua'ajmaj mu siaj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej? Ajta síij ti ja'mua jitze ajtyáma'can, tyiyáaru' pu jitzán séejre'.

⁷¹Ti'ij a'yan tyu'taxájtaca' i Jesús, a'ij pu tyáxajtasime'ej i Judas, i ti yójra' pué'een a'ijci i Simón ti Iscariote tye'entyímu'tacaa, ji'nye a'íi pu a'íin pué'een i ti avíitzij jin tyu'tátuiire'sij a'ijci i Jesús, tyij ajta i Judas hua' jitze ajtyáma'cantaj i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej.

Camu jimi tyá'tzaahuatye' i ihuáamua'mua' i Jesús

7 ¹Ti'ij a'yan tyu'ríj, a'áa pu jó'yi'caaj a'íjna i Jesús a'ájna a Galilea. Capu jaxie'va'ca'aj ti a'áa jo'tyávaacaj a Judea, ji'nye a'íimaj mu jahuoca'aj i maj Israel jitze ajtyáma'can mej mij jaajé'caj. ²Ajta arí tyí'vejri'taca'aj a'ájna mati'ij tyí'ye'estyahua'aj a'ijci jime' i ináamuaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, ³a'íimaj mu i ihuáamua'mua' a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Capáj a'yan a'itzaaj, áricuj a'ájna a Judea, mata'aj mij i maj a jamuán huaci'ij a'áa maj já'sejre' jaaséj je'ej paj tyi'tíj jin ricij. ⁴Ji'nye tipua'aj a'tíj a'yan tyá'xie've'ej mej mij néijmi'i jáamua'tyij, capu avíitzij jin tyí'muarie'. Ajta a'yájna pati'ij períj ricij, jéetze' pu tyámua' naa paj huo'taséjratye'en néijmi'caa i maj yan huacháatimee i cháanacaj japua.

⁵Majta a'íimaj i ihuáamua'mua' camu ja'tzaahuatya'ca'aj a'ijci i Jesús. ⁶Jesús pu'ij a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—Capu eexúj a'ájna atyojo're'nyej a'tzáaj ti huaxá'pui' nye jimi, ajta ja'mua jimi a'náj ti na'aj pu xá'pui'. ⁷A'íimaj i maj yan séejre' i cháanacaj japua capu je'ej tyí'ríj mej mij mua'ajmaj jamuájcha'iiria'aj, ajta nyéetzij mu xaa nyéjcha'iire', ji'nye nyáaj nu huá'sejratye' ti je'ej pua'aj een je'ej maj tyi'tíj uurej. ⁸Séricuj mua'aj jo'maj tyeje'ye'estej, canu nyáaj ujó'yi'ij, ji'nye capu eexúj nye jimi huaxá'pui'.

⁹A'ya pu tyihuo'te'exáatye'ej, ti'ij ij a'áa jo'tyá'itzee a'ájna a Galilea.

Ti'ij Jesús a'áa jo'tyávaaca'aj jo'maj a'ijci ja'ye'estej i ináamuaj

¹⁰Ajta mati'ij jo'cíj i ihuáamua'mua', Jesús pu ajta ujó'mej jo'maj tyejé'yi'istej, ajta capu juséerataj ujó'mej, sulu avíitzij pu jin a'yan huaríj. ¹¹Majta i maj Israel jitze ajtyáma'can a'íi mu jahuoca'aj a'ijci i Jesús, a'yan metyi'xáataj tijin:

—¿Jo'nyij je'ej je'en a'íjna i a'tíj?

¹²Jéehua mu i tyeítyee jaxajtaca'aj a'ijci i Jesús. Séecan mu a'yan tyí'xajtaca'aj tijin: “Tyámua' pu tyí'tyevij”, majta séecan a'yan tyí'xajtaca'aj tijin: “Capu tyámua' ricij, a'íi pu huá'cuanamuaj i tyeítyee.”

¹³ Ajta capu a'tíj óoca'nyajca'aj ti jéjre'citze' jaataxáj a'íjci i Jesús, ji'nye mahuá'tziinya'ca'aj a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can.

¹⁴ Mati'ij meríj jé'ta' joojú'caj i maj jin tyí'ye'estej, aj pu'ij Jesús utyájruij u tye'yúuj tzajta' ajta je'en huatyóochej ti tyihuó'mua'tyej. ¹⁵ Je'ej mu tyo'taséj a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa mu mij tyí'xajta'aj tijin:

—¿Ji'nye tí'ij a'mújna jéehua tyu'yí'tin, ma'ajta quee a'náj tyi'huóomua'aj?

¹⁶ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaq tijin:

—A'íjna i nyaj jin tyaja'muamua'tyej canu nyasíj jájtyo, sulu a'íi pu naatá' i ti unyojo'ta'ítyaca'. ¹⁷ Tipua'aj a'tíj jaxie'va'aj tí'ij a'yan huárinyij je'ej ti i Dios tya'ajxié'vi'ra', a'íi pu jamua'reeren tipua'aj i Dios jimi já'ma'cantaj nyaj jin tyaja'muamua'tyej na'ríij nyasíj nyana'aj jájtyo. ¹⁸ A'íjna i ti a'íjci tyáxajta je'ej ti jusíj tyéejtyoj, a'yaa pu tyá'huoo tí'ij jusíj tyámua' huatóosejrata, ajta a'íjna i ti a'yan tyá'huoo tí'ij tyámua' tyaatá'an a'íjci i ti uyo'ta'ítyaca', a'íi pu ji'r'é'can jime' tyí'xaj, ajta quee je'ej tyí'rij tí'ij a'tíj je'ej pua'aj tyá'xajta.

¹⁹ ¿Nyiquee a'yan tyi'ja'yájna ti i Moisés ja'mua jimi jaatyájtóo i nyúucarij i sij jin tyi'ijta? Ajta capu a'tíj ti ja'mua jitze ajtyáma'can ja'tzaahuatye'. ¿Ji'nye een jime' setyá'xie've' sij sij naajé'caj?

²⁰ A'yaa mu i tye'ítyee tyityaatanyúj tijin:

—Tyiyáaru' pu atzájta' séejre'. ¿A'tanyíj muaje'catamu'íj?

²¹ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaq tijin:

—Néijmi'li xu mua'aj je'ej tyityo'tóomuaajtyaca' nyati'ij tyi'tíj tyámua' huáruuj a'ájna xicáara' i sij jitzán juso'pii. ²² Ajta a'yájna, Moisés pu jamuaata'íj sij ja'antyisiichixi'in i junavíj (ajta quee i Moisés jitze je'ráma'can, sulu Dios pu jaatyájtóo a'íjma jimi i já'muahuasimua'ci'íj), mua'aj xu sij a'yan tye'entyisi'chej i navíira' i unyáaque'ej ti tyáati' a'ájna xicáara' sij jitzán juso'pii. ²³ Ajta a'yájna tyij a'íjna jime' sij quee jaxie've' sij ootyá'ítzeere'en a'íjci jitze i nyúucarij Moisés ti jaatyájtóo, sij sij ja'antyisi'chej i navíira' i unyáaque'ej a'ájna xicáara' sij jitzán juso'pii, ¿ji'nye sij sij nye jimi huatanyínyu'cacuca' nyati'ij séej i tyévíj tyú'huaaj a'ájna xicáara' sij jitzán juso'pii? ²⁴ Caxu a'íjna jin a'yan tyihuá'xijtye'ej je'ej ti síj huasé'rin. Siatí'ijta séej a'xijtye'ej, a'yaa xu huárinyij je'ej ti tyi'tyéevijtij tzáahuatyi'ra'aj jime'.

Jesús pu jaxaj jo'tíj je'ráma'can

²⁵ Séecan i maj a'áa já'chajca'aj a Jerusalén, a'íi mu huatyóohuij maj a'yan tyi'huóo'ihuo' tijin:

—¿Nyiquee a'múu a'íin pué'een i maj jahuoo mej mij jaajé'caj?

²⁶ A'mána'aj jéjrista' huatyéjve tyihua'ixáatye'ej, ajta quee a'tíj je'ej tyé'jee. ¿Nyiquij meríj a'íimaj i maj tyityatatyíj ja'antzaahuaj ti a'múu ji'r'é'can jime' a'íin pué'een i Ciríistu'? ²⁷ Ajta ityáj tu jamua'reej

jo'tij já'ma'can a'mújna, ajta ti'ij i Ciríistu' ya'uvé'neye, capu a'tíj jamua'reeriaj ja'mej jo'tíj já'ma'can.

²⁸Ti'ij i Jesús a'yan tyáanamuaajri', ajta óoche' tyihua'mua'tyáacaj u tye'yúuj tzajta', a'yaa pu'ij ca'nyíin jin tyu'taxájtaca' tíjin:

—Nyi mua'aj sényamua'tyej nyi siajta jamua'ree jó'nyaj já'ma'can. Ajta canu nyasíij nyana'aj mujo'vé'mej, sulu a'fj nu jitze ma'can mujo'vé'mej i ti unyojo'ta'ítyaca', síij ti i'ríj siaj jimi tyú'ca'neye siajta mua'aj caxu jamua'tyej. ²⁹Nyáaj nu xaa jamua'tyej, ji'nye a'fj nu jitze eeráma'can, ajta a'íin unyojo'ta'ítyaca'.

³⁰Aj mu mij tyu'tatyésej maj jaatyéevi', ajta capu a'tíj ahuóoca'an ti a'yan huárinyij, ji'nye capu eexúj jimi tya'róo'astyaaca'aj. ³¹Mue'tíj mu jimi tyá'antzaahuaj, majta a'yan tyí'xajtaca'aj tíjin:

—Ti'ij ya uvé'neye i Ciríistu', ¿nyiquij quee jéetze' tyámu'a' tyí'uurej quee a'mújna mu a'tíj?

A'íimaj mu i fariseos tyí'tyese' mej mij jaatyéevi' a'fjci i Jesús

³²Majta i fariseos a'íi mu huó'namuaajri' i tye'ityee maj a'yan tyá'xajtaca'aj a'fjci i Jesús, aj mu mij a'íimaj majta i puaríij maj tyí'ijtye' xantáaru' huata'ítyaca' mej mij jaatyéevi'. ³³Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tíjin:

—A'yaa nu nyooj ja'mua jamuán séeria'aj na'mej, aj nu nyij tányij jó'ra'sij a'fjci jimi i ti unyojo'ta'ítyaca'. ³⁴Mua'aj xu nyahuoonyij, ajta caxu nyetyoonyij, ji'nye capu je'ej tyii'rítaj ja'mej siaj a'áa jo'r'é'neye jó'nyaj je'ej je'éenya'aj na'mej.

³⁵Aj mu mij i maj Israel jitze ajtyáma'can huatyóohuij maj tyi'huóo'ihuo' séej jamuán majta séej a'yan tíjin:

—¿Jo'quíj jo'méj a'mújna, ti'ij quee i'rítaj ja'mej tyaj jáatyoonyij? ¿Nyiquij a'íijma jimi jo'ma'aj ja'mej i maj séej chuéj japua ja'chej, ti'ij a'íijma tyú'mua'tyej i maj quee tyá'tzaahuatye'? ³⁶¿Ji'nye jaatamua'aj a'fjci i nyúucarij ti a'yan yee: “Mua'aj xu nyahuoonyij, siajta quee nyetyoonyij, ji'nye capu je'ej tyí'ri'ij siaj a'áa jo'r'é'neye jó'nyaj je'ej je'éenya'aj na'mej”?

Jesús pu huo'tajé mej mij jimí a uré'neye

³⁷Ti'ij arí tye'entyipua'risima'caj i maj tyí'ye'estyaa, a'ájna xicáara' jitze i ti jéetze' juxie've'. A'ájna xicáara' jitze pu i Jesús huatyéechaxij, ti'quij ca'nyíin jin tyu'taxájtaca' a'yan tíjin:

—Típua'aj a'tíj i'mu'uj, che' nye jimi yeve'r'é'neye, ti'ij huaye'en.

³⁸Ajta a'ájna i ti nye jimi tyá'tzaahuatye', a'yájna ti'ij tyé'yu'si' i yu'xarij jitze tíjin: “A'fj pu tzajta' séeria'aj ja'mej a'ájna i jájtyij ti júuricamej tyu'tá'caa.”

³⁹A'yaa pu i Jesús tyu'taxájtaca', a'íijma jimi i maj tyá'antzaahuatye'sij ti'ij ajta hua' jimi huatyá'itzeere'ej i júuricama'ra'

i Dios, ji'nye capu eexúj i júuricama'ra' i Dios hua' jimi séjria'ca'aj, ji'nye capu eexúj i Jesús tajapuá jo'ojnyájca'aj tí'ij i Dios ju júuricamej ujo'ta'ítvej.

Séecan mu i tyeítvee ajtacíj

⁴⁰Séecan mu i tyeítvee a'áa jo'tyú'uuca'aj i maj a'yan tyu'taxájtaca' matí'ij jáanamua'jri' tíjin:

—A'yaa pu tyí'ja'yájna ti a'múu a'íin pu'é'een i ti tyí'xaj i Dios jitze ma'can.

⁴¹Majta séecan a'yan tyu'taxájtaca' tíjin:

—A'íi pu a'íin pu'é'een i Círíistu'.

Majta séecan a'yaa mu tyí'xajtaca'aj tíjin:

—Capu a'íin pu'é'een, ji'nye capu i'ríj ti i Círíistu' a'áa já'ma'cantaj a Galileea ⁴²A'yaa pu tyé'yusí' i yu'xarij jitze ti i Círíistu' a'íj jitze eeráanyesij i David, ajta ti a'áa ja'ma'cáantaj ja'mej a Belén, jo'tíj ajta já'ma'cantaca'aj a'íjna i David.

⁴³A'íj mu jin séecan ajtacíj i tyeítvee a'íjci jime' je'ej ti i Jesús tyu'taxájtaca'. ⁴⁴Séecan mu jaxie'va'ca'aj maj jaatyéevi', ajta capu a'tíj a'yan huaríj.

A'íimaj i maj tyityatatyíj camu ja'tzaahuatya'ca'aj i Jesús

⁴⁵Majta a'íimaj i maj tyí'cha'íj i tye'yúuj tzajta', a'íi mu a'áa jo'r'é'nyej hua' jimi i maj tye'yúuj tzajta' tyí'íjta majta i fariseos jimi, a'yaa mu mij a'íimaj tyihuo'ta'íhuo'ri' tíjin:

—¿Ji'nye sequée uya'ráaja?

⁴⁶Majta a'íimaj i maj tyí'cha'íj, a'yaa mu tyihuo'té'exaa'j tíjin:

—Capu a'náj a'tíj a'yan tyu'xájtaca' tí'ij a'íjna.

⁴⁷Aj mu mij i fariseos a'yan tyihuo'té'exaa'j tíjin:

—¿Nyi arí ajta mua'ajmaj jamuáacuanamuaj? ⁴⁸¿Nyiquij arí s'íj i ti tyí'ta'íjtye' ja'antzaahuaj a'íjci, na'ríij s'íj ti fariseo pu'é'een? ⁴⁹Majta a'íimaj i tyeítvee, camu yó'itej je'ej ti tyé'yusí' a'íjci jitze i yu'xarij Moisés ti jaatyájtoo, a'íi mu meríj jo'vátzj.

⁵⁰Ajta i Nicodemo i ti arí séej i Jesús jimi ja'tanyájca'aj, a'yaa pu tyihuo'té'exaa'j tíjin:

⁵¹—A'yájna tí'ij tyí'ta'íjtye' i yu'xarij, a'yaa pu tyá'xaj tiquee je'ej tyí'ríj tyaj a'tíj ooxíjtye'en, tyequée mí'een tyee'íhuo'ran tyej tyíj jaanamua'aran je'ej ti tyí'tíj jin ricíj.

⁵²Matí'ij mij a'íimaj a'yan tyaaté'exaa'j tíjin:

—¿Nyi pajta muáj a'áa já'ma'can a Galileea? Ahua'mua'tyej i yu'xarij aj paj jamua'reeren tiquee a'tíj a'áa já'ma'can a Galileea ti Dios jitze ma'can tyí'xaj.

⁵³Matí'ij mij jo'c'íxj s'íj ajta s'íj jo'maj jo'cháatimee.

A'íjna i íiti' ti huóoxana'cirej

8 ¹Ajta i Jesús a'áa pu jo'mej jo'tij jirij jo'tacá'aj ti a'yan tyaja'rájtyapuaq tijin Aseitúunajrimi, ²yaa ariá'pua'aj, ti'ij oochán eere'nyáaj i xicáj, ajtáhua'aj pu utyájrurij u tyeyúuj tzajta'. Majta je'en i tyeétyee ajtyáxiiriaca' jimi, aj pu'ij ooyíxij ti'quij huatyóochej ti tyihuo'mua'tyej.

³Majta a'íimaj i maj tyihua'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, majta i fariseos, a'íi mu íitaj aje're'nyijtye, i maj a'yan tyeetyéevi' ti'ij ooj juxána'ciria'caj séej jamuán i tyáataj. A'áa mu mij jé'ta' yo'taráj jo'maj ja'tyúusiiria'ca'aj i tyeétyee, ⁴mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Jesús tijin:

—Maestro, a'yaa mu tyeetyéevi' a'mújcij mu íitaj ti'ij ooj juxána'ciria'caj. ⁵Ajta a'íjna i Moisés a'yaa pu tyu'ta'íjtaca' i yu'xarij jitze ti a'yan tyúuxie've' tyaj tyetyéj jin jaatyáto'sixi'in tyej tyij jaajé'caj, a'tíj tina'aj íitaj ti a'yan rijcaj. ¿Arí muáaj ji'nye petyí'xaj?

⁶A'yaa mu a'íimaj tyaata'íhuo'ri' mej mij a'íjci jin ja'antyímué'tin, ti'ij huatái'riitarej maj tyi'tíj jitzán ujpuá'ritey'en. Ajta i Jesús a'íi pu ecóotutaca', ti'quij huatyóochej ti juxityéj jin tyo'yú'xaj a chóota'. ⁷Majta móoche' a'yan tyé'íhuo'raca'aj, aj pu'ij i Jesús huatyéechaxij ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaq tijin:

—A'íjna i tiquee tyi'tíj jin áitzeere' ajta quee tyi'íjxána'cira'aj, che' a'íin anaquéej jaatato'oj i tyetyéj jime'.

⁸Aj pu'ij ajtáhua'aj ecóotutaca' ajta tye'ej yú'xajraa a chóota'. ⁹Mati'ij a'yan tyáanamuaajri' je'ej ti i Jesús tyu'taxájtaca', aj mu mij jo'cáxij sáij ajta sáij, anaquéej mu a'íimaj jo'cáij i maj jéetze' huásij. Ti'ij i Jesús jusáij na'quij a'áa jo'tyá'ítzee a'íjci jamuán i íitaj ti a'áa jo'tácatyíi, ¹⁰aj pu'ij Jesús huatyéechaxij ajta a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—Íiti', ¿jo'nyij je'ej mé'een i maj a jitze tyí'pua'ritey'?

¹¹Aj pu'ij i íiti' a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Nyavástara', capu ma' a'tíj ti nye jitze tyí'pua'ritey'.

Jesús pu a'yan tyaaté'exaaq tijin:

—Canu nyajta nyáaj tyi'tíj a jitze pua'ritey', áricuj jó'ra', capáj che' jaxana'ciria'aj.

Jesús pu a'íin pué'een i ti jin huányeeri'ij íiyan i cháanacaj japua

¹²Aj pu'ij i Jesús ajtáhua'aj a'yan tyihuo'té'exaaq i tyeétyee tijin:

—Nyáaj nu a'íin pué'een i ti jin huányeeri'ij íiyan i cháanacaj japua, a'íjna i ti nyaj jamuán jo'cha'can, a'íj pu jimi séeria'aj ja'mej i tatzárij ti júuricamej tyu'tá'caa, capu ij a'náj tíca'riste' jo'chá'canya'aj ja'mej.

¹³Mati'ij mij i fariseos a'yan tyaaté'exaaq tijin:

—Muáaj paj asíij tyá'xajta, a'íj pu jin quee tyi'tíj huiire' je'ej paj asíij tyi'tyá'xajtaj.

¹⁴Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Í nyaj jin tyé'nyaxajta tyí'huiire', tyij nyajta nyasíij nyana'aj tyényaxajtaj. Ji'nye nyáaj nu jamua'reej jó'nyaj je'ráma'can ajta jó'nyaj jooméj, siajta mua'aj caxu jamua'reej. ¹⁵A'yaa xu mua'aj tyihuá'xijtye' je'ej siaj jujíimua'aj tyéejtyoovej. Nyajta nyáaj, canu a'tíj ja'xijtye', ¹⁶ajta tipua'aj a'tíj no'xíjtyej, a'íj nu jin ja'xijtye'en i ti jí'récán jime', ji'nye canu nyasíij je'ej tyéejtyoj, sulu a'íi pu i nyavástara' i ti unyojo'ta'ítയാ' huá'xijtye'en. ¹⁷A'yaa pu tyé'yu'si' a'íjci jitze i nyúucarij i siaj jin tyí'ijta ti a'ájna tyí'huiire' tipua'aj mahua'puaj tyi'tíj muaataxáj. ¹⁸Nyáaj nu a'íin pu'éen i nyaj nyasíij tyényaxajtaj, ajta i síij ti a'yan tyi'nyetyáxajta, a'íi pu a'íin pu'éen i nyavástara' i ti unyojo'ta'ítയാ'.

¹⁹Aj mu mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Jo'nyij je'ej jé'een i ti avastára'?

Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Caxu mua'aj nyamua'tyey a'tíj nyaj pu'éen, caxu sij siajta jamua'tyey i nyavástara', tipua'aj nyéetzij sényamua'ajca, a'yaa xu sij siajta tya'mua'tyéche'en i nyavástara'.

²⁰A'yaa pu i Jesús tyu'taxájtaca' tí'ij ooj tyihua'mua'tyácaj u tyeyúuj tzajta', a'ájna véjri' jo'maj yá'si'rii i túmii. Ajta capu a'tíj jaatyéevi', ji'nye capu eexúj atyojo'rénajca'aj a'tzáaj ti a'yan tya'tácatyij jimi.

Jó'nyej nyáaj jooméj, capu i'ríj siaj mua'aj a'áa joojú'un

²¹Ajtáhua'aj pu i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Nyáaj nu jo'mej, mua'aj xu sij nyahuoonij, ajta a'íj xu jin cui'nyij i siaj á'ítzeere' i Dios jimi. Jó'nyej nyáaj jooma'aj na'mej, capu i'ríj siaj mua'aj a'áa jo'rénaj.

²²A'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can mu a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—¿Nyiquij a'yan tyí'mua'tzej ti huóoje'caj, tí'ij a'yan tyí'xaj yee ti quee i'ríj tyaj a'áa jo'rénaj jo'tíj jooma'aj ja'mej?

²³Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Mua'aj xu yan ma'can, nyajta nyáaj jútye' nu já'ma'can, mua'aj xu hua' jitze ajtyáma'can i maj yan séejre' i cháanacaj japua, nyajta nyáaj canu hua' jitze ajtyáma'can. ²⁴A'íj nu jin a'yan tyajamuaaté'exaa siaj a'ájna jin cui'nyij i siaj jin ootyá'ítzee i Dios jimi, ji'nye tipua'aj sequee tyá'tzaahuatye'ej nyaj a'íin pu'éen i Dios ti uyo'ta'ítയാ', a'íj xu jin cui'nyij i siaj jin huóoxana'cirej.

²⁵Aj mu mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿A'tanyíj paj pu'éen?

Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Anaquéecan jime', ¿ji'nye tyi'tíj tyúuxie've' nyej nyij ja'mua jamuán tyi'tyáxajtasime'en? ²⁶Jéehua nu ja'mua jitze ma'can tyu'taxájtaj nyajta jéehua jamua'xijtye'en, ajta a'íjna i ti nyojo'ta'ítyaca', a'íi pu tzáahuatyí'ra'aj jin tyí'xaj, ajta a'íjna i nyej nyáaj huá'ixaatye' i maj yan japuan séejre' i cháanacaj japua, a'íi pu'uj tána'aj pué'een i nyaj jáanamujri' a'íjci jimi i ti unyojo'ta'ítyaca'.

²⁷Majta a'íimaj camu yo'itéej muá'raa ti a'íj jitze ma'can tyihuá'ixaatya'ca'aj i juvástara'. ²⁸A'íj pu jin a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Siati'íj mua'aj na'ajriáj nyéetzij i nyaj yójra' pué'een i Dios, aj xu sij jamua'reeren nyej nyáaj a'íin pué'een i Dios ti uyo'ta'ítyaca', nyajta quee tyi'tíj jin je'ej ricij i nyej nyasíj nyana'aj jájtyo, sulu a'íj nu'uj huá'ixaatye' je'ej ti i nyavástara' tyinaamuá'tyej. ²⁹Ji'nye a'íjna i ti unyojo'ta'ítyaca' a'íi pu nyaj jamuán yésejre', capu i nyavástara' a'náj juséentacan yanúurie, ji'nye a'náj tina'aj nu a'yan ricij je'ej ti a'íj tyar'áanajchi.

³⁰Ti'íj i Jesús a'yan tyu'taxájtaca', mue'tíj mu jimi tyá'antzaahuaj.

I yójmua'mua' i Dios majta i maj a'íj jimi tyí'huíire' i ti je'ej pua'aj een

³¹Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj a'íijma i maj Israel jitze ajtyáma'can i maj jimi tyá'antzaahuaj tijin:

—Tipua'aj tyámu' setyityaajú'un a'íjci jitze i nyúucarij i nyaj nyeríj jamuáa'ixaa, aj xu nyaj jamuán huací'ca'aj xá'ju'un, ³²mua'aj xu jamua'reeren i ti ji'r'é'can jime' a'yan tyi'ja'yájna, a'íj xu jin juxáahuaj mahuací'ca'aj xá'ju'un.

³³Mati'íj mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Ityáj tu Abraham jitze eeráma'can, tyajta quee a'náj séecan jimi ca'nyéjrij jin tyu'tyáhuíi, ¿ji'nye pej pij muáaj a'yan tyí'ta'ixaatye' tyaj taxáahuaj mahuací'ca'an?

³⁴Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyí'ra'aj jime' ti a'tíj tina'aj ti ootyá'ítzeere'en i Dios jimi, a'íi pu ca'nyéjrij jin tyí'huíire' a'íjci jimi i ti je'ej pua'aj een. ³⁵A'íjna i ti ca'nyéjrij jin tyí'muarie' capu jusén jin huatyá'ítzeere'ej i ti jimi tyí'muarie', ajta a'íjna i ti yójra' pué'een, a'íi pu hua' jamuán huatyá'ítzeere'ej i jutyé'ityeristyamua' jimi jusén jime'. ³⁶A'íj pu jin tipua'aj i yójra' i Dios jamui'ráatoonyij siaj sij juxáahuaj huací'ca'aj, a'yaa xu juxáahuaj tyityaací'ca'aj xá'ju'un. ³⁷Nyáaj nu jamua'reej siaj Abraham jitze eeráma'can, siajta a'yan tyá'xie've' siaj naajé'caj, ji'nye caxu ná'tzaahuatye' je'ej nyaj tyajá'mua'ixaatye'. ³⁸A'íj nu nyáaj já'mua'ixaatye' je'ej ti i nyavástara' tyinaamuá'tyej, a'yaa xu sij siajta mua'aj huárinyij je'ej siaj tyáanamujri' i juvástara' jimi.

³⁹Mati'ij mij a'yan tyityaatanyúj tijin:

—A'íi pu ityájma tavástará' i Abraham.

Ajta i Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaaј tijin:

—Tipua'aj mua'aj ji'r'é'can jime' yójmua'mua' siaј pu'é'eenye' a'íjci i Abraham, a'yaa xu sij siaјta rinyíche' je'ej ti a'íin huaríj. ⁴⁰A'yaa pu'ij, tyij nyajta nyeríj jamuáa'ixaa i ti a'yan tyi'ja'yájna, i Dios ti naamuá'tyeј, mua'aj xu sij jaxie've' siaј naajé'caј. Ajta i Abraham capu a'náj a'yan huaríj. ⁴¹Mua'aj xu sij a'yan cha'taj siana'aj ricij ti'ij i ja'muavástará'.

A'yaa mu mij a'íimaj tyityaatanyúj tijin:

—Catu ityáj a'íijma jitze huanánie'huaca' i maj jujiimua'astaca'aj, síij pu'uj a'íin pu'é'een i ti tavástará', a'íi pu a'íin pu'é'een i Dios.

⁴²Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaј tijin:

—Tipua'aj ji'r'é'can jime' Dios ja'muavástará' pu'é'eenye', mua'aj xu nyaxie've' xá'ju'un, ji'nye nyáaj nu a'íjci jimi jo've'mej ya' nyeј nyij huatyéjve. Canu nyasíj mujo've'mej, sulu Dios pu unyoјo'ta'ityaca'.

⁴³¿Ji'nye ti'ij quee ja'mua'i'riitye' siaј yo'itéeј xá'ra'nyij i nyaj já'mua'ixaaty'e'? Caxu nyoјo'iteј, ji'nye caxu janamuaj i nyúucariј nyaj já'mua'ixaaty'e'. ⁴⁴A'íi pu mua'ajmaj ja'muatáataј i tyiyáaru', mua'aj xu a'íj jitze ajtyáma'can, a'yaa xu sij ricij je'ej ti a'íin tyá'xie've'. A'íi pu i tyiyáaru' tyí'tyacui'caa ti'ij na'aj jáјcuaj imuáj. Capu a'íjna jitze séeјre' i ti ji'r'é'can jime', a'íj pu jin hue'tzij tyi'xaj. Ti'ijta tyí'hue'taj, a'yaa pu tyaataxájta cuxáa a'yan tyi'ja'yájna, ji'nye huápu'i'ij pu tyí'hue'tacaa, a'íi pu a'íin pu'é'een i hua' táataј i maj tyí'hue'tacaa.

⁴⁵Nyajta nyáaj a'íj nu já'mua'ixaaty'e' i ti ji'r'é'can jime', a'íj xu jin mua'aj quee ná'tzaahuaty'e'. ⁴⁶¿A'tanyíј mua'ajmaj ti jitze ajtyáma'can huatóoci'puaj ti naaté'exaatye' tyi'tíј nyaj jin á'itzeere'? Ajta tipua'aj a'íj nyaja'mua'ixaaty'e' i ti ji'r'é'can jime', ¿ji'nye een jime' sequée ná'tzaahuaty'e'? ⁴⁷A'íjna i ti Dios jitze ajtyáma'can, a'íi pu janamuaj je'ej ti Dios tyi'xaj, siaјta mua'aj caxu i Dios jitze ajtyáma'can, a'íj xu jin quee janamuajracuj i nyúucaria'ra'.

Ciríistu' pu anaquéeј huataséјre quee a'íjna i Abraham

⁴⁸Aј mu mij a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can a'yan tyaaté'exaaј tijin:

—A'yaa pu tyi'ja'yájna je'ej tyaj tyi'xaj paj muáaj Samaaria já'ma'can ajta i tyiyáaru' a tzajta' séeјre'.

⁴⁹Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaј tijin:

—Capu tyiyáaru' nyaj tzajta' séeјre'. A'yaa nu ricij nyeј nyij jaatyátzaahuaty'e'en i nyavástará', siaјta mua'aj, caxu tzáahuatyi'ra'aj nye jimi tyí'cha'ij. ⁵⁰Canu nyáaj jahuoo nyeј nyij nyasíj tyámua' tyu'tányaxaj, sulu síij pu a'yan tyá'huoo, a'íi pu'ij a'íin pu'é'een i ti tzáahuatyi'ra'aj jin tyihuá'xijtye'. ⁵¹A'yaa nu tyajá'mua'ixaaty'e'

tzáahuatyí'ra'aj jime' tijin a'íjna i tyá'tzaahuatye' je'ej nyaj tyajá'mua'ixaatye', capu a'náj mui'nyij.

⁵²A'yaa mu mij tyityaatanyúj a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can tijin:

—Íjij tu tyeríj tyámua' tyá'mua'reej ti a'yan tyí'ja'yájna ti tyiyáaru' a'tzájta' séejre'. A'íjna i Abraham majta i maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj a'íi mu néijmi'i huácuij, pajta muáaj a'yaa paj tyí'xaj tijin: “A'íjna i ti ja'tzaahuatye' i nyenyúuca, capu a'náj mui'nyij.” ⁵³¿Nyiquij muáaj jéetze' va'cán jin petyí'tyéjvee quee i tataataj Abraham? A'íi pu huamuí', majta i maj Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, a'íi mu majta huácuij. ¿Ji'nye muáaj petyí'xaj a'tanyíj paj pué'een?

⁵⁴Jesús pu a'yan pu tyihuo'té'exaa'j tijin:

—Típua'aj nyasíj ná'nyatzaahuatye'ej, capu tyí'tíj huiire'. Ajta i ti tyámua' tyinyatá'caa, a'íi pu a'íin pué'een i nyavástara', a'íjci i sij mu'aj a'yan tyá'xaj ti ja'mua Dios pué'een. ⁵⁵Sijta mu'aj caxu jamua'tyej. Nyajta nyáaj nu xaa jamua'tyej, ajta típua'aj a'yan nyetyu'taxáj yee canu jamua'tyej, a'yaa nu nyij tyí'hue'tan siatí'ij mu'aj. Ajta a'yaa pu tyí'ja'yájna nyej nyáaj jamua'tyej, nyajta ja'tzaahuatye' i nyúucaria'ra'. ⁵⁶A'íjna i Abraham i ti ja'muatáataj, a'íi pu huatóotyamua'vej tí'ij jaaséj a'íjci xicáara' nyaj jitzán néijmi'i jin tyu'ta'íjtaj, a'íi pu jaaséj, ajta jéehua huápu'íj huatóotyamua'vej.

⁵⁷Majta a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa mu tyaaté'exaa i Jesús tijin:

—Capáj peexuj huá'puatyej japuan tamuáamuata' nyinyi'ra'aj jájcha'íj, ¿nyi a'yan petyí'xaj paj jaaséj a'íjci i Abraham?

⁵⁸Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa'j tijin:

—A'yaa nu tzáahuatyí'ra'aj jin tyajá'mua'ixaatye' tijin tí'ij quee eexúj Abraham huaséeria'caj, nyáaj nu'ríj séjria'ca'aj.

⁵⁹Aj mu mij a'íimaj tyetyéj tyitu'tuj mej mij jaatyáto'sixi'in, ajta a'íjna i Jesús huatyóo'avaataca', ajta je'en iirájraa u tyeyúuj tzajta'.

Jesús pu a'tíj tyú'huaaj ti aracúnyij huanie'huaca'

9 ¹Tí'ij i Jesús iiramá'caj a'tíj pu huaséj ti aracúnyij huanie'huaca'.

²Majta a'íimaj i maj jamuán huacíj a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tijin:

—Maestro, ¿ji'nye tí'ij aracúnyij tyu'nié'huaca'? ¿Nyiquij i huásimua'mua' mo'tyá'ítzee ca' jusíj tyí'tíj jin ootyá'ítzee?

³Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa'j tijin:

—Capu jusíj tyí'tíj jin ootyá'ítzee, camu majta i huájsimua'mua' ootyá'ítzee, a'yaa pu tyáaru'j tí'ij jitzán huataséjre'en je'ej ti een i muárie'ria'ra' i Dios. ⁴Tí'ij ooj huányeeri'cij, a'yaa pu tyúuxie've' tyaj a'yan huárinyij i muárie'ria'ra' jime' i ti unyojo'ta'ítyaca', ji'nye pu'ríj huariá'tica'rij, ajta quee che' i'rúitaj ja'mej tí'ij a'tíj tyu'muárie'en. ⁵Íjij

© 1996 David C. Cook

San Juan 9:1-7

nyaj nyooj yan séejre' i cháanacaj japua, nyáaj nu a'fin pu'éen i ti jin huányeerij'ij fiyan cháanacaj japua.

⁶Ti'ij a'yan tyu'taxáataj, aj pu'ij i Jesús a chóota' rájtzitzee, ajta juxityéj jin jaatyáaru'nyej i chuéj, aj pu'ij ja'rápityijra i ji'sáara' jitze a'íjci i ta'rácuun. ⁷Ajta a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Áricuj a'ájna jo'tij ja'rájmuua a ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Siloé (Siloé a'yaa pu huatóomua'aj tijin: i ti huata'ítyi'huaca'.)

A'áa pu'ij jo'mej a'íjna i ti arácun ti'ij ij acóojista'mij, ajta ti'ij uja'rájraa pu'ríj atányeerica'aj. ⁸Majta a'íimaj i maj avéjri' huacháatima'caa jo'tij já'chajca'aj a'íjna i a'tíj, majta i maj a'yan tyé'sejraca'aj ti túmii huá'huaviiraca'aj i tyeítyee, a'yaa mu tyúu'ihuo'raca'aj tijin:

—¿Nyiquee a'fin pu'éen i ti a'áa jo'taquéej túmii huá'huaviiraca'aj i tyeítyee?

⁹Séecan mu a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—A'íi pu a'fin pu'éen.

Majta séecan a'yan tijin:

—Capu a'fin pu'éen, a'yaa pu'uj huasé'rin ti'ij a'íjna.

Ajta a'íjna, jusíj pu a'yan tyúuxajtaca'aj tijin:

—Nyáaj nu a'fin pu'éen.

¹⁰Mati'ij mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Ji'nye ye'ej petya'tányeeriaca'?

¹¹Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'íjna i tyáati' ti a'yan ántyapuaaj tijin Jesús, a'íi pu chuéj huatyápuítaca', ti'quij na'ráahuatya'xij i nyaj jiise', ajta je'en a'yan tyinaaté'exaaj tijin: “Áricuj a'ájna a Siloé, jo'tij ja'rámuaa, pajta je'en ará'ajo'sixi'in.” Nyáaj nu nyij a'áa jo'mej, nyajta je'en arányajo'sixij, aj nu nyij atányeeriaca'.

¹²Mati'ij mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Jo'nyij je'ej je'en a'íjna i a'tíj?

A'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tijin:

—Canu jamua'reej.

A'íimaj i fariseos mu tyé'íhuo' a'íjci i ti arácuunyica'aj

¹³Aj mu mij yo'ví'tij a'íjci i ta'rácuunyica'aj a'íjma jimi i fariseos.

¹⁴Ajta a'ájna putyí'rijcaa i xicáara' maj jitzán juso'pii ti'ij i Jesús jaatyáaru'nyej i chuéj ajta tyáahuaj a'íjci i ta'rácuunyica'aj, ¹⁵a'íi mu mij a'yan tyaata'íhuo'ri' je'ej ti tya'tányeeriaca'. Ajta a'íjna i a'tíj a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'íi pu chuéj huatyáaru'nyej i ju'írique' jime' ajta je'en na'rápuityijraj i nyajíise', aj nu nyij arányajo'sij, nyati'ij nyij atányeeriaca'.

¹⁶Séecan mu i fariseos a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—A'íjna i ti a'yan huaríj capu i Dios jimi já'ma'can, ji'nye capu jaatyátzaahuatyej a'íjci xicáara' i tyaj jitzán taso'pii.

Majta séecan a'yaa mu tyí'xajtaca'aj tijin:

—¿Ji'nye tyí'rij ti a'tíj a'yan huárinyij, tipua'aj á'itzeeria'aj i Dios jimi?

A'íj mu jin jé'ta' huacíj a'íimaj, ¹⁷mati'ij mij majtáhua'aj a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjci i ti arácuunyica'aj tijin:

—A'íi pu arí tyimuáahuuaa pej pij atányeerij, ¿ji'nye petyí'xaj, a'tanyíj pué'een a'íjna?

Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'íi pu a'íin pué'een i ti Dios jitze ma'can tyí'xaj.

¹⁸Majta a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can camu ja'antzaahuaj ti aracúunyij huanie'huaca' ajta je'en arí atányeerica'aj, 'asta mana'aj quee huo'ta'íjtaca' mej mij ujo'vá'ju' i huájsimua'mua', ¹⁹mati'ij mij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi a'íin pué'een i já'muayoj? ¿Nyi a'íin pué'een i siaj a'yan tyá'xaj yee aracúunyij pu huanie'huaca'? ¿Ji'nye tyu'rúj tí'ij arí atányeej?

²⁰A'yaa mu a'íimaj i huájsimua'mua' tyityaatanyúj tijin:

—A'yaa tu tyá'mua'reej ti tayó'j pué'een, tyajta jamua'reej ti aracúunyij huanie'huaca', ²¹ajta catu jamua'reej je'ej ti tyu'rúj tí'ij

arí ijíj atányeej, nusu a'tíj ti tyáahuaj. Siata'aj jaata'íhuo', ji'nye pu'ríj vásti', a'múu pu justíj tyu'taxájtaj.

²²A'yaa mu tyu'taxájtaca' i huájsimua'mua', ji'nye a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can a'yaa mu meríj tyaaxá'pui'intaria'ca'aj mej mij hui'rá'ityej u tyeyúuj tzajta' a'tíj tina'aj ti a'yan tyu'taxáj yee Jesús pu a'íin pu'éen i Ciriístu'. ²³A'íj mu jin i huásimua'mua' a'yan tyu'taxájtaca' tíjin: “Siata'aj jaata'íhuo' a'íjci, ji'nye pu'ríj vastaca'aj.”

²⁴A'íimaj i maj Israel ajtyáma'can majtáhua'aj mu jaatajé a'íjci ti arácuunyica'aj, majta je'en a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Pata'aj jitzán ma'can i Dios taaté'exaatye' i ti ji'ré'can jime'. Ityáj tu jamua'reej ti a'íjna i tyáati' á'itzeere' i Dios jimi.

²⁵A'yaa pu tyihuo'té'exaa tíjin:

—Típua'aj á'itzeere' i Dios jimi, nusu quee, canu jamua'reej. A'íj nu xaa mua'reej nyaj arácuunyica'aj, nyajta ijíj nyeríj atányeej.

²⁶Majtáhua'aj mu a'yan tyaata'íhuo'ri' tíjin:

—¿Ji'nye ye'ej muáaruuj? ¿Ji'nye ye'ej tyimuáahuuaa pej pij atányeeriaca'?

²⁷Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaa tíjin:

—Nu'ríj jamuaaté'exaa, siajta mua'aj caxu ná'tzaahuatye'. ¿Ji'nye setyá'xie've' nyej nyajtáhua'aj jamuaaté'exaatye'en? ¿Nyi a'yan setyá'xie've' siaj siajta jamuán huací'ca'an?

²⁸Aj mu mij je'ej pua'aj tyaatajé, a'yaa mu tíjin:

Muáaj paj jamuán huayí'ij a'íjci i tyáataj, tyajta ityáj a'íj tu já'astijre' i Moisés. ²⁹Tyajta a'yan tyá'mua'reej ti i Dios jamuán tyu'xájtaca' i Moisés, ajta a'íjci jime' i a'tíj catu jamua'reej jo'tíj já'ma'can.

³⁰Aj pu'ij i ta'rácuunyica'aj a'yan tyu'tanyúj tíjin:

—Capu je'ej ámiteere' je'ej siaj tyí'xaj. Caxu mua'aj jamua'reej jo'tíj já'ma'can, ajta a'íi pu tyináahuaj nyej nyij atányeerej. ³¹A'yaa tu tyámua' naa tyá'mua'reej ti i Dios quee huá'namuaj a'íijma i maj jimi á'itzeere', sulu a'íijma pu'uj i maj jana'michej majta a'yan ricij je'ej ti a'íin tyá'xie've'. ³²Catu a'náj a'yan tyáanamujri' ti síj a'yan tyáahuatye'en i ti aracúunij huanie'huaca' tí'ij atányeerej. ³³Típua'aj a'íjna i tyáati' quee i Dios jimi já'ma'cantaj, capu a'yan rinyíche'.

³⁴Mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Muáaj paj jéehua a'itzéeria'aj i Dios jimi pati'ij huanie'huaca', ¿nyi a'yan petyá'xie've' pej pij ityájma tyitáamua'tyej?

Aj mu mij ji'rá'ityaca' u tyeyúuj tzajta'.

Jesús pu hua'ajtyá'xij a'íijma i maj tyeyúuj tzajta' tyí'ijta

³⁵Ajta a'íjna i Jesús a'yaa pu tyáamua'reeri' maj ji'rá'ityaca' i ta'rácuunyica'aj, ajta tí'ij ja'antynájchaca' a'íjci i a'tíj, a'yaa pu tyaata'íhuo'ri' tíjin:

—¿Nyi petyá'tzaahuatye' a'íjci jimi i yójra' i Dios?

³⁶Aj pu'lij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—Nyavástara', naaté'exaatye', a'tanyíj a'íin pué'een nyej nyij jimi tyá'antzaahuatye'en.

³⁷Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Papu'ríj jaaséej: Nyáaj nu a'íin pué'een, i paj jamuán tyi'tyáxajta.

³⁸Aj pu'lij a'íjna i tyévij jimi tyítunutaca' i Jesús, ajta a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyavástara', nyáaj nu tyá'tzaahuatye'.

³⁹Ajta i Jesús a'yaa pu tyu'taxájtaca' tijin:

—Nyáaj nu a'íjci jin mujo've'mej íyan i cháanacaj japua nyej nyij néijmi'caa ooxíjtye'en, mej mij atanyéjnye'rej i maj aracúcu'nyijmee, ajta mej mij aracúcu'nyij muá'ra'nyij a'íimaj i maj atanyéjnye'.

⁴⁰Séecan mu i fariseos a'áa jo'tyú'uuca'aj, mati'ij a'yan tyáanamujari', a'yaa mu mij tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyiquij ityáj tyajta aracúcu'nyijmee?

⁴¹Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—Tipua'aj mua'aj sequée atanyéjnye'rij, caxu tyi'tíj jin ootyá'itzéere'nyijche'en i siaj jin quee xá'pui' huaríj. Maj siajta a'yan tyí'xaj siaj atanyéjnye', a'íj pu jin néijmi'i ja'mua jitze tyí'pua'ren i siaj jin quee xá'pui' huaríj.

A'íjna i ti tyityéjya'muaj ajta jo'tij ja'pueertaj

10 ¹Aj pu'lij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaa tijin: A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jin tyajá'mua'ixaatye', tijin a'íjna i tiquee utyájrutyey i cánya'xii cúraarita' jo'tij ja'pueertaj, sulu ti anyée jo'riá'ra'nyij, a'íi pu náhua'rij pué'een. ²Ajta a'íjna i ti a'áa jo'tyájrutyey jo'tij ja'pueertaj, a'íi pu pué'een i ti huá'cha'ij i cánya'xii. ³A'íjna i ti tyí'cha'ij jo'tij ja'pueertaj, a'íi pu tya'antácuunye'sij, ajta a'íjna i ti huá'cha'ij i cánya'xii a'íi pu huo'tájeevij je'ej maj ántya'ruj síij ajta síij, majta a'íimaj i cánya'xii a'íi mu janamuaj i nyúucaria'ra', a'íi pu'lij hui'rájajpuaj i cúraarita', ⁴ajta ti'ij néijmi'caa iirájajpuan i juya'muáj, a'íi pu anaquéj huama'aj ja'mej, majta i cánya'xii cújta' mu huaju'uj muá'ju'un, ji'nye a'íi mu janamuaj i nyúucaria'ra'. ⁵Ajta tipua'aj síij pué'eenye' maj quee jamua'tyey, camu jaatavájraj, sulu muató'uunaj i a'íjci jimi, ji'nye camu jamua'tyey i nyúucaria'ra' a'íjci.

⁶A'yaa pu i Jesús tyihuo'té'exaa, majta a'íimaj, camu yo'itéej muá'raa je'ej ti a'íin tyihuá'ixaatya'ca'aj.

Jesús pu a'íin pué'een i ti tyámua' naa tyihuá'cha'ij i cánya'xii

⁷Jesús pu ajtáhua'aj a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jime': Nyáaj nu a'íin pué'een i puéertaj jo'maj jo'tyárutyij i cánya'xii. ⁸Néijmi'i i maj anaquéj huataséjre nyequee nyáaj, náhua'rij mu pué'eenye', majta

i cánya'xii, camu huó'namuajri' je'ej maj tyu'taxájtaca'. ⁹Nyáaj nu a'íin pué'een i puéertaj, a'íjna i ti a'uún jo'tyájrutyey, a'íj pu huiire'en. A'yaa pu séeria'aj ja'mej ti'íj i cánya'aj ti juxáahuaj iráayi'íj ajta utyáru'pij ajta jéehua jatyoonyij jo'tij tyojo'cué'huaj.

¹⁰A'íjna i náhua'rij a'íj pu jin mujo'vé'mej ti'íj tyu'náhua'an ti tyityáacui'nyij ajta ti'íj néijmi'caa antyipuá'ritye'en, nyajta nyáaj a'íj nu jin mujo'vé'mej siaj sij júurij xá'ra'nyij, ajta siaj sij jusén jime' júurij. ¹¹Nyáaj nu a'íin pué'een i nyaj tyámua' tyaja'muacha'íj. A'íjna i ti tyámua' tyihuá'cha'íj a'íi pu ajta hua' jitze ma'can muí'nyij i cánya'xii, ¹²ajta a'íjna i ti a'íjci jin tyúunajchitye' i ti huá'cha'íj i cánya'xii, tipua'aj jaaséej ti íra'vej aja've'mej a'íi pu ahuajóohua'xij i cánya'xii ajta je'en huató'uunaj, ji'nye camu a'íin jaya'muaj i cánya'xii. Aj pu'íj i íra'vej hua' tzajta' áan jo'tyárutyij ajta je'en huojocuíxi'sij i cánya'xii. ¹³A'íi pu i tyévi'j huató'uunaj, ji'nye a'íi pu jitzán juxie've' maj tyaaná'jchitye'en, camu jitzán juxie've' i cánya'xii.

¹⁴Nyáaj nu a'íin pué'een i nyaj tyámua' tyihuá'cha'íj i cánya'xii, nyáaj nu huá'muajtyey a'íijma i cánya'xii, majta a'íimaj a'íi mu majta nyamua'tyey, ¹⁵a'yájna ti'íj ajta tyí'nyamua'tyey i nyavástará', a'yaa nu nyajta nyáaj tyámua'tyey i nyavástará', a'íj nu jin hua' jitze ma'can muí'nyij i cánya'xii. ¹⁶Nyajtáhua'aj nu séecan tyíya'muaj i cánya'xii i maj quee hua' jitze ajtyáma'can i maj íiyu'uj séejre' i cúraaj tzajta', a'yaa pu'íj tyúuxie've' nyej nyajta a'íijma jo'vá'jajpuan. A'íimaj mu ná'antzaahuatye'ej, aj mu mij néijmi'i i cánya'xii séej mana'aj i cúraaj jitze iira'úuj muá'ju'un, ajta s'íj na'aj hua'cha'íj ja'mej.

¹⁷A'íi pu i nyavástará' nyaxie've', ji'nye nyáaj nu hua' jitze ma'can muí'nyij, nyajta je'en nyajtáhua'aj ja'ancuriáa'sij i júuricamej. ¹⁸Capu a'tíj náa'ri'raj i nyajúuricamej, sulu nyáaj nu nyaxie'vi'ra' jin hua' jitze ma'can muí'nyij. A'yaa nu tyu'tányaci'puaj nyaj hua' jitze ma'can huámui'nyij, ajta nyej nyij nyajtáhua'aj huatájuurej. A'íj pu jin tyinaata'íj i nyavástará'.

¹⁹Mati'íj a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can a'yan tyáanamuajri', majtáhua'aj mu jé'ta' huac'íj. ²⁰Mue'tíj mu a'yan tyí'xajtaca'aj tíjin:

—¿Ji'nye siaj sij ja'tzaahuatye', ma'ajta tyiyáaru' tzajta' séejre' a'íj pu jin jutímue'?

²¹Majta séecan a'yaa mu tyu'taxájtaca' tíjin:

—Capu í'ríj ti a'tíj a'yan tyí'xajtaj tipua'aj tyiyáaru' tzajta' séejre'ej. ¿Nyí a'yan tyí'í'rij ti i tyiyáaru' tyihuó'huatye'en ti'íj hua'tanyéjnye'ritye'en i maj aracúcu'nyijmee?

I maj Israel jitze ajtyáma'can mu jaatyáxaahuataca' i Jesús

²²Pu'ríj a'ájna putyí'rijcaa ti'íj huaséevii'j á'yí'íj, majta a Jerusalén a'íjna jin tyí'ye'estyáacaj mati'íj tyu'tátuii i tyeyúuj. ²³Jesús pu a'uún je'rávaaca'aj i tyeyúuj tzajta', a'áa pu ja'ajcáyi'caa jo'tij ja'antyényinyij

Salomón ti ja'ajtaahuaca'. ²⁴ Aj mu mij a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can ajtyáxiiriaca' matí'ij mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijn:

—¿A'chunyéj pooj á'tyeeren paj a'yan tyi'ta'avíitze'ej puá'mej? Taaté'exaatye' tzáahuatyí'ra'aj jime', tipua'aj muáaj a'ín papu'éeenye' i Ciriístu'.

²⁵ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijn:

—Nu'ríj nyáaj jamuaaté'exaa, siajta mua'aj caxu ná'antzaahuaj. A'íjna i nyaj jín a'yan ricij nyúucaritze' i nyavástara', a'íj pu jín tyámua' naa tyé'miteere', ²⁶ siajta mua'aj caxu tyá'tzaahuatyé', jì'nye caxu hua' jitze ajtyáma'can i cánya'xii i nyaj hua'ajya'muaj. ²⁷ A'íimaj i cánya'xii i maj nyeya'muaj, a'íi mu janamuaj i nyenyúuca, nyáaj nu nyajta huá'muajtyej, a'íi mu mij a'yan ricij je'ej nyaj tyihuá'ixaatyé'. ²⁸ Nyáaj nu huota'sij mej mij jusén jín júurij muá'ra'nyij, camu mu mij a'náj antyipu'a'rij, capu ajta a'tíj ná'jajpuanyi'raj. ²⁹ A'íjna i nyavástara' i ti a'yan tyinaatátuii a'íijma i cánya'aj, a'íi pu jéetze' va'cán jín antyúumua'reej, capu ij í'ríj ti a'tíj jál'jajpuanyi'. ³⁰ A'íjna i nyavástara' nyajta nyáaj síj tu'uj pué'een.

³¹ Majta a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, majtáhua'aj mu tyetyéj tyitu'tuj mej mij jaatyáto'sixi'ín. ³² Ajta i Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijn:

—A'íjna i ti nyavástara' jín néijmi'i putyí'uurej, a'íj nu jín nyeríj jéehua tyajamuaataséjra i ti naa tyí'een, ¿nyi a'íjna sij jín pu tyinaatyáto'sixi'íj?

³³ A'yaa mu tyaaté'exaa a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can tijn:

—Catu a'íjci jín muaatyáto'sixi'íj je'ej paj tyi'tíj jín xá'pui' huaríj, sulu a'íj tu jime' paj je'ej pua'aj tyá'xaj i Dios. Muáaj paj tyévíj pana'aj pué'een, pajta a'yan tyí'asejrata paj Dios pué'een.

³⁴ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijn:

—A'yaa pu tyé'yu'si' i yu'xarij jitze i siaj jín tyí'íjta tijn: “A'yaa nu nyáaj tyajamuaataxájtaca' siaj mua'aj dioosij pué'een.” ³⁵ A'yaa tu tyá'mua'reej tiquee je'ej tyí'írij tyaj jó'uunaj je'ej ti tyé'yu'si' i yu'xarij jitze, ajta i Dios pu a'yan huotamua'aj tijn dioosij a'íijma i ti tyihuo'té'exaaj. ³⁶ Ajta tipua'aj i Dios nyéetzij na'antyíhuoj ajta a'yan nyojo'ta'ítyaca' i cháanacaj japua, ¿jì'nye siaj sij mua'aj a'yan tyí'xaj yee je'ej nu pua'aj tyá'xaj i Dios a'íjci jime' nyaj a'yan tyajamuaaté'exaa yee nyáaj yójra' pué'een i Dios? ³⁷ Tipua'aj nyeequee a'yan rijcaj je'ej ti ricij i nyavástara', caxu ná'tzaahuatyé'. ³⁸ Na'ríj a'yan nyarijca je'ej ti ajta ricij i nyavástara', tyij siajta quee nyéetzij ná'tzaahuatyé', a'íj xu jitze tyá'antzaahuatyé'en je'ej nyaj ricij, siata'aj sij jáamua'reej, siajta yo'itéej xá'ra'nyij ti i nyavástara' nye jitze séejre' nyajta nyáaj a'íj jimi séejre' i nyavástara'.

³⁹ Majtáhua'aj mu tyu'tatyésej mej mij jaatyéevi', ajta a'íi pu i Jesús huató'uj.

⁴⁰Aj pu'lij i Jesús antáaraa után jitze pujmua' i játya'naj jitze i Jordán, a'áa pu jo'tyóo'itzee jo'tij anaquéej i Juan huaja'hiraca'aj.
⁴¹Mue'tíj mu i tyeétyee aje'ré'nyej a'íjci jimi, a'yaa mu tyí'xajtaca'aj tijin:

—A'yaa pu tyi'ja'yájna, tyij ajta quee Juan tyi'tíj je'ej huáruuj i tyaj jin tyámua' tyo'taséj, ajta je'ej ti tyaataxájtaca' a'íjci i Jesús néijmi'i pu a'yan tyi'ja'yájna.

⁴²Majta mue'tíj a'áa maj já'ma'can a'íi mu tyá'antzaahuaj i Jesús jimi.

Ti'ij huamuí' a'íjna i Lázaro

11 ¹Síij pu tyáati' a'áa já'chajca'aj ti tyí'cui'ca'aj a'yaa pu ántyapuaaca'aj tijin Lázaro, a'áa pu já'chajca'aj chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Betania, jo'tij ajta já'chajca'aj a'íjna i Maríia ajta i ihuáaria'ra' Marta. ²Ajta a'íjna i Maríia ti ihuáaria'ra' pué'eenye'ej a'íjci i Lázaro, a'íi pu a'íin pué'een i ti ja'náxiri'ri' i icájra'an jitze i tavástara' a'íjci i ti naa tyaarie'ej, ti ajta je'en ja'náhuatzi'raxij i jucipuáj jime'. ³A'íi mu mij i maj hua'puaj i maj ju'ihuáamua' a'yan tyu'ta'íjtaca' maj a'yan tyaaté'exaatye'en i Jesús tijin:

—Tavástara', a'íi pu tyí'cui' a' amíincuj i paj jaxie've'.

⁴Ti'ij i Jesús a'yan tyáanamujari', a'yaa pu tyu'taxájtaca' tijin:

—Capu a'íjna jin tyi'ijcuí'nyaca' ti'ij huámui'nyij, sulu a'yaa pu tyu'tyáhuire'sij ti'ij huataséjre'en i ti jin Dios tyámua' tyí'uurej, ajta ti'ij huataséjre'en ti néijmi'i jin tyámua' een i yójra' i Dios.

⁵Tyij ajta i Jesús jéehua jaxie'va'ca'aj a'íjci i Marta, ajta i ihuáaria'ra', ajta a'íjci i Lázaro, ⁶mati'ij jaaté'exaa ti i Lázaro tyí'cui'ca'aj, óoche' pu hua'puaj xicáj a'áa jo'tyá'itzee jo'tij je'ej je'eenye'ej. ⁷Aj pu'lij a'yan tyihuo'té'exaa a'íijma i maj jamuán huacíj tijin:

—Tyiche' tyajtáhua'aj a'áa ja'tanyéj a Judea.

⁸Majta a'íimaj i maj jamuán huacíj a'yaa mu tyaaté'exaa tijin:

—Maeestro, capu eexúj a'chu á'tyeej maj a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can tyu'tatyésej maj muaatyáto'sixi'in tyetyéj jime', ¿nyi pajtáhua'aj jaxie've' tyej tyij a'áa jó'ju'un?

⁹Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—¿Nyiquee tamuáamuata' japuan hua'puaj ooraj á'tijti' ti huányeeri'cij i xicáj jime'? Ajta tipua'aj síij tújca jo'cha'canye'en, capu éejcataj, ji'nye a'íi pu ma'únyeej a'íjna jime' ti huányeeri'ij íiyan i cháanacaj japua, ¹⁰ajta tipua'aj síij tíca' jo'cha'canye'en, a'íi pu éejcataj, ji'nye capu huányeeri'ij.

¹¹Aj pu'lij ajta a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—A'íi pu i ta' amíincuj i Lázaro huatácu, a'áa nu ja'tanyésij nyej nyij jáajjistej.

¹²Matí'ij mij a'yan tyaaté'exaa a'íimaj i maj jamuán huacíj tijin:

—Tavástará', tipua'aj tyácusime'en, a'íi pu ooj tyámua' rinyij.

¹³Ajta je'ej ti i Jesús tyihuá'ixaatya'ca'aj a'yaa pu tya'xáataj pué'eenye'ej ti i Lázaro huamuí', majta a'íimaj i maj jamuán huacíj a'yaa mu tyí'mua'ajcaa ti i Jesús a'yan tyí'xajtacá'aj ti i Lázaro tyácusima'aj tí'ij huóoso'pe'en. ¹⁴Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaa j'ahuoo'itéericán jime' tijin:

—Pu'ríj huamuí' a'íjna i Lázaro. ¹⁵A'íj nu jin nyetyamua've' nyaj quee a'áa jo'tyávaaca'aj, ji'nye a'yaa pu jéetze' mua'ajmaj tyajamuatyáhuu'ire'sij, sij sij tyá'antzaahuatye'en. Tyiche' a'áa jó'ju'un tyej tyij uyo'tyéesej.

¹⁶Ajta a'íjna i Tomás i maj a'yan jatamuá'muatya'aj tijin cuáatyirij, a'íi pu a'yan tyihuo'té'exaa j i séecan i maj majta Jesús jamuán huacíj a'yan tijin:

—Che'rěj tyajta ityáj, tyata'aj jamuán huácu'inyij.

Jesús pu a'íin pué'een i júuricamej ajta i ti huo'tájuuritye'sij

¹⁷Tí'ij i Jesús a'áa ja'rá'aj, a'yaa pu tyáamua'reeri' ti arí muáacuaj xicáj á'tyeej maj ja'vá'naj a'íjci i Lázaro. ¹⁸A'íjna i chájta'naj i Betania a'áa pu véjri' putyajá'ricij a'ájna a Jerusalén a'chu pu huéecaj quiloometroj huatátyeej, ¹⁹mue'tíj mu i maj Israel jítze ajtyáma'can a'áa jo'r'é'nyej mej mij jáamuaarej a'íjci i Marta majta a'íjci i Maríia, mej mij tyámua' tyihuo'tyéjeevej i maj juxaamuijritya'ca'aj a'íjci jime' ti huamuí' i hua' ihuáara'. ²⁰Tí'ij i Marta jáamua'reeri' ti Jesús ajooma'caj, a'íi pu iirájraa tí'ij ja'antynájchej, ajta i Maríia a'áa pu jo'tyá'ítzee a juchéj. ²¹Marta pu'ij a'yan tyaaté'exaa i Jesús tijin:

—Nyavástará', tipua'aj yapuáacatyiche', capu mui'nyíiche' i nye'ihuáara'. ²²Ajta a'yaa nu nyáaj tyá'mua'reej ti i Dios muaatá'sij je'ej paj tyaatáhuaviiraj.

²³Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'íi pu huatájuuritaj a'ihuáara'.

²⁴Aj pu'ij Marta a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyáaj nu jamua'ree ti huatájuuritaj matí'ij huatájuurej i maj meríj huácuij, a'ájna xicáara' tí'ij jitzán néijmi'i tye'entyipué'rij.

²⁵Aj pu'ij i Jesús a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyáaj nu a'íin pué'een i nyaj huo'tájuuritye'sij i maj meríj huácuij, nyajta júuricamej pué'een. A'íjna i ti nye jimi tyá'tzaahuatye', tyij ajta huámu'inyij, a'íi pu huatájuuritaj, ²⁶ajta a'íjna i ti ooj júurij ajta nye jimi tyá'tzaahuatye', capu a'náj mui'nyij. ¿Nyi pá'tzaahuatye' a'íjci?

²⁷A'yaa pu'ij i Marta tyaaté'exaa tijin:

—A'yaa pu tyi'ja'yájna, nyavástará', nyáaj nu tyá'tzaahuatye' paj muáaj a'íin pué'een i Ciriístu', yójra' i Dios, i ti a'yan tyúuxie'va'ca'aj ti yan uvé'nyej i cháanacaj japua.

Jesús pu huóoyiinayaca' jo'maj ya'vá'naj a'íjci i Lázaro

²⁸Ti'ij a'yan tyu'taxájtaca', aj pu'ij i Marta utyájrurij u chi'táj, ti'ij ij avítzij jin uyo'tajé i ju'ihuáara' a'yaa pu tijin:

—Pu'ríj i maeestro ajo'tyéjvee, a'íi pu muajá'cho've'.

²⁹Ti'ij a'yan tyáanamujari' i Maríia, jiy'e'tzín pu ájchej ajta je'en ujó'mej i Jesús jimi. ³⁰Ajta a'íjna i Jesús capu eexúj a'áa jo'tyáruytyajca'aj a chájta', sulu a'áa pu óoche' jo'tyávaaca'aj jo'tij i Marta ye'entyinájchaca'.

³¹Majta i maj Israel jitze ajtyáma'can, i maj uje'rátya'ca'aj u chi'táj jamuán i Maríia mej mij jaatyápuar'itye'en, mati'ij jaaséj ti i Maríia jiy'e'tzín ájchej, ajta je'en iirájraa u chi'táj, a'íi mu jaatavén, a'yaa mu tyí'mua'ajcaa ti a'áa jo'mej jo'maj ya'vá'naj i ihuáaria'ra' ti'ij a'áa ja'huóoyinyixi'ín.

³²Ti'ij Maríia a'áa ja'rá'aj jo'tij jo'tyávaaca'aj i Jesús, aj pu'ij tyítunutaca' jimi jo'tij ja'ra'íicajmee, a'yan tye'ixáaty'e'ej tijin:

—Nyavástara', tipua'aj yapuaatyávaacajche', capu mui'nyíiche' i nye'ihuáara'.

³³Ti'ij i Jesús jaaséj ti i Maríia tyóoyiinysime'ej, ajta a'íjma huaséj i maj Israel jitze ajtyáma'cantaca'aj i maj jamuán huajú'ca'aj, jéehua pu je'ej pua'aj jaata'aj i tzajta', ³⁴a'yaa pu'ij tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Jo'nyij siaya'vá'naj?

Mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Mujo'té'yi'ij tavástara', pata'aj yo'tyéesej.

³⁵Aj pu'ij i Jesús huóoyiinayaca'. ³⁶Majta i maj Israel jitze ajtyáma'can a'yaa mu tyu'taxájtaca' tijin:

—Cási' jéehua pu jaxie'va'ca'aj.

³⁷Majta séecan a'yaa tyí'xajtaca'aj tijin:

—A'íi pu séej tyú'huaaj i ta'rácuunyica'aj, ¿nyiquee jaayí'tihua'caj ti tyáahuatye'nyijche' ti'ij i Lázaro quee huámu'nyíiche'en?

Lázaro pu huatájuuriaca'

³⁸Ajtáhua'aj pu je'ej pua'aj jaata'aj tzajta' i Jesús, aj pu'ij a'áa jo'r'é'nyej jo'maj ya'vá'naj. A'áa pu já'tyasta'ca'aj, tyetyéj pu eetyámuaaca'aj jo'tij jóocun. ³⁹Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Siata'aj ja'anta'ín mu tyetyéj.

Ajta i Maríia i ti ihuáaria'ra' pué'een a'íjci i ti huamu'í, a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Tavástara', pu'ríj je'ej pua'aj tyaarie'ej, ji'nye pu'ríj muáacuaj xicáj á'tyeej ti avá'nami'huaca'.

⁴⁰Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—¿Nyí nyeequee a'yan tyimuaaté'exaaaj paj jaséjran i ti jin huápu'íj naa huasé'rin i Dios, tipua'aj petyá'antzaahuatye'en?

⁴¹Mati'ij mij ja'anta'íj i tyetyéj, ajta i Jesús jútye' pu jó'nyeerica', ti'quij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

© 1996 David C. Cook

San Juan 11:38-44 (11:43)

—Dios paj nyavástará, jéehua nu tyí'muatyojtzi're', ji'nye muáaj paj náanamujri'. ⁴²Nyáaj nu jamua'reej paj a'náj tina'aj nyanamuaj, ajta a'yaa nu tyaataxájta ti'ij huó'huiire'en i tyeítyee i maj a'yaa séejre', mej mij tyá'antzaahuatye'en paj muáaj unyojo'ta'ityaca'.

⁴³Ti'ij a'yan tyu'taxáataj i Jesús, aj pu'ij ca'nyiin jin a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Lázaro, iirájra' a'mújna.

⁴⁴Ajta a'íjna i ti huámuí'ijcaa a'íi pu iirájraa ca'íicatzi'huaj i ju'íicaj jitze, ajta i jumuáca' jitze a'íjci jime' i cíixurij, ajta páanyuj jin aránami'huaca'aj a ju'íise'. Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—Siata'aj je're'chueenyij siajta jaatá'an ti jó'ra'nyij.

Je'ej maj avíitzij jin tyaaxájtaca' mej mij jaatyéevi' a'íjci i Jesús

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵A'íj mu jin mue'táj i maj Israel jitze ajtyáma'can i maj a'áa jo'tyú'uuca'aj i María jamuán, a'íi mu tyá'antzaahuaj i Jesús jimi, mati'ij jaaséej je'ej ti tyi'táj huáruuj. ⁴⁶Majta séecan mu a'íimaj jimi ujó'ju' i fariseos, mati'ij mij huo'té'exaa je'ej ti tyi'táj huáruuj i Jesús. ⁴⁷Aj mu mij i fariseos majta i maj puaríj tyí'ijtye', a'íi mu hua'ajsii i maj tyityatatyíj, mati'ij mij a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—¿Ji'nye tyarinij? A'íjna i tyáati' a'náj tina'aj pu a'yan tyi'táj jin ricij i maj jin je'ej tyo'taséj i tyeítyee. ⁴⁸Tipua'aj tyequéé je'ej jooriaj, néijmi'i mu jitzán tyá'antzaahuatye'sij, majta a'íimaj i maj Roma

ja'ajtyáma'can, a'íi mu ya uvé'nyesij, mej mij tyitáa'ri' néijmi'i i tyaj jin tyityatatyíj i tyeyúuj tzajta', majta ja'antypuá'ritye'sij i tachuéj Israel.

⁴⁹Ajta síij ti hua' jitze ajtyáma'can, ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Caifás, a'íi pu a'ájna imuáj a'ájna jin tyi'tyávaaca'aj a'ájna jime' i ti jéetze' va'cán jin tyí'huiire' i tyeyúuj tzajta', a'íi pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Caxu mua'aj tyi'tíj mua'reej, ⁵⁰capu ajta je'ej jamuá'miteeraste' ti jéetze' tatyáhuiri'rii ti síij na'aj huámui'nyij hua' jitze ma'can i tyeétyee, quee tyaj néijmi'i antypua'rej.

⁵¹Ajta a'ájna i Caifás capu jusíij a'yan tyéejtyoj je'ej ti tyu'taxájtaca', sulu a'íi pu i ti Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj a'yan tyaataxájtaca' ti i Jesús hua' jitze ma'can mui'nyij mati'ij mana'aj i maj Israel jitze ajtyáma'can, ⁵²ajta quee a'íijma na'aj jimi, sulu ti'ij ajta huá'ajsiire'en néijmi'caa i yójmua'mua' i Dios i maj a imuáj jo'cháatimee. ⁵³Ti'ij na'aj a'ájna imuáj a'íimaj i maj tyityatatyíj a'íi mu jaaxá'pui'intarej je'ej maj ye'ej huá'irinyij mej mij jaajé'caj i Jesús.

⁵⁴A'íj pu jin i Jesús quee che' juséerataj jo'chá'canya'aj hua' tzajta' i maj Israel jitze ajtyáma'can, sulu a'íi pu eerájrara a'ájna a Judea, ti'quij a'áa véjri' ja'rá'aj jo'tíj quee já'tyi'tíj, a'áa pu ja'chajta'ca'aj ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Efraín. A'áa pu'ij jo'tyóo'itzee majta a'íimaj i maj jamuán huacíj.

⁵⁵Pu'ríj tyi'véjri'tacaj mati'ij a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can a'íjci jin tyí'ye'estyahua'aj i xicáara' ti Dios jitzán tyihuo'tú'uunyi'ri', mue'tíj mu i tyeétyee curiá'cixij mej mij a'áa jo'r'é'nyej a Jerusalén, mej mij huatyái'ihuaxi'in je'ej ti tyúuxie've' i maj jin tyí'ye'esten.

⁵⁶A'íi mu mij jahuooca'aj a'íjci i Jesús, majta a'yan tyúu'ihuo'raca'aj u tyeyúuj tzajta' tijin:

—¿Ji'nye tyajamuá'miteeraste'? ¿Nyiquij maja've'mej ti'ij yetyi'rámua'riive' ca' quee?

⁵⁷I fariseos majta i maj puaaríj tyí'ijtye', a'yaa mu tyu'ta'íjtaca' tijin tipua'aj a'tíj jamua'reeriaj jo'tíj je'ej je'en i Jesús, ti a'íin huo'té'exaatye'en, mej mij jaatyéevi'.

María pu ja'náxiri'ri' i ti naa tyaarie'ej i icájra'an jitze i Jesús

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

12 ¹Ti'ij ooj aráseej xicáj tya'itzéeria'caj mej mij tyu'yé'estej a'íjci jitze ma'can i xicáara' ti Dios jitzán tyihuo'tú'uunyi'ri', Jesús pu a'áa jo'mej a Betania, jo'tíj já'chajca'aj a'ájna i Lázaro i ti jaatájuurityej. ²A'áa mu tyojó'cue'raataca' a'íjci jime' je'ej ti i Jesús huaríj, Marta pu tyí'huiiria'ca'aj ti'ij tyihuo'á'xi'in, ajta a'ájna i Lázaro pu huatyácatyíi i méesaj jitze jamuán a'íjci i Jesús. ³María pu'ij ja' ye'ejriáj i ti naa tyaarie'ej ti jéehua tyá'najchij, nardu pu jaja'ra' ti jumua'tíj, aj pu'ij a'íj ja'náxiri'ri' i icájra'an jitze a'íjci i Jesús, ajta

je'en jucipuáj jin ja'náhuatzil'raxij. Aj pu'ij néijmi'que' u chiltáj naa tyo'huatyárie'cariaca' a'íjci jime' i ti naa curiá'rie'. ⁴Ajta a'íjna i Judas i ti a'yan tye'entyímu'tacaa tijin Iscariote, i ti a'íin pué'eenye'ej i ti avíitzij jin tyu'tátuiire'sij a'íjci i Jesús, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tijin:

⁵—¿Ji'nye mequee maj jáatoonyijche' a'mújcij mu ti naa tyaarie'ej, mej mij a'íjci jin i túmii huó'tyáhuire'en a'íijma i maj quee je'ej tyéejviicue'? ⁶Ajta i Judas capu a'íjci jin a'yan tyu'taxájtaca' maj jitzán juxié'va'ca'aj i maj quee je'ej tyéejviicue', sulu a'yaa pu tyu'taxájtaca', ji'nye náhua'rij pu pué'eenye'ej, ajta a'íin jacha'íica'aj i maj tzajta' ju'cáa'vej i túmii, a'íi pu'ij janahua'ca'aj a'íjci i túmii. ⁷Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Capáj je'ej jooriaj che' a'yan huárinij, ji'nye a'múu pu me'yóomua'reeriaca'aj ti'ij nyacáhuaaty'e'en a'ájna xicáara' maj jitzán na'vá'nasij. ⁸Majta a'íimaj i maj quee je'ej tyéejviicue', a'íi mu a'náj tina'aj ja'mua jamuán séeria'aj muá'ju'un, nyajta nyáaj canu jusén jin ja'mua jimi séeria'aj na'mej.

San Juan 12:1-8

**I maj Israel jitze ajtyáma'can mu jaaxá'pui'intarej
mej mij jaajé'caj i Lázaro**

⁹Mue'tíj mu i maj Israel jitze ajtyáma'can jáamua'reeri' ti Jesús a'áa jo'tyávaaca'aj a Betania, a'áa mu mij jó'ju' mej mij jaaséej, ajta mej mij a'íj huaséj i Lázaro i Jesús ti jaatájuurij. ¹⁰Aj mu mij i maj tyihuá'íjtye' i puaríj jaaxá'pui'intarej mej mij majta jaajé'caj a'íjci i Lázaro, ¹¹ji'nye mue'tíj mu i maj Israel jitze ajtyáma'can ajtacíj hua' jimi, mej mij i Jesús jimi tyá'antzaahuatye'en.

Jesús pu a'áa jo'tyárutyij a Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹²Mue'tíj mu tye'ítyee a'áa jó'ju' a Jerusalén mej mij tyú'ye'esten, a'íjci jime' tí'íj i Dios tyihuo'tú'uunyi'ri' i hua'yojmua'. Yaa ariá'pua'aj mu jáamua'reeri' ti i Jesús a'áa ja'rá'astij a Jerusalén. ¹³Mati'íj mij tacíj xamue' antávechij majta je'en jó'ju' mej mij ja'antynájchej, a'yan metyitye'entyijíhuaj tíjin:

—Tyámua' pu naa xá'pui', tyiche' tyaatatyójtzi're'en a'íjci i ti yaja've'mej nyúucaritze' i tavástará', a'íi pu a'íin pu'éen i Rey ti tyitaata'íjtye'sij ityájma i tyaj Israel jitze ajtyáma'can.

¹⁴Aj pu'íj i Jesús púuru' huátyoj tiquee xu a'tíj japuan á'yi'xacaa, tí'quij avé'yixij ta'aj ij a'yan tyá'ra'nyij je'ej ti tyé'yu'si' i yu'xarij jitze ti a'yan tíjin:

¹⁵Caxu tyí'tziinye'ej mu sij Sión huacháatimee,
cási', a'íi pu maja've'mej i ti tyajamuaata'íjtye'sij,
a'íj pu japua avá'caj i púuru' ti cíleen.

¹⁶Majta a'íimaj i maj Jesús jamuán huacíj camu yo'itéej muá'raa je'ej ti huatóomua'aj i ti a'yan tyé'yu'si'huaca'aj, ajta tí'íj i Dios jaatájuurityej a'íjci i Jesús, aj mu mij jo'támua'reeri' ti a'yan tyé'yu'si'huaca'aj je'ej ti tye'mej a'íjci jimi i Jesús.

¹⁷Majta i tye'ítyee i maj jamuán ajo'tyú'uuca'aj i Jesús tí'íj jaatajé a'íjci i Lázaro jo'tíj ja'vá'nami'huaca'aj, ajta jaatájuurityej, a'íi mu a'íjna xajtacá'aj je'ej maj tyi'tíj tyu'séj. ¹⁸A'íj mu jin i tye'ítyee iirácíj mej mij ja'antynájchej a'íjci i Jesús, ji'nye a'íi mu jáamua'reeri' ti tyi'tíj jin a'yan huaríj i maj jin je'ej tyo'taséj. ¹⁹Majta a'íimaj i fariseos, a'yaa mu tyú'ú'ixaatya'ca'aj tíjin:

—Xu'ríj mua'aj tyí'sej tyaj quee je'ej rinyij. Cási', néijmi'i mu i tye'ítyee a'íj jamuán jó'ju'.

I maj Grecia já'ma'can mu jahuoo a'íjci i Jesús

²⁰Ajta hua' tzajta' i tye'ítyee i maj a'áa jo'r'é'nyej a Jerusalén mej mij jaatyáanajche i Dios a'ájna mati'íj tyí'ye'estyaa, séecan mu a'áa jo'tyú'uuca'aj i maj Grecia já'ma'can. ²¹A'íi mu mij ajtyáxiiriaca'

a'íjci jimi i Felipe, i ti a'áa já'ma'can a Betania, chájta' a'áa ti ja'ajtyáma'can a Galileea, a'yaa mu mij tyaatáhuaviri' tijn:

—Vásti', tyá'xie've' tyaj jaaséj a'íjci i Jesús.

²²Ajta a'íjna i Felipe a'áa pu jo're'nyej ti'ij jaaté'exaatyelen a'íjci i Andrés, mati'ij mij a'íimaj hua'puaj a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Jesús.

²³Aj pu'ij i Jesús a'yan tyu'taxájtaca' tijn:

—Pu'ríj a'ájna atyojo're'nyej ti'ij i yójra' i Dios néijmi'i jin antyúumua'reeriaj ja'mej. ²⁴A'yaa nu tyajá'mua'ixaatyel' tzáahuatyi'ra'aj jime', tijn tipua'aj ti'ij aja'ajvetyij a chóota' i játza'ra'an i tyeríicuj quee huámu'i'nyij, a'yaa pu jusíj na'aj tyu'tyá'itzeere'ej a'íjna i játza'ra'an, ajta tipua'aj huámu'i'nyij, jéehua pu i jatzíj jitzán eerányesij. ²⁵A'íjna i ti jéehua jaxie've' ti'ij júurij já'ra'nyij, a'íi pu mu'i'nyij, ajta i ti quee jitzán juxie've' ti júurij já'ra'nyij íyan cháanacaj japua, a'íi pu júurij huatyá'itzeere'ej jusén jime'. ²⁶Tipua'aj síj jaxie'va'aj ti'ij naatyáhuüre', che' a'yan huárinyij je'ej nyej nyáaj ricij, ajta jó'nyaj jo'tyaváaj na'mej, a'áa pu ajta nyaj jamuán jo'tyaváaj ja'mej a'íjna i ti nyéetzij nyahuüre'. Tipua'aj síj nyahuüria'aj, nyavástara' pu jaatyátzaahuatyel'sij.

Jesús pu jaataxájtaca' ti mu'i'nyij

²⁷Jéehua pu je'ej pua'aj nya'asej yu nyatzájta'. ¿Ajta ji'nye nyij tyu'taxájtaj? ¿Nyiquij a'yan nyetyu'taxájta yee: “Nyavástara', capáj tyi'tá'care'en ti'ij a'yan tynáaci'tyij je'ej ti arí atyojo're'nyesij”? Canu a'yan tyu'taxájtaj, ji'nye a'íj nu jin mujo've'mej ti'ij nye jimi a'yan tyá'ra'nyij. ²⁸Nyavástara', pata'aj tyámua' tyeetyátoonyij i paj jin ántyapuaj.

Aj pu'ij jútye' aje'cánamuajre i nyúucarij ti a'yan tyu'taxájtaca' tijn:

—Nu'ríj tyámua' tyeetyájtóo, nyajta je'en nyajtáhua'aj tyámua' tyeetyátoosij.

²⁹Majta i tyeétyee i maj a'áa jo'tyú'uuca'aj, a'yaa mu tyu'taxájtaca' maj víityee huatyényuj, majta séecan a'yaa mu tyí'xajtaca'aj ti síj jamuán tyu'taxájtaca' tajapúa' ti tyí'huüre' i Dios jimi.

³⁰Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijn:

—Capu a'íjna jin huatánamuajre i nyúucarij ti'ij nyéetzij ca'nyíjra'aj naata'an, sulu ti'ij mua'ajmaj ca'nyíjra'aj jamuaata'an.

³¹Pu'ríj a'ájna atyojo're'nyej ti'ij i Dios huá'xijtyelen néijmi'caa i maj yan huacháatimee i cháanacaj japua, ajta arí atyojo're'nyej i xicáara' ti jitzán tyi'ítyi'huaj a'íjna i ti íyan tyí'ijta i cháanacaj japua. ³²Ajta mati'ij nyéetzij na'ajriáj, aj nu nyij néijmi'caa huatájeevij i tyeétyee mej mij nye jimi yeve're'nyej.

³³A'yaa pu a'íjna jin tyá'xajtaca'aj mej mij jáamua'reej je'ej ti ye'ej tyí'mu'i'nyij. ³⁴Majta i tyeétyee a'yaa mu tyityaatanyúj tijn:

—A'yaa tu tyá'mua'reej a'íjci jitze i nyúucarij Moisés ti yan jaatyájtoo, ti i Círíistu' jusén jin júurij ja'mej. ¿Ji'nye pej pij muáaj a'yan tyí'xaj ti a'yan tyúuxie've' maj ja'ajriáj a'íjci i ti ajta tyévíj jitze huanie'huaca'? ¿A'tanyíj pué'een a'íjna i tyévíj ti ajta tyévíj jitze huanie'huaca'?

³⁵ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Óoche' pu ja'mua jimi séeria'aj ja'mej i tatzárij i ti jin huányeeri'ij, ajta capu che' a'chu á'tyeeren. Siata'aj a'yan metyityaaci'ca'an ijíj ti ooj ja'mua jimi séejre' i tatzárij, ji'nye a'íjna i ti tíca'riste' majo'cha'can, capu jamua'reej jo'tij jó'yi'ij. ³⁶ Siata'aj jitzán tyá'antzaahuatye'en a'íjci i tatzárij i ti jin huányeeri'ij, siaj sij jitzán ajtyama'cáantaj xá'ra'nyij i tatzárij.

Tí'ij a'yan tyu'taxáataj, aj pu'ij jó'raa a'íjna i Jesús, ajta huatyóo'avaataca' hua' jimi.

Ji'nye mej mij quee tyá'tzaahuatya'ca'aj i tyeétyee i Jesús jimi

³⁷ Ajta a'íjna i Jesús pu'ríj jéehua a'yan tyu'uuriajca'aj hua' jimi i maj jin je'ej tyo'taséj, majta a'íimaj, camu jimi tyá'tzaahuatya'ca'aj, ³⁸ ji'nye a'yaa pu tyúuxie'va'ca'aj ti a'yan tya'róo'astej je'ej ti tyo'yú'xaca' a'íjna i Isaías i ti Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, ti a'yan tijin:

Tavástara', ¿a'tanyíj ja'antzaahuaj i tanyúuca?

¿A'tanyíj jimi i tavástara' jaataséjrataca' i ti jin néijmi'i putyí'uurej?

³⁹ A'íj mu jin quee tyá'tzaahuatya'ca'aj, ji'nye a'yaa pu ajta tyo'yú'xaca' a'íjna i Isaías tijin:

⁴⁰ Dios pu hua'ránaxij a' hua'jiisa',

ajta tyu'tyáanaj i hua' tzajta',

mej mij quee atanyéjnye'rij,

ajta mej mij quee tyihuojó'iteej,

mej mij quee nye jimi tyá'antzaahuatye'en.

⁴¹ A'yaa pu tyu'taxájtaca' a'íjna i Isaías, ji'nye a'íi pu jaaséj i ti jin huápu'íj naa huasérihua'aj i Jesús, a'íj pu jin a'yan tyu'taxájtaca'.

⁴² Majta mue'tíj mu i maj Israel jitze ajtyáma'can tyá'antzaahuaj i Jesús jimi, séecan mu majta tyá'antzaahuaj i maj va'cán jin tyityatatyíj i tyeyúuj tzajta'. Ajta camu jaxajtaca'aj hua' tzajta' i tyeétyee, ji'nye mahuá'tziinya'ca'aj i fariseos, mej mij quee a'íimaj hui'rá'ityej u tyeyúuj tzajta'. ⁴³ Jéetze' pu hua'ránajchica'aj mej mij i tyeétyee tyámua' tyihuo'taxáj, quee ti i Dios huo'tyátzaahuatye'en.

I nyúucaria'ra' i Jesús pu huá'xijtye'en i tyeétyee

⁴⁴ Aj pu'ij Jesús ca'nyíin jin a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Tipua'aj a'tíj nye jimi tyá'tzaahuatye'ej, capu nyéetzij na'aj jimi tyá'tzaahuatye', sulu a'íj pu ajta jimi tyá'tzaahuatye' i ti

unyojo'ta'ítyaca'. ⁴⁵ Ajta i ti nyéetzij nyeséj, a'íj pu ajta arí huaséj i ti unyojo'ta'ítyaca'. ⁴⁶ Nyáaj nu a'íin pu'é'een i tatzárij i ti jin huányeeril'ij, nyajta a'íjna jin mujo've'mej íyan i cháanacaj japua, mata'aj mij a'íimaj i maj nye jimi tyá'antzaahuatye'en quee a'áa jo'tyá'ítzeere'en jo'tij jo'tíca'. ⁴⁷ Ajta a'íjna i ti janamuaj i nyenyúuca a'ajta quee ná'astijre', canu nyáaj a'íin pu'é'een i nyaj ja'xijtye'en, j'i'nye canu nyáaj a'íjna jin mujo've'mej nyej nyij huo'xíjtye'en i maj a'yan huacháatimee i cháanacaj japua, sulu nyej nyij hua' japua huatányuunij. ⁴⁸ A'íjna i ti ná'xaahuaj ajta quee ja'tzaahuatye' i nyenyúuca, a'íi pu á'xijtyi'huan a'íjna jime' i nyúucarij i nyaj nyeríj jaaxájtaca' a'ájna xicáara' ti'ij jitzán néijmi'i tye'entyipua'rij. ⁴⁹ Ji'nye canu nyasíj jájtyo je'ej nyaj tyu'taxájtaca', sulu a'íjna i nyavástará' i ti unyojo'ta'ítyaca', a'íi pu a'yan tyinaata'íj je'ej nyaj ye'ej tyu'taxáj, ajta tyi'táj nyaj huo'mua'tyej. ⁵⁰ Nyajta a'yan tyá'mua'reej ti a'yan tyinaata'íj i nyavástará' ti'ij jamuáaci'tyij siaj júurij huatyá'ítzeere'en jusén jime'. A'íj nu jin a'íjna i nyaj já'mua'ixaatye', a'yaa nu tyá'xaj je'ej ti i nyavástará' tyinaata'íj.

Jesús pu hua'nájo'sixij i huá'íicaj jitze a'íimaj i maj jamuán huacíj

13 ¹ Pu'ríj tímua' a'ájna atyojo're'nyesima'aj a'ájna xicáara' i maj jitzán jo'támua'reej a'náj ti i Dios tyihuo'tú'uunyi'ri', ajta i Jesús pu'ríj jamua'reeriaca'aj ti arí a'ájna atyojo're'nyej i xicáara' ti jitzán jo'mej íyan i cháanacaj japua, ti'ij jó'ra'nyij i juvástara' jamuán. A'íi pu a'náj tina'aj hua'xie'va'ca'aj a'íijma i maj jamuán huacíj i maj a'yan séjria'ca'aj i cháanacaj japua, ajta a'yan tyihua'xié've'ej ja'mej jusén jime'.

² Ajta mati'ij tyí'cua'caj i chúmua', a'íi pu ajta a'áa jo'tyávaaca'aj i Judas, ti yójra' pu'é'een i Simón ti a'yan tye'entyímu'tacaa tíjin Iscariote, pu'ríj i tyiyáaru' tzajta' séjria'ca'aj ajta ca'nyíjra'aj jaatá' ti'ij tyu'tátuiire'en a'íjci i Jesús, ³ ajta i Jesús pu jamua'reeriaca'aj ti i vástaria'ra' arí néijmi'i jin tyee'íjcaj, ti ajta juvástara' jimi jo've'mej, ajta a'íj jimi jo'ma'aj ja'mej, ⁴ aj pu'ij ájchej jo'maj tyajá'cua'ajcaa, ajta irióochuiiri' i jutasíj ti j'i'riá'huíjca'aj, a'íj pu'ij séej cíxurij jin ahuooj'i'quej i maj jin hua'cá'iimua. ⁵ Ti'quij cáasuj jitze atyééje, aj pu'ij huatyóochej ti hua'nájo'sixi'in i huá'íicaj jitze séej ajta séej i maj jamuán huacíj, ajta je'en hua'náhuatz'i'raxij a'íjci jime' i cíxurij i ti jin ahuooj'i'ca'ca'aj.

⁶ Ajta ti'ij a'íj jimi aje're'nyej i Simón ti ajta Pedro ántyapuaj, a'íi pu i Pedro a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Nyavástará', ¿nyi muáaj pana'nájo'sixi'ij i nya' íicaj jitze?

⁷ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Capáj muáaj íjij yó'itej je'ej nyaj een jime' a'yan ricíj, sulu majca'huáyee paj yo'itéj puá'mej.

⁸Pedro pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Canu a'náj tyu'tá'sij paj na'nájo'sixi'in i nya' íicaj jitze.

Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Tipua'aj nyequee mua'nájo'sixi'in, capáj che' hua' jitze ajtyama'cáantaj puá'mej i maj nye jimi séejre'.

⁹Aj pu'ij i Pedro a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyavástara', tipua'aj a'yan tyuuxié've'ej, capáj a'yaa pana'aj tyina'nájo'sixi'in i nya' íicaj jitze, sulu ajta paj na'nájo'sixi'in i nyamuáca' jitze, pajta i nyamu'uj jitze.

¹⁰Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'íjna i ti oochán átyi'huaxij, a'yaa pu tyúuxie've' ti a'yaa na'aj tya'nájo'sixi'in i ju'íicaj jitze, ji'nye capu choomuara' i jutyévira' jitze, siajta mua'aj caxu che' choomua, tyij siajta quee néijmi'i tyámua' een.

¹¹A'yaa pu tyu'taxájtaca' tijin: “Caxu néijmi'i tyámua' een”, ji'nye pu'ríj jamua'reeriaca'aj a'tíj ti a'íin pué'een i ti tyu'tátuiire'sij.

© 1996 David C. Cook

San Juan 13:6-11

¹²Ti'ij hua'najo'sixi'ij i hua' fícaj jitze, Jesús pu ajtáhua'aj iirióohuijri' i jutasj, aj pu'ij ajtáhua'aj huatyéeyixij i méesaj jitze, ajta je'en a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi seyó'itej je'ej nyaj een jin a'yan jamuáaruuj? ¹³Mua'aj xu a'yan nyatamuá'muaj tijin Maeestro, siajta a'yan tijin Tavástara', ajta a'yan tyi'ja'yájna, ji'nye nyáaj nu a'fín pué'een. ¹⁴Ajta nyáaj i nyaj ja'muavástara' pué'een, nyajta ja'mua maeestro, a'yaa nu tyajamua'nájo'sixij i já'mua'fícaj jitze, a'yaa pu'ij ajta tyúuxie've' siaj a'yan tyitya'nóojo'sixi'in i ju'fícaj jitze séej siajta séej. ¹⁵A'yaa nu nyáaj nyeríj tyajamuáa'itiiri', siata'aj sij siajta mua'aj a'yan cha'taj siana'aj huárinyij je'ej nyaj nyeríj nyáaj jamuáaruuj. ¹⁶A'yaa nu tyajá'mua'ixaaty'e' tzáahuatyi'ra'aj jime' ti jéetze' juxie've' a'fjna i ti tyí'ijta quee a'fjna i ti jahuiire', a'yaa pu ajta jéetze' tyúuxie've' a'fjna i ti unyojo'ta'ítyaca' quee i nyaj ujo'ta'ítyi'huaca'. ¹⁷Tipua'aj tyámua' setyiyó'iteej a'fjna siajta je'en a'yan huárinyij, jéehua xu a'fjna jin huatóotyamua've'sij.

¹⁸Canu néijmi'caa mua'ajmaj jamuatyáxajta, nyáaj nu jamua'reej a'tyán nyaj antyíhuo. Ajta a'yaa pu tyúuxie've' ti a'yan tya'róo'astej je'ej ti tyé'yusí' i yu'xarij jitze ti a'yan tijin: “A'fjna i ti nyaj jamuán tyí'cua', a'fí pu arí nyéjcha'iire'.” ¹⁹A'yaa nu nyeríj anaquéej tyajá'mua'ixaaty'e' ti'ij quee xu a'yan tyí'rijcaj, ajta ti'ij a'yan tyí'rijcaj aj xu sij jamua'reeren nyej nyáaj a'fín pué'een je'ej nyaj nyeríj tyajamuáaté'exaa. ²⁰A'yaa nu tyajá'mua'ixaaty'e' tzáahuatyi'ra'aj jime' tijin a'fjna i ti tyámua' tyeetyéjeevej i nyaj jaata'ítyaca', a'fí pu ajta nyéetzij tyámua' tyinaatyéjeevij, ajta a'fjna i ti tyámua' tyinaatyéjeevej nyéetzij, a'yaa pu cha'tána'aj tyámua' tyeetyéjeevij a'fjci i ti unyojo'ta'ítyaca'.

Jesús pu jaataxájtaca' ti i Judas a'fín pué'een i ti avíitzij jin tyu'tátuiire'sij

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹Ti'ij a'yan tyihuo'te'exáaty'e'ej, jéehua pu je'ej pua'aj jaata'aj i Jesús, aj pu'ij ja'huoo'itéerican jin a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jin tyajá'mua'ixaaty'e', síij ti ja'mua jitze ajtyáma'can pu nyéetzij tyu'tátuiire'sij.

²²Majta a'fíimaj i maj jamuán huacíj, mua'róosejraxi séej jamuán majta séej, ajta camu jamua'reeriacaj a'tíj ti tyáxajtasime'ej ²³Ajta síij ti hua' jitze ajtyáma'can, a'fí pu a'fín pué'een i ti Jesús jéehua jaxie'va'ca'aj, a'fí pu véjri' jimi ajtyácatyíij mati'ij tyí'cua'ajcaa, ²⁴ajta a'fjna i Simón ti ajta Pedro pué'een, a'fí pu jumuáca' jin jaatajé a'fjci i Jesús ti jaxie'va'ca'aj ti'ij jaata'íhuo' a'tíj ti pué'een i ti jatyáxajtasima'aj. ²⁵A'fí pu'ij jéetze' ajtyáxiiriaca' i Jesús jimi, ti'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—Nyavástara', ¿a'tanyíj a'fín pué'een?

²⁶Aj pu'ij i Jesús a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Tipua'aj nyeríj ja'ajru'nyaxi'in i túxa'aj jitze i páan, aj nu nyij jaata'í'tye'sij a'íjci i a'tíj ti a'íin pué'een.

Aj pu'ij ja'ajru'nyaxij i páan i túxa'aj jitze, ti'quij a'íj huati'ij i Judas, ti yójra' pué'een i Simón ti a'yan tye'entyímu'tacaa tíjin Iscariote. ²⁷Ajta ti'ij i Judas ja'ancurá'ij i páan, a'íi pu tyiyáaru' tzajta' huataséjre. Jesús pu'ij a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Pata'aj jiye'tzín a'yan huárinyij je'ej paj períj tyu'muá'aj.

²⁸Ajta capu síj yo'itéej ja'raa i maj tyí'cua'ajcaa i méesaj jitze je'ej ti een jin a'yan tyaaté'exaa. ²⁹Ajta a'íjna i Judas a'íi pu a'íin pué'eenye'ej i ti jacha'iica'aj i túmii, séecan mu mij a'yan tyi'riá'mua'aj ti Jesús a'yan tyaaté'exaa ti'ij tyi'tíj huánanan i maj jin tyu'yé'estej, nusu ti tyi'tíj huo'tapuéjve'en i maj quee je'ej tyéejviicue'.

³⁰Ti'ij i Judas ja'ancurá'ij i páan, aj pu'ij iirájraa. Ajta arí huatíca'ca'aj.

I nyúucarij ti jájcuaj ti ajta jéetze' juxie've'

³¹Ti'ij iirájraa a'íjna i Judas, Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tíjin:

—Íjij pu'ríj séejre' i ti jin huápu'íj naa huasé'rin i yójra' i Dios, ajta i ti jin i Dios naa huasé'rin a'íj pu jimi séejre' i yójra'. ³²Ajta tipua'aj i yójra' i Dios jimi séejre'ej i ti naa huasé'rin, Dios pu ajta jaataséjrataj i ti jin naa huasé'rin i yójra', ajta jiye'tzín pu a'yan rinyij. ³³Nyiyóojmua', canu che' á'tyeeren ja'mua jimi. Mua'aj xu nyahuonyij, ajta a'yájna nyati'ij tyihuo'té'exaa a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa nu cha'taj nyana'aj mua'ajmaj tyajamuaaté'exaatye'sij a'yan tíjin: Capu í'ríj siaj mua'aj a'áa jo'ré'nyej jó'nyej nyáaj jooma'aj na'mej. ³⁴A'íj nu nyúucarij ti jájcuaj jin a'yan tyajá'mua'ijcatye'en siaj huóoxie've'en séej jamuán siajta séej. A'yájna nyati'ij nyáaj tyaja'muaxie've' mua'ajmaj, a'yaa xu sij siajta mua'aj tyityahuóoxie've'en. ³⁵Tipua'aj a'yan setyityahuóoxie've'en séej jamuán siajta séej, néijmi'i mu i maj yan huacháatimee i cháanacaj japua jamua'reeren siaj mua'aj nye jimi tyá'tzaahuatye'.

Jesús pu huá'ixaatye' ti i Pedro jaatyáhue'taj

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶Aj pu'ij a'íjna i Simón ti ajta Pedro pué'een a'yan tyaata'íhuo'ri' i Jesús tíjin:

—Tavástara', ¿jo'nyij po'ma'aj puá'mej?

Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Jó'nyaj jooma'aj na'mej, capu í'ríj paj íjij naataváj, sulu majca'huáyee paj nyacújta' huama'aj puá'mej.

³⁷Ajta i Pedro a'yaa pu tyaaté'exaa tíjin:

—Nyavástara', ¿ji'nye een jin quee í'ríj nyaj íjij ajamuán jó'me'en? Nyáaj nu á'nyaca'nyej nyaj a jitze ma'can huámu'nyij.

³⁸Aj pu'lij i Jesús a'yan tyaaté'exaa tijin:

—¿Nyi a'yan petya'ca'anyej paj nye jitze ma'can huámu'i'nyij? A'yaa nu tzáahuatyí'ra'aj jin tyí'mua'ixaatyé' tijin tí'ij quee xu jíihuacaj i tyacuáarie', huéicaj paj naatyáhue'taj a'yan tijin capáj nyamua'tyej.

Jesús pu tyámua' naa tyihuo'tyéje a'íjma i maj jamuán huacáj

14 ¹Caxu je'ej tyityóomua'ajcaj. Sióoche' xu tyá'tzaahuatyé'ej i Dios jimi, siajta nyéetzij jimi tyá'tzaahuatyé'ej. ²A'ájna jo'tij i nyavástara' ja'chej jéehua pu chi'ij a'áa tyejé'sejre', tipua'aj quee a'yan tyi'ja'yájnatan, canu a'yan tyajamuaate'exáatyé'nyijche' nyaj a'áa jo'ma'aj na'mej nyej nyij tyámua' tyojó'uurej jo'siaj jo'tya'aj xá'ju'un. ³Ajta tipua'aj nyeríj jó'ra'nyij nyej nyij tyámua' tyojó'uurej jo'siaj jo'tya'aj xá'ju'un, aj nu nyij nyajtáhua'aj yava'cányesij, nyej nyij jamuá'anvi'tin siaj sij siajta mua'aj a'áa jo'tya'aj xá'ra'nyij jó'nyaj jo'quéj na'mej. ⁴Mua'aj xu seríj huamuájtye i juyéj jitze ti a'áa jo'r'é'nyee jó'nyaj jooma'aj na'mej.

⁵Aj pu'lij i Tomás a'yan tyaaté'exaa i Jesús tijin:

—Tavástara', catu jamua'reej jo'paj jooma'aj puá'mej, ¿ji'nye tyí'rij tyej tyij huamuájtye i juyéj jitze?

⁶Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyáaj nu a'íin pué'een i juyéj, nyajta i ti tzáahuatyí'ra'aj jin tyí'xaj, nyajta nu a'íin pué'een i júuricamej. Nyéetzij pu'uj jimi je'ej tyí'rij tí'ij a'tíj a'áa ja'rá'astij i nyavástara' jimi. ⁷Tipua'aj tyámua' setyináamua'tyij, a'yaa xu siajta tyá'mua'tyij a'íjci i nyavástara', siajta seríj jíijij jamua'tyej, ji'nye xu'ríj jaaséj.

⁸Aj pu'lij i Felipe a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Tavástara', taataséjratye' a'íjci i a' vástara', a'íi pu tajitzé juxie've'.

⁹Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Felipe, nu'ríj á'tyeej nyaj ja'mua jamuán yahuácaj, ¿nyi pequee xu nyamua'tyej? A'íjna i ti nyéetzij arí naaséj, a'íj pu ajta arí huaséj i nyavástara', ¿ji'nye a'yan petyí'nyahuaviiij nyej nyij jamuaataséjratye'en i nyavástara'? ¹⁰¿Nyi pequee tyá'tzaahuatyé' ti i nyavástara' nye jimi séejre', nyajta nyáaj a'íj jimi nyajta séejre'? Tyi'tíj nyaj já'mua'ixaatyé', canu nyasíj nyana'aj jájtyo. A'íjna i nyavástara' i ti nye jimi séejre', a'íj pu muárie'ria'ra' pué'een i nyaj jin a'yan ricij. ¹¹Sianá'antzaahuatyé' nyej nyáaj a'íj jimi séejre' i nyavástara', ajta i nyavástara' a'íi pu ajta nye jimi séejre', na'ríj quee, siata'aj a'íj jin tyá'antzaahuatyé'en je'ej nyaj tyi'tíj jin tyí'muarie'. ¹²A'yaa nu tyajámua'ixaatyé' tzáahuatyí'ra'aj jime' tijin a'íjna i ti nye jimi tyá'tzaahuatyé', a'yaa pu cha'tána'aj tyí'muarie'en nyati'ij nyáaj, ajta jéetze' va'cán jin tyí'muarie'en, ji'nye nyáaj nu a'áa jooma'aj na'mej

i nyavástara' jimi. ¹³ Ajta tyi'tíj siaj mua'aj huatáhuosij nyéetzij jitze ma'can, a'yaa nu rinyij, ta'aj nye jitze huataséjre'en i ti jin naa huasé'rin i nyavástara'. ¹⁴ Nyáaj nu néijmi'i jin a'yan rinyij je'ej siaj tyi'tíj tyaatáhuaviiraj nyéetzij jitze ma'can.

Jesús pu a'yan tya'tóoraj ti uyo'ta'ítyij i júuricama'ra' i Dios

¹⁵ Tipua'aj sényaxie've'ej, a'yaa xu tya'rá'astijre'ej je'ej nyaj tyajá'mua'ixaatye'. ¹⁶ Nyajta nyáaj a'yaa nu tyaatáhuaviiraj i nyavástara' ti'ij a'íin uyo'ta'ítyej i ti ja'mua japua huatányuusij, ajta je'en jusén jime' ja'mua jimi huatyá'itzeere'en. ¹⁷ A'íi pu a'íin pu'é'een i júuricama'ra' i Dios, i tiquee i'ríj maj ja'ancuriá'an a'íimaj i maj yan huacháatimee i cháanacaj japua, ji'nye camu jaséj, camu majta jamua'tyej, siajta mua'aj xu jamua'tyej, ji'nye a'íi pu ja'mua jimi séejre', ajta ja'mua jimi huatyá'itzeere'ej.

¹⁸ Canu a'yan já'mua'uurej mati'ij i maj quee tyitáataj, sulu nyajtáhua'aj nu uvé'nyesij nyej nyij ja'mua jamuán séeria'aj ná'ra'nyij. ¹⁹ Capu che' á'tyeeren mati'ij quee che' nyeséjran i maj yan huacháatimee i cháanacaj japua, siajta mua'aj xu xaa nyeséjran, siajta júurij séeria'aj xá'ju'un, ji'nye nyáaj nu júurij. ²⁰ A'ájna xicáara' jitze, mua'aj xu jamua'reeren nyej nyáaj jimi séejre' i nyavástara', siajta mua'aj nye jimi séejre', nyajta nyáaj ja'mua jimi séejre'. ²¹ A'ájna i ti ja'ancuriáa'sij i nyenyúuca a'ajta a'yan ricíj, a'íj pu jin séejre' ti ji'r'é'can jime' nyaxie've'. A'íi pu'ij ajta i nyavástara' jaxie'va'aj ja'mej a'íjci i ti nyaxie've', nyáaj nu nyajta jaxie'va'aj na'mej, nyajta jimi huataséjre'sij.

²² Aj pu'ij i Judas (capu a'ájna i ti a'yan tye'entyímu'tacaa yee Iscariote sulu síj) a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Tavástara', ¿ji'nye pej pij ityájma jimi huataséjre'sij pajta quee a'íimaj jimi i maj yan huacháatimee i cháanacaj japua?

²³ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—A'ájna i ti nyaxie've', a'íi pu já'astijre' i nyenyúuca, ajta i nyavástara' pu jaxie'va'aj ja'mej, néijmi'i tu tyij jimi huatyá'itzeere'ej. ²⁴ A'ájna i tiquee nyaxie've', capu já'astijre' i nyenyúuca. A'ájna i nyúucarij i siaj mua'aj janamuaj capu nye jitze ma'can, sulu a'íj pu jimi je'ráma'can i nyavástara' i ti unyojo'ta'ítyaca'.

²⁵ A'yaa nu néijmi'i a'ájna tyajá'mua'ixaatye' ijíj nyej nyooj ja'mua jimi ya huatyéjve, ²⁶ ajta i ti ja'mua japua huatányuusij, a'ájna i júuricama'ra' i Dios, i ti i nyavástara' uyo'ta'ítyij nyéetzij jitze ma'can, a'íi pu néijmi'i tyaja'muamua'tyen, ajta jamuaatá'sij siaj néijmi'i jo'itéej xá'ra'nyij i nyaj nyeríj jamuáa'ixaa.

²⁷ A'yaa nu ja'mua jimi jaatyátoosij i ti jamuaatyápuaritye'sij. Nyáaj nu jamuaatyápuaritye'sij, ajta canu a'yan rinyij mati'ij a'íimaj i maj yan huacháatimee i cháanacaj japua mej mij huo'tyápuaritye'en

i juxa'aj tye'ityee. Caxu je'ej tyityóomua'ajcaj, caxu siajta tyí'tziinye'ej. ²⁸ Xu'ríj náanamua'ajri' nyaj a'yan tyajamuaaté'exaa nyaj jó'raa, nyajtáhua'aj nu nyij uvé'nyesij nyej nyij ja'mua jamuán huatyá'itzeere'en. Tipua'aj ji'récán jime' sényaxie've'ej, mua'aj xu huatootyámua've'nyijche' a'íjci jime' nyaj i nyavástara' jimi jo'mej, ji'nye a'íi pu jéetze' juxie've' nyequee nyáaj. ²⁹ A'yaa nu anaquéej tyajámua'ixaatye', ta'aj ij ti'ij a'yan tyí'rijcaa, aj xu sij tyá'antzaahuatye'en.

³⁰ Canu che' jéehua tyajámua'ixaatye'en, ji'nye pu'ríj uvé'nyesij a'íjna i ti íyan tyí'ijta i cháanacaj japua. Tyij ajta quee tyi'tíj jin pújoorej ti'ij na'antyimué'tin, ³¹ a'yaa pu tyúuxie've' ti a'yan tyá'ra'nyij, mata'aj mij a'íimaj i maj yan séejre' i cháanacaj japua jáamua'reej nyej nyáaj jaxie've' i nyavástara', nyajta a'yan ricij tyi'tíj ti jin unyojo'ta'ítyaca'.

Xá'ajhuiixi'. Tyiche' tyíhuinyij a'yájna.

I ti ji'récán jime' ciyéj pué'een ti huasti'

15 ¹ Nyáaj nu ji'récán jime' a'íin pué'een i ciyéj ti tyáxamue', ajta i nyavástara' pu a'íin pué'een i ti ja'tyáahuastej ajta tyámua' joorej a'íjci i ciyéj. ² Tipua'aj síj i ciyáara' ti jitzán ajtanyéj quee taca'aj, a'íi pu ja'ajtavéjchij, ajta tipua'aj tyámua' naa tyí'taca'aj, tyámua' pújoorej ti'ij jéetze' huatatáca'an. ³ Xu'ríj tyámua' een a'íjci jime' i nyúucarij i nyaj nyeríj jamuáa'ixaj. ⁴ Siata'aj siooj nye jimi séjre'ej, a'yájna nyati'ij nyáaj ja'mua jimi tyí'sejre'. Síj i ciyáara' capu i'ríj ti jusíj huatatáca'an tipua'aj quee aróovi'raj i ciyéj jitze, a'yaa pu cha'tána'aj tyí'een ja'mua jimi, capu je'ej tyí'rij siaj tyi'tíj jin tyu'tyáhuire'en, tipua'aj sequée nye jimi séjre'ej.

⁵ Nyáaj nu a'íin pué'een i ciyéj, siajta mua'aj i ciyáara' xu pué'een. A'íjna i ti nye jitze ajtá'uj nyajta nyáaj jimi séejre' jéehua pu huatatáque'sij, ji'nye tipua'aj sequée nye jimi séjre'ej, caxu tyi'tíj jin je'ej rinyij. ⁶ A'íjna i ti quee nye jimi séejre', a'íi pu nye jitze ajtáveechi'huaj aj pu'ij huatyáhuasij ti'ij xamuáj aj mu mij jaatyáteeraj.

⁷ Tipua'aj mua'aj nye jimi tyámua' naa setyí'tyesejria'aj, siajta néijmi'i já'astijria'aj i nyúucarij i nyaj já'muamua'tyej, Dios pu néijmi'i tyajamuaatá'sij tyi'tíj siaj je'ej tyaatáhuaviiraj. ⁸ A'íj pu jitze ámiteere' i ti jin naa huasé'rin i nyavástara', siaj mua'aj jéehua tyámua' naa tyu'muárie'en siajta a'íjna jin ji'récán jime' nye jitze ajtyama'caántaj xá'ra'nyij. ⁹ Nyáaj nu mua'ajmaj já'muaxie've' a'yájna ti'ij ajta nyéetzij tyí'nyaxie've' i nyavástara', siata'aj a'íjna jitze séjre'ej i nyaj jin já'muaxie've'. ¹⁰ Tipua'aj sia'rá'astej i nyúucarij i nyaj nyeríj jamuáa'ixaj, a'íj xu jitze séeria'aj xá'ju'un i nyaj jin já'muaxie've', a'yájna nyati'ij nyáaj tyá'astej i nyúucaria'ra' i nyavástara' nyajta a'íj jimi séejre' i ti jin nyaxie've'.

¹¹ 'A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' siaj sij nyaj jamuán huatóotyamua've'en, ajta siaj sij a'náj tina'aj jutyamua've'ej. ¹² A'íi pu'ij a'fin pué'een i nyúucarij i nyaj jin tyajá'mua'ijcatye'en ti a'yan tijin: Siata'aj huóoxie've'en séej jamuán siajta séej, a'yájna nyati'ij nyáaj nyeríj tyaja'muaxie've' mua'ajmaj. ¹³ A'íi pu a'fin pué'een i ti jin jéetze' ámiteere' ti a'tíj jaxie've' i juxa'aj tyévij a'fjna i ti jitzán ma'can huámu'i'nyij. ¹⁴ Mua'aj xu nyetyeítyeristyamua' pué'een, tipua'aj a'yan xáarinyij je'ej nyej nyáaj tyajá'mua'ijtye'. ¹⁵ Canu che' a'yan jamuaatámua'sij yee mu siaj tyí'huiire' nye jimi, ji'nye s'íj ti tyí'huiire' capu jamua'reej je'ej ti ricij i ti tyé'ijtye'. A'yaa nu jamuatamua'muaj tijin nya' amíncustyamua', ji'nye nu'ríj néijmi'i tyajamuaaté'exaa i ti nyavástara' nyéetzij tyinaaté'exaa. ¹⁶ Caxu mua'aj nyéetzij na'antyíhuoj, sulu nyáaj nu mua'ajmaj jamua'antyíhuoo, nyajta a'fjna jin tyajamuaata'íj siaj sij huáciinyej siajta tyámua' naa tyu'muárie'en i Dios jimi, ajta jusén jin huatyá'itzeere'en i siaj jin tyu'muáriej. A'yaa pu'ij i nyavástara' néijmi'i tyajamuaatá'sij i siaj jaatáhuaviiraj nye jitze ma'can. ¹⁷ A'íi pu a'fin pué'een i nyaj já'mua'ijtye': Siaj huóoxie've'en séej jamuán siajta séej.

**I maj yan huacháatimee i cháanacaj japua mu jájcha'iire'
i Jesús majta a'fijma i maj jitzán ajtyáma'can**

¹⁸ 'Tipua'aj majá'muaxana've'ej i maj yan huacháatimee i cháanacaj japua, a'yaa xu tyá'mua'reerij maj nyéetzij anaquéej naataxána'vej. ¹⁹ Tipua'aj mua'aj yan siama'caantaj i cháanacaj japua, a'fijmaj mu ja'muaxie'va'cajche' i maj yan huacháatimee, a'yájna mati'ij tyihuá'xie've' i jutyéítyeristyamua'. Ajta nyáaj nu jamua'va'jajpua hua' tzajta' i maj yan séejre' i cháanacaj japua, a'fij mu jin já'muaxana've' i maj yan huacháatimee i cháanacaj japua, ji'nye caxu che' hua' jitze ajtyáma'can. ²⁰ Xo'támua'reej i nyaj a'yan tyajamuaaté'exaa tijin: "Capu a'tíj jéetze' juxie've' quee a'fjna i ti tyé'ijtye'." Tipua'aj meríj nyéetzij je'ej pua'aj náaruj, a'yaa mu majta mua'ajmaj je'ej pua'aj já'mua'uuren, ajta tipua'aj meríj ja'antzaahuaj i nyenyúuca, a'yaa mu majta tyá'antzaahuatye'sij je'ej siaj mua'aj tyihuá'mua'tyen. ²¹ Néijmi'i mu jin a'yan já'mua'uuren a'fijci jime' siaj nyéetzij ná'tzaahuatye', ji'nye camu jamua'tyej a'fijci i ti unyojo'ta'ityaca'.

²² 'Camu a'fijmaj tyi'tíj jin a'itzéeria'caj, tipua'aj nyequee yava'cányeynyiiche' nyej nyij tyihuó'ixaatye'en. Ajta ijíj capu che' tyi'tíj hua' japua huatányuusij a'fijci jime' i maj ootyá'itzee i Dios jimi, ²³ ji'nye a'fijmaj i maj nyaxana've', a'íi mu majta jaxana've' i nyavástara'. ²⁴ Camu tyi'tíj jin a'itzéeria'caj, tipua'aj nyequee a'yan huárinnyiiche' tyi'tíj jime' ti'ij quee a'náj a'tíj huaríj, ajta a'fijmaj mu meríj naaséj, majta móoj nyaxana've', majta a'yan cha'taj mana'aj tyá'xana've' i nyavástara'. ²⁵ Ajta a'yaa pu tyí'ricij, ji'nye a'yaa pu tyúuxie've' ti

aróo'astej je'ej ti tyé'yu'si' i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta ti a'yan tijin: "A'íimaj mu naataxána'vej ajta canu tyi'tíj jin ootyá'tizee."

²⁶Ajta ti'ij uvé'nyej i ti ja'mua japua huatányuusij, i nyaj uyo'ta'ítij a'íjna jitze ma'can i nyavástara', a'íjna i júuricamej ti Dios jimi já'ma'can, a'í pu nye jitze ma'can tyu'taxájtaj. ²⁷Mua'aj xu siajta nye jitze ma'can tyihuo'té'exaatye'ej, ji'nye mua'aj xu nyaj jamuán huacíj nyati'ij nyana'aj a'yan tyu'taséjre.

16 ¹A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' siaj sij quee jaatapuá'citaj siaj nye jimi tyá'tzaahuatye'. ²A'íimaj mu jamui'rá'ityij i tyeyúuj tzajta', ajta a'yan tye'mej maj séecan já'muacui'nyij a'yan metyi'mua'astij maj i Dios jimi tyí'huiire'. ³A'yaa mu rinyij, ji'nye camu nyamua'tyej, camu majta jamua'tyej i nyavástara'.

⁴A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' siata'aj sij jo'támua'reej tipua'aj arí a'yan atyojo'ré'nyej, je'ej nyej nyáaj nyeríj tyajamuá'a'ixaa.

Je'ej ti tyí'muarie' i júuricama'ra' i Dios

'Canu a'yan tyajamuaaté'exaa jájcuaj imuáj, ji'nye nyáaj nu ja'mua jamuán yésejria'ca'aj. ⁵Ajta ijíj nu jo'mej a'íjci jimi i ti unyojo'ta'ítiyaca', ajta capu síij ti ja'mua jitze ajtyáma'can nye'ihuo' jó'nyaj jó'yil'ij, ⁶sulu a'yaa xu seríj tyityatóoxamuijrityej, a'íjci jime' je'ej nyaj nyeríj tyajamuaaté'exaa. ⁷Ajta a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzaahuatyira'aj jime' tijin: Jéetze' pu jamuatyáhu'i'rii nyaj jó'ra'nyij. Ji'nye tipua'aj nyequee jó'ra'nyij, capu yava'cányesij ja'mua jimi i ti ja'mua japua huatányuusij, ajta tipua'aj nyo'ra'nyij, nyáaj nu ujamojo'ta'ítiyi'raj. ⁸Ti'ij a'íin yava'cányej, a'í pu tyámua' naa tyihuo'taséjrataj i maj yan séejre' i cháanacaj japua i maj á'itzeere', majta i maj quee ji'r'é'nyej séejre', ajta a'tyán ti i Dios ja'xijtye'en. ⁹A'tíj ti á'itzeere' a'í pu a'íin pu'éen i tiquee nye jimi tyá'tzaahuatye', ¹⁰ajta i tiquee tyi'tíj jin á'itzeere', nyáaj nu a'íin pu'éen, i nyaj jo'méj i nyavástara' jimi, siajta mua'aj caxu che' nyeséejran, ¹¹ajta i Dios ti puéjtij jaatá'sij, a'í pu a'íin pu'éen i ti íyan tyí'ijta i cháanacaj japua, ti ajta arí jimi a'yan tyo'xá'pui'intari'huaca' ti'ij puéjtij jáaci'tyij.

¹²Jéehua pu óoche' i nyaj tyajá'mua'ixaatye'en, ajta capu eexúj ijíj já'muai'riitye' siaj sij mua'aj néijmi'i jo'itéej xá'ra'nyij. ¹³Ti'ij uvé'nyej i ti ji'r'é'can jime' júuricama'ra' pu'éen i Dios, a'í pu néijmi'i tyaja'muamua'tyen i ti a'yan tyi'ja'yájna, ji'nye capu jusíj jájtyoosij i ti jin tyajá'mua'ixaatye'en, sulu a'yaa pu tyajá'mua'ixaatye'en je'ej ti tyí'namuaj, ajta jamuaaté'exaatye'sij je'ej ti tye'mej. ¹⁴A'í pu jaataséjrataj i nyaj jin naa huasé'rin, ji'nye a'íj pu ancuriáa'sij i ti nyéetzij nya'a'rij, ajta je'en ja'mua jimi jaatyátoosij. ¹⁵Néijmi'i i ti nyavástara' tyí'ijcha'ij, a'í pu ajta nyéetzij tyí'nyaa'rij, a'íj nu jin a'yan tyu'taxájtaca' ti i júuricama'ra'

i Dios a'íjna ancuriáa'sij i ti nyéetzij nya'a'rij ajta je'en mua'ajmaj jamuaatá'sij.

¹⁶'Capu che' a'chu á'tyeeren, siati'ij mua'aj quee che' nyeséejran, ajta a'tzúj jéetze' majca'huáyee xu sijta nyeséejran.

I siaj jin juxaamuijriteye' a'íi pu jamuaatatyámua'viste'sij

¹⁷Aj mu mij séecan i maj jamuán huacíj a'yan tyúu'ihuo'raca'aj séej ja'mua majta séej tijin:

—¿Ji'nye huatóomua'aj a'íjna i nyúucarij? A'yaa pu tyí'ta'ixaatye' tiquee che' á'tyeeren tyati'ij quee che' jaséjran, tyajta je'en majca'huáyee tyijta jaséjran, ajta a'yan tyí'xaj ti a'áa jooma'aj ja'mej i juvástara' jimi. ¹⁸¿Ji'nye huatóomua'aj a'íjna i nyúucarij ti jíme' yee tiquee che' a'chu á'tyeeren? Catu yó'itej tyi'tíj ti tyáxajta.

¹⁹Jesús pu jáamua'reeri' maj jaxie'va'ca'aj maj tyee'íhuo', a'yaa pu'ij tyihuo'té'exaa'j tijin:

—Nyáaj nu nyeríj a'yan tyajamuaaté'exaa tiquee che' a'chu á'tyeeren siati'ij quee che' nyeséejran, siajta majca'huáyee xu sijta nyeséejran. ¿Nyi a'íjna jin mua'aj setyúu'ihuo'? ²⁰A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyí'ra'aj jime', siaj mua'aj juyiinyixí'in, siajta huatóoxaamujriteye'sij, majta a'íimaj mu huatóotyamua've'sij i maj yan huacháatimee i cháanacaj japua. Tyij siajta mua'aj juxaamuijriteye', a'íj xu jin huatóotyamua've'sij i siaj jin juxaamuijriteye'. ²¹Ti'ij i íitaj ootacuí'neye' a'íjci jime' ti tyiyóoj ja'mej, jéehua pu jajpuéetzij ja'mej ti'ij atyojo're'neye' a'tzáaj ti tyiyóoj ja'mej, ajta ti'ij huanie'huaj i pá'ri'ij, aj pu'ij yo'huá'xij i ti jin jajpuéjtzica'aj, a'íjna jime' ti jéehua huatóotyamua've'sij a'íjci jime' i pá'ri'ij ti huanie'huaca' íiyan i cháanacaj japua. ²²A'yaa xu sij siajta mua'aj jííj tyajpuéjtzij, nyajta nyáaj, nyajtáhuaj nu já'muasejran, aj xu sij jéehua huatóotyamua've'sij, ajta capu i'rítaj ja'mej ti a'tíj jamuáa'ri'raj i siaj jin jutyamua've'.

²³A'ájna xicáara' jitze caxu che' tyi'tíj naata'íhuo'raj. A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyí'ra'aj jime' ti i nyavástara' néijmi'i tyajamuaatá'sij tyi'tíj siaj jaatáhuaviiraj nye jitze ma'can. ²⁴Ti'ij na'aj ya ti je're'neye' caxu seexúj mua'aj tyi'tíj jaatáhuaviiri' nye jitze huatama'can, siata'aj jaatáhuavíj, aj xu sij ja'ancuriáa'sij, siajta je'en néijmi'i jin huatóotyamua've'sij.

Jesús pu a'íin pué'een i ti néijmi'i jin tyu'tyáamue'tij íiyan i cháanacaj japua

²⁵A'yaa nu nyeríj tyajamuáa'ixaa séej nyúucarij jime', ajta atyojo're'nyesij i xicáara' nyej quee che' seequéj tyaja'mua'ixaatye'ej na'mej, sulu huatoojé'yacan nu jin tyajá'mua'ixaatye'en je'ej ti tyí'een i nyavástara' jimi. ²⁶A'ájna xicáara' jitze, mua'aj xu huatyényuusij

nye jitze ma'can, ajta canu a'yan tyajá'mua'ixaatye' nyej nyáaj jaatáhuaviiraj i nyavástara' nyej nyij ja'mua jime' huatyényuunyij, ²⁷ji'nye a'íi pu i nyavástara' já'muaxie've'. A'yaa pu tyaja'muaxie've' a'íjci jime' siaj mua'aj nyéetzij nyaxie've', siajta tyá'tzaahuatye' nyaj i Dios jimi jo've'mej. ²⁸A'áa nu i nyavástara' jimi ja'rájraa nyej nyij a'yan va'cáanyej i cháanacaj japua, ajta ijíij a'yaa nu tyíchesij i cháanacaj japua, nyej nyij jó'ra'nyij i nyavástara' jimi.

²⁹Aj mu mij i maj jamuán huacáj a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Ijíij paj períj ja'huoo'itéericic'an jin tyí'xaj, capáj che' séej nyúucarij jin tyí'xaj. ³⁰Tu'ríj jamua'reej paj néijmi'i tyí'mua'reej, ajta quee juxie've' ti a'tíj tyi'tíj mua'ihuo'raj. A'íj tu jin tyá'tzaahuatye' paj i Dios jimi jo've'mej.

³¹Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—¿Nyij xaa seríj ijíij tyá'tzaahuatye'? ³²Pu'ríj ijíij tya'rá'aj, ijíij pu'ríj a'áan putyajá'ricij siati'íj mua'aj jo'cíxi'íj síij ajta síij, jusén tacan xúsij yanuuriésij. Ajta canu nyasíj huatyá'ítzeere'ej, ji'nye i nyavástara' pu nyaj jamuán yésejre'. ³³A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' siaj sij tyámua' huárinij i jutzájta' a'íjci jime' siaj nye jitze ajtyáma'can. Jéehua xu jajpuéetzij xá'ju'un íyan cháanacaj japua, ajta siata'aj huatyóoca'nyej, ji'nye nyáaj nu'ríj ja'antyimué'tij i cháanacaj.

Jesús pu hua' jime' jahuoo i maj jamuán huacáj

17 ¹Ti'íj i Jesús a'yan tyu'taxáataj, aj pu'ij jútye' jó'nyeeriaca' ajta a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Nyavástara', pu'ríj a'ájna atyojo're'nyej a'tzáaj paj jaaxá'pui'intarej, pata'aj tyámua' tyeetyátoonyij a'yóoj, ta'aj ij ajta a'íin tyámua' tyimuaatyátoonyij muéetzij. ²Ji'nye muáaj paj períj néijmi'i jin tye'entyáaruptyej a'íjci a'yóoj, mata'aj mij néijmi'i jusén jin júurij muá'ra'nyij i paj jaatávi'tistej. ³Ajta a'ájna i maj júurij muá'ju'un jusén jime', a'íi pu a'íin pu'éen i maj muéetzij muáamua'tyij, paj muáaj pana'aj a'íin pu'éen i Dios ti tzáahuatyí'ra'aj jin séejre', ajta a'ájna i Ciríistu' i paj muáaj uyo'ta'ítyaca'.

⁴Nyáaj nu nyeríj tyámua' tyimuaatá' hua' jimi i maj a'yan huacháatimee i cháanacaj japua, ji'nye nu'ríj ja'antyci'íj i paj jin tyinaata'íj. ⁵Ajta ijíij nyavástara', pata'aj tyámua' tyinaatyátoonyij ajimi, a'yájna pati'íj tyámua' tyinyatá'care'ej nyati'íj ajamuán ajo'catyii ti'íj quee xu séeria'caj i cháanacaj.

⁶A'íimaj i paj hua'antyci'íj i jíyan i cháanacaj japua pej pij naatávi'tistej, nu'ríj huoté'exaa a'tíj paj pu'éen. A'íi mu a'tyéityeristyamua' pu'éeenye'ej, ajta muáaj paj naatávi'tistej, majta meríj ja'antzaahuaj a'nyúuca. ⁷A'íimaj mu meríj jamua'reej ti néijmi'i muéetzij jimi tyeje'ráma'can, ⁸ji'nye a'íj nu huoté'exaa i nyúucarij i paj muáaj naaté'exaa, a'íi mu mij meríj ja'antzaahuaj.

Majta jáamua'reeri' nyaj ji'r'é'can jime' muéetzij jimi jo'vé'mej, majta tyá'antzaahuaj paj muáaj unyojo'ta'ítyaca'.

⁹A'yaa nu hua' jime' tyí'muahuavii, canu a'yan tyí'muahuavii a'íjma jime' i maj a'yan séejre' i cháanacaj japua, sulu hua' jime' i paj naatávi'tistej, ji'nye a'íi mu a'tyéityeristyamua' pué'een. ¹⁰Néijmi'i i maj nyetyeíityeristyamua' pué'een, a'íi mu majta a'tyéityeristyamua' pué'een, majta i maj a'tyéityeristyamua' pué'een, a'íi mu majta nyetyeíityeristyamua' pué'een, a'íjma pu'ij jitze séejre' i nyaj jin naa huasé'rin.

¹¹Canu che' nyáaj yan huatyá'itzeere'ej i cháanacaj japua, majta a'íimaj mu a'yan huatyá'itzeere'ej, nyajta nyáaj nu jo'méj muéetzij jimi. Nyavástara' mu paj tyámua' een, huó'cha'íj a'íjna jitze ma'can i paj jin ántyapua, a'íjna i paj jin a'yan naatamua'aj, mej mij tyámua' eenye', a'yájna tyati'íj ityáj. ¹²Nyati'íj nyáaj hua' jamuán a'yan séjria'ca'aj i cháanacaj japua, nyáaj nu tyámua' tyihuá'cha'íica'aj ajitze ma'can. Capu síj ti hua' jitze ajtyáma'can jó'vej, sulu a'íi pu'uj i ti arí jimi a'yan tya'tácatyíj ti'íj puéjtzij jáaci'tyíj, ta'aj ij a'yan tya'róo'astej je'ej ti tyé'yu'si' i yu'xarij jitze.

¹³Nyajta íjij a'áa nu jo'mej muéetzij jimi, ajta a'yaa nu tyí'xaj nyati'íj nyooj yahuatyéjvee i cháanacaj japua, mata'aj mij néijmi'i a'yan cha'taj mana'aj tyityatóotyamua've'len nyati'íj nyáaj tyí'nyetyamua've'. ¹⁴Nyáaj nu nyeríj huó'ixaaj a'nyúuca, majta a'íimaj mu hua'ajcha'íire' i maj a'yan huacháatimee i cháanacaj japua, ji'nye camu hua' jitze ajtyáma'can i maj yan séejre', a'yájna nyati'íj nyajta nyáaj quee yan tyí'ma'can i cháanacaj japua. ¹⁵Canu a'yan tyí'muahuavii paj hue'rátóonyij i cháanacaj japua, sulu paj tyámua' tyihuó'cha'íin a'íjci jimi i ti je'ej pua'aj tyí'een. ¹⁶A'yájna nyati'íj nyáaj quee yan tyí'ma'can i cháanacaj japua, camu majta a'íimaj a'yan ma'can i cháanacaj japua. ¹⁷Pata'aj tyámua' tyihuo'tyátoonyij a'jimi, a'íjci jime' i ti ji'r'é'can jime', ajta a'íjna i ti ji'r'é'can jime' a'íi pu a'íin pué'een a'nyúuca. ¹⁸A'yájna pati'íj tyinyojo'ta'ítyaca' a'íjma jimi i maj a'yan séejre' i cháanacaj japua, a'yaa nu cha'taj nyana'aj nyáaj tyihuo'ta'ítyij a'íjma jimi i maj yan séejre' i cháanacaj japua. ¹⁹Nyajta nyáaj, a'yaa nu hua' jitze ma'can tyu'tányatoj, mej mij majta a'íimaj tyámua' tyityeetyátuihuaj a'íjci jitze i ti a'yan tyí'ja'yájna.

²⁰Canu a'íimaj jime' nyana'aj a'yan tyí'muahuavii, sulu nyajta nu a'yan tyí'muahuavii hua' jitze ma'can i maj tyá'antzaahuatye'sij mati'íj jáanamua'j i nyúucarij a'íimaj maj huo'té'examatye'ej. ²¹A'yaa nu tyí'muahuavii maj néijmi'i a'íimaj tyámua' eenye' mej mij quee séecan ajtac'í'ca'an, a'yájna pati'íj muáaj nyavástara' nye jimi tyí'sejre' nyajta a'jimi séejre', mej mij majta a'íimaj ityájma jimi séeria'aj muá'ra'nyij, mata'aj mij a'íimaj i maj a'yan huacháatimee i cháanacaj japua tyá'antzaahuatye'len paj muáaj nyojo'ta'ítyaca'.

²²A'yaa nu cha'taj nyana'aj tyámua' tyihuo'tyájtóo a'íjci jime' i ti naa huasé'rin i paj jin tyámua' tyinaatá', mej mij síj mana'aj pué'eenye', a'yájna pati'ij muáaj nyajta nyáaj síj tyana'aj tyi'tyapu'éen, ²³nyáaj nu hua' jimi séejre', pajta muáaj nye jimi séejre', mata'aj mij majta a'íimaj néijmi'i síj mana'aj pue'éenye'ej muá'ra'nyij, mej mij a'íimaj i maj a'yan huacháatimee i cháanacaj japua jáamua'reej paj muáaj nyojo'ta'ítyaca', pajta hua'xie've' a'yájna pati'ij nyéetzij tyí'nyaxie've'.

²⁴Nyavástara', muáaj paj naatávi'tistej, a'yaa nu nyij tyá'xie've' maj nyaj jamuán séeria'aj muá'ra'nyij jó'nyaj jo'tyaváaj na'mej, mata'aj mij jaaséej i ti huápu'i'ij naa huasé'rin i paj jin tyámua' tyinaatá', jil'nye muáaj paj nyaxie'va'ca'aj jájcuaj imuáj ti'ij quee xu séeria'caj i cháanacaj. ²⁵Nyavástara', mu paj tyámua' een, camu muamua'tyej a'íimaj i maj a'yan huacháatimee i cháanacaj japua, ajta nyáaj nu muamua'tyej, a'yaa mu mij i nyetyeítyeristyamua' tyá'mua'reej paj muáaj nyojo'ta'ítyaca'. ²⁶Nu'ríj huo'taséjra je'ej paj huasé'rin, nyajta nyoj a'yan tyihua'séeratye'ej na'mej, ta'aj ij a'íjna i paj jin nyaxie've' hua' jitze huatyá'itzeere'en, ajta nyej nyij nyáaj hua' jimi séeria'aj ná'ra'nyij.

Mati'ij jaatyéevi' a'íjci i Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

18 ¹Ti'ij a'yan tyihuo'ixáatye'ej, Jesús pu jó'raa, majta a'íimaj i maj jamuán huacíj, mej mij antáciinyej után jitze pujmua' i áchij jitze ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Cedrón. A'áa pu jéehua jo'uuca'aj i aseitúunaj ciyaraj, a'áa pu'ij i jo'tyájrúpij majta i maj jamuán huacíj. ²Ajta i Judas i ti tyu'tátuiire'sij a'íjci i Jesús, a'íi pu ajta ujá'mua'tyajca'aj a'ájna, jil'nye mue'tíj mu a'áa ja'huóosiirej i Jesús majta i maj jamuán huacíj. ³A'áa pu'ij i Judas ja'rá'aj majta jamuán i xantáaru'uj majta séecan i maj tyeyúuj tzajta' tyí'cha'íj, a'íimaj mu uhújo'ta'ítyaca' i maj tyihua'íjtye' i puaaríj majta i fariseos. Néijmi'i mu huatátzave'sima'aj majta tyámua' éenye'ej mej mij huatyéno'se'en. ⁴Ajta i Jesús pu'ríj jamua'reeriaca'aj je'ej ti tyi'rinyíche', a'íj pu jin eerájraa ti'ij hua'antinyinájchaca' ajta a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿A'tanyíj setyáhuoonyij?

⁵A'yaa mu tyaaté'exaa tijin:

—A'íjci i Jesús Nazaret ti já'ma'can.

Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Nyáaj nu a'íin pué'een.

Ajta a'íjna i Judas, i ti tyu'tátuiire'sij, a'áa pu hua' jamuán ajo'tyávaaca'aj i xantáaru'. ⁶Ti'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin: Nyáaj nu a'íin pué'een, aj mu mij juhuárita' cáacij, majta eetavátzij a chóota'. ⁷Jesús pu'ij ajtáhua'aj a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿A'tanyíj setyáhuoonyij?

A'yaa mu mij majtáhua'aj tyu'taxájtaca' tijin:

—A'íjci i Jesús Nazaret ti já'ma'can.

⁸Aj pu'ij ajtáhua'aj i Jesús a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—Nu'ríj jamuaaté'exaa nyej nyáaj a'íin pu'éleen. Tipua'aj nyéetzij senyetyáhuoonye'en, siahuo'tá' maj jó'ciinyej a'íimaj i maj nyaj jamuán huaci'íj.

⁹A'yaa pu tyu'ríj ti'ij a'yan tya'róo'astej je'ej ti i Jesús tyu'taxájtaca' ti a'yan tijin: “Nyavástara', capu síj jó'vej i ti hua' jitze ajtyáma'can i paj naatávi'tistej.” ¹⁰Aj pu'ij a'íjna i Simón ti ajta Pedro ántyapuaj, a'íi pu juchúun íjcutaca', ti'quij naxiéera' muáca'ta' ti pujmua' ajtasíjchaca' a'íjci i a'tíj ti a'yan ántyapuaj tijin Malco, a'íi pu a'íin pu'éeenye'ej i ti jahuiiria'ca'aj a'íjci i ti néijmi'i jin antyúumua'reeriaca'aj u tyeyúuj tzajta'. ¹¹Jesús pu a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Pedro tijin:

—Ucárujtye' mua' chúun, tipua'aj i nyavástara' a'íjna jin unyojo'ta'ítyaca', ¿nyiquee a'yan tyúuxie've' nyej nyij ja'rá'astijre'en?

Ti'ij i Jesús a'áa jo'tyávaaca'aj a'íjci jimi i Anás

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

¹²Mati'ij mij a'íimaj i xantáaru', ajta a'íjna i ti tyihua'íjtye', majta i maj tyí'cha'íj u tyeyúuj tzajta', a'íi mu jaatyéevi' a'íjci i Jesús, majta je'en ja'náaji'quej. ¹³Anaquéej mu mij a'áa yo'ví'tij a'íjci jimi i Anás, ji'nye a'íi pu mu'nyáara' pu'éeenye'ej a'íjci i Caifás, i ti a'ájna imuáj néijmi'i jin antyúumua'reeriaca'aj i tyeyúuj tzajta'. ¹⁴A'íjna i Caifás, a'íi pu a'íin pu'éeenye'ej i ti a'yan tyihuo'té'exaatya'ca'aj i maj Israel jitze ajtyáma'can ti jéetze' hua'tyáhu'i'rihua'aj ti síj na'aj i tyévi' huámu'i'nyij hua' jitze ma'can i tyeítyee.

Pedro pu a'yan tyu'taxájtaca' tijin tiquee jamua'tyej a'íjci i Jesús

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵Ajta a'íjna i Pedro, ajtáhua'aj síj ti ajta hua' jitze ajtyáma'can a'íi mu cújta' huajú'ca'aj i Jesús. Ajta i síj i ti ajta Jesús jamuán jo'chá'canya'aj, a'íi pu jamua'tyajca'aj i ti néijmi'i jin antyúumua'reeriaca'aj i tyeyúuj tzajta', a'íj pu jin jamuán utyájruij i Jesús a'ájna a tij ja'chej a'íjna i ti tyí'ijta, ¹⁶ajta a'íjna i Pedro apua'quéj pu jo'tyá'ítzee véjri' a ti ja'pueertaj. Aj pu'ij a'íjna i ti jamua'tyej i ti néijmi'i jin antyúumua'reej ajo're'nyej ata' puéertaj, ti'quij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i íitaj i ti a'áa tyí'cha'íj ata' puéertaj, ti jaatá'an ti i Pedro utyájruij. ¹⁷Aj pu'ij a'íjna i íiti' i ti a'áa tyí'cha'íj ata' puéertaj, a'yaa pu tyaata'íhuo'ri' a'íjci i Pedro tijin:

—¿Nyi pequee muáaj síj a'íin pu'éleen i ti hua' jitze ajtyáma'can i maj jamuán huaci'íj a'mújcij mu tyáataj?

Pedro pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Canu, canu a'ñin pué'een.

¹⁸Ajta tyámua' pu tyú'seevi'ij, a'ñi mu mij i maj tyí'huiire' i tyeyúuj tzajta' majta i maj tyí'cha'ij u tyeyúuj tzajta' a'ñi mu óonie, a'áa mumij ja'taváatima'caa jo'tij já'taa moopuístya'aj. Ajta i Pedro pu ajta hua' jamuán ajo'tyávaaca'aj, oopuístya'aj a ti já'taa.

A'ñjna i ti néijmi'i jin antyúumua'reej pu tyee'íhuo'ri' a'ñjci i Jesús

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹A'ñjna i ti néijmi'i jin antyúumua'reeriaca'aj, a'ñi pu huatyóochej ti tyee'íhuo' a'ñjci i Jesús a'ñjna jime' i maj jamuán huací'ca'aj ajta tyí'tíj ti hua'mua'tyajca'aj. ²⁰Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyáaj nu jéjrista' tyihuó'ixaaaj i tyeítyee i maj a'yan séejre' i cháanacaj japua, a'náj tina'aj nu tyihuá'mua'tyajca'aj i tyeyúuj tzajta', nyajta jo'maj jóosi'rii a'ñimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, canu tyí'tíj avíitzij jin huataxájtaca'. ²¹¿Ji'nye een jime' a'yan petyí'nye'íhuo'? Pata'aj a'ñjma huata'íhuo' i maj náanamujri', miche' a'ñimaj jamuaaté'exaatye'en tyí'tíj nyaj huó'ixaaaj. A'ñi mu jamua'reej je'ej nyaj tyu'xájtaca'.

²²Tí'ij i Jesús a'yan tyu'taxájtaca', síij ti hua' jitze ajtyáma'can i maj tyí'cha'ij u tyeyúuj tzajta', a'ñi pu ja'rájvee a'yan tye'ixáatye'ej tijin:

—¿Nyi a'yan petyaaté'exaatye'ej a'ñjci i ti néijmi'i jin antyúumua'reej i tyeyúuj tzajta'?

²³Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Tipua'aj tyí'tíj je'ej pua'aj nyetyu'taxájtaca', naaté'exaatye' tyí'tíj ti pué'een, ajta tipua'aj xá'pui' nyetyu'taxájtaca', ¿ji'nye een jin petyina'ráava'raj?

²⁴Aj pu'ij i Anás tyu'ta'íjtaca' maj ja'náji'que'en, majta je'en já'anvi'tij a'ñjci jimi i Caifás.

Pedro pu ajtáhua'aj jaatyáhue'taca' i Jesús

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

²⁵Ajta a'ñjna i Pedro, óoche' pu a'áa jóopuístya'ca'aj jo'tij já'taa. Matí'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi pequee muáaj síij a'ñin pué'een i maj Jesús jamuán huaci'ij? Pedro pu tyu'tyáhue'taca', a'yan tyi'xáataj tijin:

—Canu, canu a'ñin pué'een.

²⁶Aj pu'ij síij ti jahuiiria'ca'aj a'ñjci i ti néijmi'i jin antyúumua'reej, ti ajta ihuáaria'ra' pué'eenye'ej a'ñjci i a'tíj i ti Pedro naxiéera' ajtasíjchaca', a'ñi pu a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi nyeequee a'áa muajá'sej a'mújcij jamuán jo'tij jo'váatimee i aseitúunaj ciyaraj?

²⁷Pedro pu ajtáhua'aj jaatyáhue'taca', aj pu'ij huajíjhuaca' i tyacuáarie'.

Ti'ij i Jesús a'áa jo'tyávaaca'aj a'íjci jimi i Piláato

(Mt. 27:1-2, 11-31; Mr. 15:1-20; Lc. 23:1-5, 13-25)

²⁸Matí'ij mij je'ráavi'tij a'íjci i Jesús a'ájna jo'tij ja'chej a'ájna Caifás, majta je'en a'áa yo're'nyijtyej jo'tij je'rácatyii i tajtúhuan ti tyí'huíire' hua' jitze ma'can i maj Roma ja'chej. Ajta arí tapuá'risima'aj, a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can camu utyájrupid jo'tij i tajtúhuan je'rácatyii, mej mij quee tyi'tíj jin ootyá'itzeere'en i juyi'ráj jitze, ajta quee huatái'riitarij maj jáacua'nyij i cue'ráj i maj jin jo'támua'reej a'ájna xicáara' ti'ij i Dios tyihuo'tú'uunyi'ri'. ²⁹A'íj pu jin i Piláato iirájraa. A'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tijin:

—¿Tyi'tanyí jin sia'xijtye' a'mújci mu tyáataj?

³⁰A'yaa mu mij tyityaatanyúj tijin:

—Típua'aj quee tyi'tíj jin ootyá'itzeere'nyijche'en, catu yamuaatatuíire'nyijche'.

³¹Piláato pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Siata'aj mua'aj já'anvi'tij, siajta jo'xíjtye'en a'yájna ti'ij tyajámua'ijtye' i ja'muaye'raj.

Majta i maj tyí'ijta a'íjma jimi i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa mu tyityaatanyúj tijin:

—Capu ityájma i tyaj Israel jitze ajtyáma'can tatá'caa tyaj a'tíj huajé'caj.

³²A'yaa pu'ij tya'róo'astej a'ájna i nyúucarij i Jesús ti jaataxájtaca' a'ájna jime' je'ej ti tyí'mui'nyij. ³³Aj pu'ij i Piláato ajtáhua'aj utyájrupid u chi'táj, ti'quij uyo'tajé i Jesús aj pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi muáaj a'íin papué'een i ti tyihuá'ijtye' a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can?

³⁴Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—¿Nyi asíj a'yan petyí'nye'ihuo', ca' a'íjci jime' je'ej maj i sécan tyinaataxájtaca' a' jimi?

³⁵Piláato pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—¿Nyi nyáaj Israel jitze na'ajtyáma'can? A'íimaj i maj a'tyétyeristyamua' pué'een, majta i maj tyihuá'ijtye' i puaríj, a'íi mu a'íin pué'een i maj muéetzij yamuava'toj nyéetzij jimi. ¿Tyi'tanyí je'ej puáaruuj?

³⁶Ajta a'ájna i Jesús a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—A'ájna i nyaj jin tyí'ijta, capu yan ma'can i cháanacaj japua. Típua'aj a'yan nyama'cantajche', tyeítyee mu nye jimi tyi'huíria'cajche' i maj huatyéno'se'en mej mij quee naatyéevi' a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can. Ajta i nyaj jin tyí'ijta capu a'yan ma'can.

³⁷Aj pu'ij i Piláato a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi muáaj a'íin papué'een i paj tyihuá'ijtye'?

Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Muáaj paj jaataxájtaca', nyáaj nu Rey pué'een. Nyáaj nu huanie'huaca' nyajta yan uvé'nyej i cháanacaj japua, ney nyij a'íjna huo'té'exaatye'en i ti a'yan tyi'ja'yájna. Majta néijmi'i i maj a'íj jitze ajtyáma'can i ti a'yan tyi'ja'yájna, a'íi mu nyanamuaj.

³⁸Piláato pu a'yan tyaat'éexaa tijn:

—¿Tyi'tanyí pué'een a'íjna i ti a'yan tyi'ja'yájna?

Ti'íj a'yan tyu'ta'íhuo'oj. Piláato pu ajtáhua'aj iirájraa ti'íj hua' jamuán tyu'taxáj i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijn:

—Canu tyi'tíj tyítyoovej i nyaj jin jitzán tyo'ojpuá'ritye'en. ³⁹Siajta mua'aj a'yaa xu tyeeyí'tin nyaj séej jamui'rátuiitze'en i ti eetyánami' siati'íjtá tyí'ye'estyay siaj jo'támua'reej i xicáara' ti jitzán i Dios tyihuo'tú'uunyl'ri', ¿nyi a'yan setyá'xie've' nyaj jamui'rátuiitze'en a'íjci i ti tyihuá'íjtye' i maj Israel jitze ajtyáma'can?

⁴⁰Néijmi'i mu a'yan tyityeetyejíihuajraa tijn:

—Catu jaxie've' a'mújcij. Pata'aj tii'rátuiitze'en a'íjci i Barrabás. Ajta a'íjna i Barrabás, a'íi pu náhua'rij pué'eenye'ej.

19 ¹Aj pu'íj i Piláato yo'v'í'tij a'íjci i Jesús ajta jaata'íjtaca' mej mij je'riá'vaxi'ín. ²Majta a'íimaj i xantáaru'uj tzícare'ej mu huatyácistaca' mej mij cúruun huatyátaahuaj, a'íj mu mij ju'cárujtyi'ri' i mu'úutze' i Jesús, majta c'íxurij ju'cáhuíjri' ti tin xú'muaa ti po'vij jime'. ³Aj mu mij jimi ajtyáxiiriaca' a'yan metye'ixaatye'ej tijn:

—Che' jusén jime' júurij a'íjna i ti tyihuá'íjtye' i maj Israel jitze ajtyáma'can.

Majta ja'ráva'ra'aj ajíisa'.

⁴Aj pu'íj i Piláato ajtáhua'aj iirájraa, ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tijn:

—Cási', yanuj jave'vi'tij, siata'aj sij jáamua'reej nyaj quee tyi'tíj tyítyoovej i nyaj jin jitzán tyo'ojpuá'ritye'en.

⁵Aj pu'íj i Jesús iirájraa, ju'carújtya'aj a'íjci i cúruun ti tzícare'ej jin cistijhuaj, ajta ju'cahuíj a'íjna i c'íxurij ti tin xú'muaa ti po'vij jime'. Aj pu'íj i Piláato a'yan tyihuo'té'exaaj tijn:

—Yána'aj huatyéjve i tyáati'.

⁶Mati'íj a'íimaj jaaséj i maj tyihuá'íjtye' i puaríj majta i maj tyí'cha'íj u tye'yúj tzajta', a'yaa mu tyityeetyejíihuajraa tijn:

—Óotatexi' i cúruuj jitze, óotatexi'.

Piláato pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijn:

—Siata'aj já'anvi'tij siajta mua'aj jó'tatan, ji'nye canu nyáaj tyi'tíj tyítyoovej i nyaj jitzán tyo'ojpuá'ritye'en.

⁷Majta a'íimaj i maj tyihuá'íjtye' i maj Israel jitze ajtyáma'can a'yaa mu tyu'taxájtaca' tijn:

—Ityáj tu yu'xarij tyí'cha'íj i tyaj jin tyí'ijta, ajta a'íjna jitze i yu'xarij a'yaa pu tyúuxie've' ti huámu'nyij, ji'nye a'yaa pu tyu'tóosejrataca' ti a'íin pué'een i yójra' i Dios.

⁸Ti'ij a'yan tyáanamuaajri' a'íjna i Piláato, jéetze' pu tyu'tátziin. ⁹Aj pu'ij ajtáhua'aj utyájrurij u chi'táj, ajta yo'ví'tij i Jesús, ti'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Jo'nyij muáaj pá'ma'can?

Ajta a'íjna i Jesús capu huatanyúj. ¹⁰Piláato pu'ij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—¿Nyi pequee je'ej tyinaaté'exaatye'ej? ¿Nyi pequee jamua'reej nyaj a'íjci jin antyínyamua'ree nyej nyij mui'rátóonyij, nusu nyaj mojo'tatan i cúruuj jitze?

¹¹Aj pu'ij i Jesús a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Capáj tyi'tíj jin antyámua'reeriacajche' nye jimi tipua'aj quee i Dios muaatá'nyijche', a'íj pu jin i ti nyéetzij tyu'tátuii ajimi, a'íi pu jéetze' ootyá'itzee i Dios jimi pequee muáaj.

¹²Ti'ij na'aj a'ájna imúaj, Piláato pu a'yan tyá'huooca'aj je'ej ti huárinyij ti'ij jaatátoonyij a'íjci i Jesús, majta i maj Israel jitze ajtyáma'can a'yaa mu tyityeetyejíhuajraa tijin:

—Tipua'aj paatátoonyij, capáj che' tyi'tíj jin tyi'tyaváaj puá'mej a'íjci jimi i tajtúhuan i ti tyí'ta'íjtye'. A'tíj tina'aj ti a'yan tyúusejrataj ti a'íin pué'een i ti tyí'ta'íjtye', a'íi pu jájcha'íire' a'íjci i tajtúhuan.

¹³Ti'ij i Piláato a'yan tyihuó'namuaajri', aj pu'ij ji'ráavi'tij a'íjci i Jesús, ajta je'en ooyíxij a'íjci japua i ipuárij jo'maj tyajá'xa'pui'intare', a'yaa pu tyaja'rájtyapuaj a'ájna i huá'nyuucaa jime' i Hebreos tijin: Gabatá, a'yaa ti'ij huatóomua'aj tijin jo'tij tyetyéj jo'muáanyijmee ti pá'tzaa. ¹⁴Pu'ríj a'ájna putyí'rijcaa i xicáara' maj jitzán tyámua' huó'uurej mej mij jo'támua'reej a'ájna xicáara' ti'ij jitzán i Dios tyihuo'tú'uunyi'ri', ti'ij tya'rá'aj a'tzáaj tacuaríixpuaj. Piláato pu a'yan tyihuo'té'exaa a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can tijin:

—Ya'cuíj mu ti tyajá'mua'íjtye'.

¹⁵Majta a'íimaj a'yaa mu tyityeetyejíhuajraa tijin:

—Meje'rájvi'tij. Iirájvi'tij, pajta jó'tatan i cúruuj jitze.

Piláato pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi a'yan tyí'xa'pui' nyaj jó'tatan a'íjci i ti tyajá'mua'íjtye'?

Majta a'íimaj i maj puaríij tyí'íjtye' a'yaa mu tyaaté'exaa tijin:

—Capu a'tíj ityájma ajtáhua'aj tyí'ta'íjtye', sulu a'íi pu'uj i tajtúhuan ti jin tyi'tyéjvee.

¹⁶Aj pu'ij i Piláato huó'tátuii a'íjci i Jesús mej mij jó'tatan i cúruuj jitze, a'íi mu mij yo'ví'tij.

Mati'ij jó'tatee a'íjci i Jesús i cúruuj jitze

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

¹⁷Aj pu'ij i Jesús iirájraa ja'antyichóoj i jucúruuj, a'áa pu'ij ja'rájaj jo'tij a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin: “Mui'chíj mu'taj”, ajta hua' nyuucaaaj jime' i Hebreos a'yaa pu tya'rájtyapuaj tijin: Gólgota. ¹⁸A'áa mu

© 1996 David C. Cook

San Juan 19:17

mij yó'tatej, majta jamuán hua'puácaa i tyeétyee óotatej, juxa'aj mu tyihuojó'tateexij séej síicita' majta séej síicita', a'íi pu'ij i Jesús jé'ta' óotateehuaca'. ¹⁹Piláato pu a'yan tyo'tyéyu'xaca' i táabla jitze a'yan tijin: “Jesús Nazaret ti já'ma'can, a'íi pu a'íin pu'éen i ti tyihuá'ijtye' a'íijma i maj Israel jitze ajtyáma'can”, ajta je'en jaata'íjtaca' mej mij jó'tatan i cúruuj jitze jo'tij jo'ojmu'uj i Jesús.

²⁰Mue'tíj mu i maj Israel jitze ajtyáma'can jo'íjveje' je'ej ti tyé'yu'si'huaca'aj, jí'nye a'ájna jo'maj yó'tatej i Jesús a'áa pu véjri' putyajá'rijcaa i chájta', ajta a'íjna i ti á'yu'si'huaca'aj, huéicaj nyuucáaj pu jin ooyú'si'huaca', i huá'nyuucáa i Hebreos, ajta huá'nyuucáa i maj Roma já'ma'can, ajta huá'nyuucáa i Griego. ²¹A'íj mu jin a'íimaj i maj tyihuá'ijtye' i puaríj a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Piláato tijin:

—Capáj a'yan tyé'yu'xaj yee: “A'íjna i ti tyihuá'ijtye' i maj Israel jitze ajtyáma'can”, sulu a'yaa paj tyo'tyéeyu'xaj tijin: “A'íjna i ti a'yan tyúuxaj ti a'íin pu'éen i ti tyihuá'ijtye' a'íijma i maj Israel jitze ajtyáma'can.”

²²Ajta a'íjna i Piláato a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'íjna i nyaj nyeríj jo'tyéyu'xaca'aj, a'yaa pu tye'yú'si'huaj ja'mej.

²³ Ajta mati'ij a'íimaj i xantáaru' jo'tatéexi'ij i Jesús, aj mu mij tyi'ijpíj i tyí'caanaria'ra', mati'ij mij muáacuaque' tyí'jisiiria'xij, ta'aj séej ajta séej tyú'ci'tyij i xantáaru'. Ajta a'íin avá'itzee i síicu'ria'ra' ti ju'cáchajca'aj, séej pu'uj jin itzijhuaca'aj néijmi'que', ²⁴ a'yaa mu mij tyityaatóo'ixaaj i xantáaru'uj tijin:

—Tyiche' quee jasujtza'naj, sulu tyiche' huátamue'tin tyej tyij jáamua'reej a'tíj ti ci'tyij.

A'yaa pu'ij tya'róo'astej je'ej ti tyé'yu'si' i yu'xarij jitze ti a'yan tijin: “A'íi mu tyu'rióotui'tyej i tyí'nyacaanaa, majta huóomue'tij mej mij jáamua'reej a'tíj ti ci'tyij i nyesíicu'.” A'yaa mu mij huaríj i xantáaru'uj.

²⁵ Ajta a'ájna véjri' jo'tij ja'rávaaca'aj i cúruujra' i Jesús a'áa pu jo'tyávaaca'aj i náanajra', ajta i ihuáaria'ra' i náanajra', ajta a'ájna i María ti íira'ra'an pu'é'eenye'ej a'íjci i Cleofas, ajtáhua'aj síj a'ájna i María Magdala ti já'ma'can. ²⁶ Tí'ij i Jesús jaaséj i junáanaj, ajta a'áj huaséj i ti jaxie'va'ca'aj, ti ajta jamuán jo'chá'canya'aj, a'yaa pu'ij tyaaté'exaa i junáanaj tijin:

—Íiti', a'mána'aj huatyéjve i ti a'yóoj pu'é'een.

²⁷ Ajta a'áj a'yan tyu'té'exaa a'íjci i ti jamuán jo'chá'canya'aj tijin:

—A'mána'aj huatyéjve i ti a' náanaj pu'é'een.

Tí'ij na'aj a'ájna, a'ájna i ti jamuán jo'chá'canya'aj a'íi pu yo'ví'tij i juchéj.

Tí'ij Jesús huamuí'

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

²⁸ Tí'ij a'yan tyu'ríj, a'ájna i Jesús pu jamua'reeriaca'aj ti arí néijmi'i tye'entyipua'riaca', ajta ta'aj ij a'yan tya'róo'astej je'ej ti tyé'yu'si'huaca'aj i yu'xarij jitze, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tijin:

—Nye í'mu'uj.

²⁹ A'áa pu véjri' xá'rij jo'tácatyíi ti nahuáj aval'jística'aj ti ántzinaj. Mati'ij mij tyi'tíj újru'nyaxij ti ta'chíra' i nahuáj jitze, majta je'en hisoopoj ciyaraj jitze ja'antijí'quej, aj mu mij ja'ajtyáxiiraca' véjri' i tyénya'ra'an jitze. ³⁰ Aj pu'ij i Jesús ju'qué'ij i nahuáj ti ántzinaj, ajta je'en a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Pu'ríj néijmi'i tya'róo'astej.

Aj pu'ij ecóotutaca', ti'quij huamuí' i Jesús.

Xantáaru' pu ja'ajtyéjtzej i ítza'puaria'ra'an i Jesús

³¹ A'aj pu putyí'rijcaa i xicáara' maj jitzán tyámua' huóo'uurej mej mij tyu'yé'estej a'íjci jime' i xicáara' ti jitzán i Dios tyihuo'tú'uunyí'ri', majta a'íimaj i Israel jitze ajtyáma'can camu jaxie'va'ca'aj mej mij i muí'chítyee huatyá'itzeere'en a'íjci jitze i cúruuj tí'ij atyojo'r'ényej a'ájna xicáara' maj jitzán juso'pii, jí'nye a'íi pu xicáara' pu'é'eenye'ej i

ti jéetze' juxie've'. A'íj mu jin jaatáhuaviiri' a'íjci i Piláato ti tyu'ta'íjtaj mej mij hua'antyína'xij i huá'íicaj jitze i maj óotateehuaca', majta je'en hua'ajtajájpuan i mui'chítyee. ³²Aj mu mij i xantáaru' ujó'ju' mati'íj mij ja'antyná'xij i icájra'an i síij ti óotateehuaca', majta je'en a'yan cha'taj mana'aj huaríj i séej jimi a'áa ti véjri' jó'tateehuaca' i Jesús jimi. ³³Ajta mati'íj ajtyáxiiriaca' i Jesús jimi, a'íi mu jaaséej ti arí mui'chica'aj. A'íj mu jin quee ja'antyná'xij i icájra'an.

³⁴Ajta síij pu i xantáaru' ja'ajtyéjtzej i itza'puaria'ra'an jitze ciyéj jime' ti antyíptyij, aj pu'íj jájtyij ajta i xúure'ej eeráaxirej. ³⁵Ajta i ti a'íjna tyáxajta a'íi pu a'íin pu'éen i ti jaaséj, ajta a'yan tyi'ji'ré'can jime' je'ej ti tyí'xaj, a'íi pu jamua'reej ti tzáahuatyi'ra'aj jin tyí'xaj, siata'aj sij siajta mua'aj tyá'antzaahuatye'en. ³⁶Ji'nye a'yaa pu tyu'ríj ti'íj a'yan tya'róo'astej je'ej ti tyé'yu'si' i yu'xarij jitze ti a'yan tyá'xaj tijin: "Camu séej antyína'caj i caríira'an." ³⁷Ajtáhua'aj pu séej jitze a'yan tyá'xaj tijin: "A'íi mu jaséjran i maj ja'ajtyéjtzej."

Mati'íj jaatyá'avaataca' a'íjci i Jesús

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

³⁸Ti'quij a'íjna i José Arimatea ti já'ma'can, a'íi pu jaatáhuaviiri' a'íjci i Piláato ti'íj jaatátuure'en i tyévira' i Jesús. A'íjna i José a'íi pu ajta tyá'tzaahuatya'ca'aj i Jesús jimi, ajta avíitzij pu jin a'yan rijcaa, ji'nye huá'tziinya'ca'aj i maj tyityatatyíj a'íjma jimi i maj Israel jitze ajtyáma'can. Aj pu'íj i Piláato jaatá', ti'quij i José jo'mej, ajta je'en yo'chuij i tyévira' i Jesús. ³⁹Ajta i Nicodemo i ti t'íca' aje'ré'nyej i Jesús jimi ti'íj jamuán tyu'xáj, a'íi pu ajta aje'ré'nyej a'íj huatisíma'aj i ti naa tyaarie'ej i miirra ti muátí'si', áloes tyi'tíj tu'píj ti á'naxcaj, a'yaa pu tyíjetyaca'aj a'chu seityéj quuiluj japuan tamuáamuata'. ⁴⁰A'yaa pu'íj i José ajta a'íjna i Nicodemo, a'íi mu mij yo'chuij i tyévira' i Jesús, majta jacáhuaa a'íjci i ti naa tyaarie'ej, majta jacá'ijcataca' cáanarij jime' ti me'estíj, a'yájna mati'íj tyéejyi'raca'aj maj hua'vá'nán i mui'chítyee a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can. ⁴¹Ajta a'ájna jo'maj yó'tateexij a'íjci i Jesús, a'áa pu huastárij tyeje'riá'vaaca'aj, a'áa pu'íj já'tyasta' ajta capu eexúj a'náj a'tíj a'uún ja'vá'nami'huaca'aj. ⁴²A'úu mu mij yo'tyétyej a'íjci i Jesús tyévira', ji'nye a'áa pu véjri' putyájá'rijcaa, ajta arí a'ájna atyojo'ré'nyesima'aj i xicáara' maj jitzán tyámua' huó'uurej a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can.

Jesús pu huatájuuriaca'

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

20 ¹Ajta a'ájna xicáara' jitze ta'nájcaj i ti jin tyo'tyé'iteesij i itéerij, a'íjna i María Magdala ti já'ma'can a'íi pu íiya' na'aj ti'íj óoche' cíi tyu'chuíxavi'caj a'áa jo'mej jo'maj ya'vá'naj, aj pu'íj jaaséj ti a'tíj ja'anta'íj i tyetyéj i ti eetyámuaaca'aj jo'tij jóocun. ²Aj

pu'lij huariá'raa ti'quij jo'téechajraa jo'maj jo'tyú'uuca'aj a'íjna i Simón ti ajta Pedro ántyapuaj, ajta i síij i ti Jesús jamuán jo'chá'canya'aj i ti jéehua jaxie'va'ca'aj i Jesús, a'yaa pu'lij tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Mu'ríj ji'rájchuij i tavástara' tyévira', ajta catu jamua'reej jo'maj je'ej yó'ruuj.

³Ajta a'íjna i Pedro, ajta i síij i ti Jesús jamuán jo'chá'canya'aj, a'íi mu jó'ju' jo'maj ya'vá'najca'aj a'íjci i Jesús. ⁴Néijmi'i mu a'áa jó'huaachij, ajta síij pu jéetze' ca'nyíin jo'téechajraa quee i Pedro, a'íj pu jin anaquéej a'áa ja'r'á'aj. ⁵Ti'íj a'áa ja'r'á'aj aj pu'lij ecóotutaca', ajta jaaséj ti a'áan ja'ajcatyíi i cáanarij ti me'estíj i maj jin jacá'ijcataca', ajta capu utyájruij. ⁶Aj pu'lij a'íjna i Pedro ajta a'áa ja'r'á'aj, a'íi pu'lij utyájruij jo'tíj jóocun. A'íi pu'lij ajta jaaséj i cáanarij ti me'estíj ti a'áan ja'ajcatyíi, ⁷a'íj pu ajta huaséj i cíxurij i maj jin je'cánajca'aj i mu'úutze' i Jesús, a'íi pu jíri'huaj jujíme' áan ja'ajcatyíi. ⁸Aj pu'lij ajta i síij utyájruij i ti Jesús jamuán jo'chá'canya'aj, i ti anaquéej a'áa ja'r'á'aj, ti'íj jaaséj je'ej ti tyi'tíj huaríj, aj pu'lij tyá'antzaahuaj. ⁹Ji'nye camu meexu yó'iteeca'aj je'ej ti tyé'yu'si' i yu'xarij jitze, ti a'yan tyúuxie'va'ca'aj ti i Jesús huatájuurej. ¹⁰Majta a'íimaj i maj Jesús jamuán huacíj a'íi mu jo'c'íxij i juchéj.

Jesús pu huataséjre a'íjci jimi i Mariía Magdala ti já'ma'can

(Mr. 16:9-11)

¹¹Ajta a'íjna i Mariía, a'áa pu jo'tyéechaxij apua'quéj jo'maj ya'vá'naj juyiinyaj. A'yaa pu tyuyínyacaj ti'íj ecóotutaca' ti'íj utyéneyeeriaca' jo'tíj jóocun, ¹²aj pu'lij hua'puácaa huaséj i maj tajapuá tyí'huíire' cuéeinavi' mu tyí'chajca'aj, a'áan mu ja'ajtyá'ca'aj jo'maj yo'ojtyácaca'aj i tyévira' i Jesús, síij pu a'áan jo'ojcatyíij jo'tíj jo'ojmu'uuca'aj ajta i síij jo'tíj jo'ca'ícajma'caa. ¹³A'íimaj mu mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—Íiti', ¿ji'nye petyí'ayin?

A'yaa pu'lij tyihuo'té'exaaaj tijin:

—A'tyán mu yo'chuij i nyavástara' tyévira', ajta nyáaj canu jamua'reej jo'maj je'ej yó'ruuj.

¹⁴Ti'íj a'yan tyu'taxájtaca', aj pu'lij pu ooré'nyeeriaca', ti'íj ij a'íj huaséj i Jesús, ajta a'íjna i Mariía, capu jamua'reeriaca'aj ti Jesús pue'éenye'ej. ¹⁵Jesús pu'lij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—Íiti', ¿ji'nye petyí'ayin? ¿A'tanyíj pahuoo?

A'íi pu a'yan tyí'mua'ajcaa ti a'íin pue'éenye'ej i ti tyámua' tyi'uuriáaj tá'yi'íj a'ájna a huastárij tzajta', a'yaa pu'lij tyaaté'exaa tijin:

—Nyavástara', tipua'aj muáaj piyó'chuij i tyévira', naaté'exaatye' jo'paj je'ej yó'ruuj nyej nyij a'áa yó'huoonyij.

¹⁶Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Mariía.

Aj pu'lij pu ájvej a'íjci jimi, ti'quij hua' nyuUCAaj jime' a'íimaj i Hebreos a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Raboni.

(Raboni, a'yaa pu huatóomua'aj a'íjna i nyúucarij tijin, Maeestro.)

¹⁷Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Capáj nya'itzaaj, ji'nye canu nyeexúj a'áa jo'mej i nyavástara' jimi. Ajta áricuj pata'aj a'yan tyihuo'té'exaatye'en i nye'ihuáamua' nyej nyajtáhua'aj jo'mej a'íjci jimi i nyavástara', ti ajta ja'muavástara' pué'een, nyajta a'íjci jimi i nyaj Dios i ti ajta ja'mua Dios pué'een.

¹⁸Aj pu'lij i María Magdala ti já'ma'can jo'mej a'íjma jimi i maj Jesús jamuán huacíj, ti'quij huo'té'exaa ti arí jaaséej i tavástara', ajta je'ej ti tyaaté'exaa.

Jesús pu huatóosejrataca' a'íjma jimi i maj jamuán huacíj

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

¹⁹Ti'ij huatyéchumua'riaca' a'ájna xicáara' i ta'nájcaj i itéerij jitze, a'íimaj i maj Jesús jamuán huacíj, a'íi mu eetyóonaj u chi'táj jo'maj je'rátya'ca'aj a'íjci jime' i maj huá'tziinya'ca'aj i maj tyityatatyíj a'íjma jimi i maj Israel jitze ajtyáma'can. Jesús pu'lij a'úun jo'tyájrapij ti'quij a jé'ta' huatyéechaxij, a'yaa pu tyihuo'tatyójtjej tijin:

—Che' huatyáapua'rej mu ja'mua tzajta'.

²⁰Ti'ij a'yan tyihuo'té'exaaaj, aj pu'lij huo'taséjra i jumuáca' ajta i ju'ítza'puaa jo'maj tyiyo'puéj i maj yó'tateexij i cúruuj jitze. A'íi mu mij i maj jamuán huacíj huatóotyamua'vej mati'ij jaaséej i tavástara'.

²¹Aj pu'lij i Jesús ajtáhua'aj a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Che' huatyáapua'rej mu ja'mua tzajta'. A'yájna ti'ij i nyavástara' nyéetzij tyinyojo'ta'ítyaca', a'yaa nu cha'taj nyana'aj nyáaj mua'ajmaj tyajamuata'ítyij.

²²Aj pu'lij huo'tají'tzej, ajta a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Siata'aj ja'ancuriá'an i júuricama'ra' i Dios. ²³A'tyán siaj mua'aj tyu'tú'uunyi'raj i maj ootyá'itzee i Dios jimi, Dios pu tyihuo'tú'uunyi'raj, ajta a'tyán siaj quee tyu'tú'uunyi'raj, capu ajta i Dios tyihuo'tú'uunyi'raj.

Tomás pu jaaséj i tavástara' ti arí huatájuuriaca'

²⁴Ajta a'íjna i Tomás, ti ajta hua' jitze ajtyáma'can i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'axcaa, i maj a'yan jatamuá'muaj tijin cuátyirij, capu hua' jamuán ajo'tyávaaca'aj ti'ij Jesús hua' jimi huataséjre. ²⁵Séecan mu mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Tu'ríj jaaséj i tavástara'.

Ajta a'íjna i Tomás a'yaa pu tyu'tanyúj tijin:

—Canu tyá'antzaahuatye'sij tipua'aj nyequee jaaséej i muáca'ra'an jitze jo'maj ya'nájitze, tipua'aj nyajta quee anáxityataj jo'tij i ciláavu

ja'nóopu'ca'aj, tipua'aj nyajta quee ajtyémejca'aj i ítza'puaria'ra'an jitze.

²⁶Ti'ij séej iteerij tyoomá'caj, a'íimaj i maj Jesús jamuán huacíj mu majtáhua'aj a'úun je'rátya'ca'aj u chi'táj, ajta a'íjna i Tomás, a'íi pu ajta hua' jamuán uje'rácatyii. Ajta eetyánami'huaca'aj i puéertaj, ajta i Jesús pu a'úun jo'tyájrurij, ajta aje'ta' huatyéechaxij hua' tzajta', a'yaa pu tyihuo'tatyójtjej tijin:

—Che' huatyáapua'rej i ja'mua tzajta'.

²⁷Ajta je'en a'yan tyaaté'exaa i Tomás tijin:

—Huaséj i nyamuáca', pata'aj anáxityataj, pajta ajtyémejca'aj i nye ítza'puaa jitze. Capáj che' seequéj tyí'mua'ajcaj, sulu pata'aj tyá'antzaahuatye'en.

²⁸Aj pu'ij i Tomás a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Muáaj paj nyavástara' pué'een pajta nyaj Dios.

²⁹Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—¿Nyij a'íjna jin petyá'antzaahuaj i paj naaséj? Miche' huóotyamua've'en i maj quee nyeséeraj metyá'antzaahuaj.

Ji'nye een jime' ooyú'si'huaca' a'íjna i yu'xarij

³⁰Jéehua pu i Jesús ajtáhua'aj séecan jin tyu'muáriej i maj jin tyámua' tyo'taséj meeséeracaj i maj jamuán huacíj, i tiquee á'yu'si'ij a'íjci jitze i yu'xarij. ³¹Ajta a'íjna a'yaa pu tyo'yú'si'huaca' siajta sij mua'aj tyá'antzaahuatye'en ti Jesús a'íin pué'een i Ciriistu', i yójra' i Dios, ajta siaj sij júurij xá'ra'nyij siati'ij jimi tyá'antzaahuatye'en.

Ti'ij i Jesús huatóosejrataca' a'íimaj jimi i maj aráhua'puaj ará'asej i maj majta jamuán huacíj

21 ¹Aj pu'ij ajtáhua'aj i Jesús huatóosejrataca' a'íimaj jimi i maj jamuán huacíj, a'ájna véjri' jo'tij ja'va'ástimee i ti ja'alaguun a ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Tiberias. A'yaa pu tyu'ríj: ²A'áa mu jo'tyú'uucaj a'íjna i Simón ti ajta Pedro ántyapuaj, ajta a'íjna i Tomás i maj a'yan jatamuá'muaj tijin i ti cuáatyirij pué'een, a'áa pu ajta jo'tyávaaca'aj a'íjna i Natanael i ti Caná já'ma'can a'áa ti ja'ajtyáma'can a Galíleea, majta a'íimaj i yójmua'mua' i Zebedeo, majta séecan i maj hua'puaj i maj majta jamuán huacíj i Jesús. ³A'íjna i Simón ti ajta Pedro ántyapuaj, a'yaa pu tyihuo'té'exaa tijin:

—Nyóoche' nu hue'tyéee eetajájpauj.

A'yaa mu mij tyaaté'exaa tijin:

—Ityáj tu tyajta ajamuán jó'ci'ij.

Mati'ij mij ujó'ju' i báarcuj jitze mua'tyacíinyej, muaatáxa'ii maj á'cue'tzi'puaj ajta camu tyi'tíj huatyéevi'. ⁴Ti'ij arí tapuá'risima'caj, Jesús pu a'áa jo'tyávaaca'aj jo'tij joo'ástimee i jájtyij, majta a'íimaj i

maj jamuán huacáŋ, camu jaamua'aj a'tíj ti pué'eenye'ej. ⁵ Jesús pu'ij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tíjin:

—Nye'ihuáamua', ¿nyi serij huo'vívi' i hue'tyéé?

Mati'ij mij a'yan tyityaatanyúj tíjin:

—Catu tyeexúj.

⁶ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tíjin:

—Siata'aj ja'tyáhua'xij i tápi'narij muáca'ta' pujmua' i báarcuj jitze, aj xu sij hue'tajápuaj i hue'tyéé.

Mati'ij mij a'yan huaríj, aj mu mij hua'vá'jistej i hue'tyéé i tápi'narij tzajta', ajta capu che' i'riitaca'aj maj je'tapíj a'íjci jime' i maj mui'caa i hue'tyéé. ⁷ Aj pu'ij a'íjna i ti Jesús jaxie'va'ca'aj a'yan tyaaté'exaa i Pedro tíjin:

—Tavástara' pu pué'een.

Ajta a'íjna i Pedro tí'ij a'yan tyáanamujri' ti tavástara' pué'een, aj pu'ij ucóochejtyej tí'quij huatajój tí'ij jiye'tzín a'áa jo'r'é'nyej i Jesús jimi. ⁸ Majta a'íimaj i séecan, a'íi mu majta a'áa jo'r'é'nyej a ti joo'ástimee i jájtyij, mu'va'jáapuaj i tápi'narij mua'va'jistícan i hue'tyéé jime', ji'nye jo'maj jo'tyú'uuca'aj a'yaa pu ajóotyey a'chu anxityej meetroj. ⁹ Mati'ij a'áa ja'r'á'aj jo'tij jo'huáchij, aj mu mij jaaséj ti á'taaca'aj, majta hue'tyéé a'áan ja'náje'tyii i tí'ixcuáa japua, ajta páan aja'ajmuaanyica'aj. ¹⁰ Jesús pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tíjin:

—Siata'aj je'cácaa maja'vá'i'in i hue'tyéé i siaj sioochán hue'tajápuaj.

¹¹ Aj pu'ij Simón ti ajta Pedro ántyapuaj atyájraa i báarcuj jitze, ajta je'tajápuaj i tápi'narij jo'tij jo'huáchij, tyámua' mu

© 1996 David C. Cook

San Juan 21:10-14

tyitya'vá'jística'aj i hue'tyéé mej vivéejmee, anxityej japuan huá'puatyej japuan tamuáamuata' japuan huéicaj mu ará'axcaa, ajta i tápi'narij capu huatyásujtza'nyij tyij majta avá'ajística'aj i hue'tyéé.

¹² Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Musio'vá'ju' siata'aj tyú'cua'nyij.

Ajta capu a'tíj óoca'nyajca'aj ti jaata'íhuo' a'tíj ti pué'eenye'ej, ji'nye mu'ríj jamua'reeriaca'aj ti tavástará' pué'eenye'ej. ¹³ Aj pu'ij Jesús hua' jimi ajtyáxiiriaca', ti'quij jatyí'puj i páan, ajta je'en huoríipu'uj, ajta a'yan cha'taj na'aj huaríj a'íjci jime' i hue'tyéé.

¹⁴ A'íi pu a'íin pué'een i ti huéicaj jitze i Jesús huatóosejrataca' a'íjma jimi i maj jamuán huacíj ti'íj huatájuuriaca'.

I nyúucarij Jesús ti jáa'ixaa a'íjci i Pedro

¹⁵ Matí'ij tyu'cuá'aj, Jesús pu a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjci i Simón ti ajta Pedro ántyapuaj tijin:

—Simón, mu paj yójra' pué'een i Juan, ¿nyi jéetze' pényaxie've' pequee a'mújma?

Pedro pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyavástará', muáaj paj jamua'reej nyaj muaxie've'.

Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Pata'aj tyámua' tyihuo'cha'iin i nyetyeítyeristyamua'.

¹⁶ Jesús pu ajtáhua'aj a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Simón, mu paj yójra' pué'een i Juan, ¿nyi pényaxie've'?

Pedro pu a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Jee xaa nyu'uj, nyavástará', muáaj paj jamua'reej nyaj muaxie've'.

Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Pata'aj tyámua' tyihuo'cha'iin a'íjma i maj nye jimi jusi'rii.

¹⁷ Huéicaj jitze pu ajtáhua'aj i Jesús a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—Simón mu paj yójra' pué'een i Juan, ¿nyi tzáahuatyí'ra'aj jin pényaxie've'?

Ajta a'íjna i Pedro, jéehua pu huatóoxaamujri ti'íj i Jesús a'yan huéicaj tyaata'íhuo'ri' tipua'aj jaxie'va'aj, aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyavástará', muáaj paj néijmi'i mua'reej, muáaj paj jamua'ree nyaj muaxie've'.

Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Pata'aj tyámua' tyihuo'cha'iin i nyetyeítyeristyamua'. ¹⁸ A'yaa nu tzáahuatyí'ra'aj jin tyí'mua'ixaatye' tijin pati'ij pa'ri'istaca'aj axáahuaj paj huáyí'caa je'ej ti tyimua'ránajchica'aj, ajta pati'ij vastaciríe'tan, a'yaa paj tye'ejmécataxi'sij ti'íj síij mu'cáchejtje'en, ajta je'en muá'vi'tin jo'paj quee jó'yi'muij.

¹⁹ Ti'íj a'yan tyu'taxájtaca' i Jesús, a'yaa pu tyí'xajtaca'aj mej mij jáamua'reej je'ej ti ye'ej tyí'mui'nyij a'íjna i Pedro, ajta ti a'íjna jin

tyaatatyójtzi're'ej i Dios. Ti'quij té'ej a'yan tyaaté'exaa a'fjci i Pedro tijin:

—Pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

**A'fjci jime' i ti Jesús jamuán jo'chá'canya'aj
ti ajta jéehua jaxie've'**

²⁰Aj pu'ij Pedro pu ooré'nyeriaca' ti'ij ij jaaséj ti cújta' huama'ca'aj a'fjna i Jesús ti jaxie'va'ca'aj, a'fi pu a'fin pu'éeenye'ej i ti jitzán ajcácatyii i Jesús mati'ij tyu'cuaj, i ti ajta a'yan tyaata'íhuo'raca'aj a'fjci i Jesús tijin: “Tavástara', ¿a'tanyij tyu'tátuiire'sij muéetzij a'fijma jimi i maj tyityatatyij?” ²¹Ti'ij i Pedro jaaséj, a'yaa pu tyaata'íhuo'ri' i Jesús tijin:

—Nyavástara', arí a'mújna jimi, ¿ji'nye tye'mej?

²²Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Tipua'aj a'yan nyetyá'xie'va'aj ti júurij huatyá'itzeere'en 'asta nyana'aj quee uvé'nye', capu a' jitze juxie've'. Pajta muáaj pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

²³A'ij mu jin a'yan tyo'tánamuajri' ti quee a'náj mui'nyij a'fjna i a'tij ti Jesús jamuán jo'cha'canye'ej. Ajta i Jesús capu a'yan tyu'taxájtaca' yee capu mui'nyij. Sulu a'yaa pu tyu'taxájtaca' tijin: Tipua'aj a'yan nyetyá'xie'va'aj ti júurij huatyá'itzeere'en 'asta nyana'aj quee uvé'nye', capu a' jitze juxie've'.

²⁴A'íi pu a'fin pu'éeen i ti Jesús jamuán jo'chá'canya'aj, i ti ajta a'fjna tyáxajta, ajta a'yan tyo'tyéyu'xaca'. Tyajta a'yan tyá'mua'reej ti a'yan tyi'ja'yájna je'ej ti a'fin tyí'xaj.

²⁵Capu síij na'aj i ti Jesús jin tyu'muáriej, tipua'aj néijmi'i tyo'yu'xajche' je'ej ti tyi'tíj jin huaríj séej jime' ajta séej, a'yaa pu tyiná'miteeraste' ti quee tye'véericaj i cháanacaj japua i yu'xarij ti tyuuxié'va'caj maj tyo'yu'xajche'.